

**A Magyar Kormány válasza
az Európa Tanács Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés
Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottsága (CPT)
2018. november 20-29. között Magyarországon tett látogatása nyomán
a Magyar Kormány számára készített jelentéssel kapcsolatban**

A válaszban *dőlt betűk* mutatják a CPT ajánlásokat.

A Magyar Kormány válaszát **kék színnel** jelöltük.

A válaszban kizárólag az észrevételt vagy ajánlást tartalmazó pontok kerültek feltüntetésre.

---

10. *A 2018-as látogatás alkalmával a küldöttség több vezető tisztviselővel folytatott utánkövető tárgyalásokat bevándorlási kérdésekkel kapcsolatban különösen a CPT 2017-es látogatási jelentésére tett elégtelen kormányzati válaszlépések miatt. E tekintetben fontos felidézni, hogy a Magyarországon előállított, majd a határkerítésen át Szerbiába visszakísért külföldi állampolgárok közül a küldöttség kérdéseire többen a magyar rendőrök által elkövetett fizikai bántalmazásról számoltak be a fenti cselekmények során. Több esetben az állítólagos bántalmazással magyarázható traumás sérülések nyomai voltak láthatók.*

A Csongrád megyei határrendészeti kirendeltség 2018-as látogatása során sajnálatos módon arra derült fény, hogy 2017 óta nem történt változás a szükséges biztosítékok rendelkezésre állása terén. A CPT emlékeztetni kíván arra, hogy a jelenlegi rendszer nem tekinthető hatékony eszköznek az esetleges bántalmazások megelőzésére, illetve nem alkalmas a rendőrök ilyen irányú alaptalan állításokkal szembeni védelmének biztosítására a külföldi állampolgárok feltartóztatása és Szerbiába történő visszakísérése során.

A magyar hatóságoktól származó információkból azonban az is egyértelművé vált, hogy továbbra sem áll rendelkezésre jogorvoslat az érintettek számára a kényszerű kiutasítás és/vagy visszaküldés elleni hatékony védelem biztosítására, a láncszerű visszaküldés eseteit is ideértve.

A CPT felszólítja a magyar hatóságokat, hogy hozzanak megfelelő intézkedést a Bizottság mostani jelentésében foglalt megállapítások és ajánlások, valamint a 2017-es ad hoc látogatási jelentés 16-31. pontjai figyelembe vételével.

A fogvatartottak bántalmazásának tilalma hazánk Alaptörvényéből, illetve a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) rendelkezéseiből is eredő alapvető követelmény. Az Rtv. 1994. október 1-től hatályos rendelkezései egyértelműen és a mai napig változatlan tartalommal rendelkeznek arról, hogy a rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni. A rendőr az ilyen magatartás tanúsítójával szemben, annak megakadályozása érdekében, a szolgálati beosztására, a rendfokozatára, személyére tekintet nélkül köteles intézkedni.

A rendőri bántalmazások elleni fellépéshez megfelelő jogi eszközöket biztosít azok szankcionálásának jogszabályi környezete, azaz a büntetni rendelt elkövetési magatartások és az azokhoz rendelt joghátrányok köre. A rendőri minőségben elkövetett bántalmazások megelőzése és szankcionálása a legmagasabb szintű büntetőjogi fellépést igényli, ennek megfelelően minden ilyen magatartás bűncselekményt valósít meg, amelyet a törvény valamennyi esetben szabadságvesztés-büntetéssel, azaz a legszigorúbb büntetési nemmel fenyeget.

A rendőri bántalmazások különböző lehetséges módozatait szankcionálni hivatott mindhárom törvényi tényállás – vagyis a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 301. §-a szerinti „bántalmazás hivatalos eljárásban”, 303. §-a szerinti „kényszervallatás”, valamint 304. §-a szerinti „jogellenes fogvatartás” bűncselekmény – büntetési tétele 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés, amely szankciórendszer lefektetése útján a törvényalkotó mindenekelőtt a szóbanforgó jogellenes cselekmények társadalomra való veszélyességének kirívó mértékét kívánta hangsúlyozni.

A büntető anyagi jogban érvényesülő eszközökön túl az egyes eljárásjogi intézmények is a jelenség elleni hatékony fellépés előmozdítására szolgálnak.

Az esetleges rendőri bántalmazások visszaszorítását célozzák az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT) ajánlásainak végrehajtásáról szóló 22/2010. (OT 10.) ORFK utasítás rendelkezései, amely utasítás előírja, hogy a rendőri szervek minden évben tegyenek jelentést a rendőri intézkedés elleni panaszok számáról, a kivizsgálás eredményéről. Ezen jelentések alapján elmondható, hogy a rendőrök általi „bántalmazás hivatalos eljárásban” bűncselekmény elkövetésére vonatkozó panaszok száma évről évre csökken. Az elkészített jelentések és részjelentések tanúsága szerint a 2018. év tekintetében kijelenthető, hogy az intézkedés alá vont személyek – elmondásuk szerint – a bántalmazást jelentős számban az elfogás, az előállítás és a kényszerítő eszköz alkalmazása során szenvedték el. A sérelmezett intézkedésekkel összefüggésben indított parancsnoki kivizsgálások, büntetőeljárások tapasztalatai azt mutatják, hogy a rendőri intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazása jogszerűen, szakszerűen, indokoltan történt, ennek ellenére az érintettek ezeket rendőri bántalmazásként élték meg. Ugyanakkor a bántalmazásra vonatkozó panaszok esetében a parancsnokok minden esetben megteszik a büntetőfeljelentést az illetékes ügyészségen, amely az elmúlt években a büntetőfeljelentéseket jellemzően elutasította, illetve a büntetőeljárásokat – bűncselekmény hiányában – megszüntette.

A panaszok számában évek óta tapasztalt csökkenés igazolja, hogy az állomány oktatása, a parancsnoki példamutatás és az ellenőrzések végrehajtása pozitív irányban befolyásolja a fogvatartással kapcsolatos intézkedési kultúrát, az esetek túlnyomó többségében eleve megelőzve ezzel az esetleges panasz előterjesztésére okot adó élethelyzeteket.

A rendelkezésre álló panaszokkal kapcsolatos információk alapján sem olyan konkrét ügyek, sem pedig olyan tendenciák nem kerültek napvilágra, amelyek a Rendőrség bűnügyi munkájához kapcsolódóan embertelen bánásmódra vagy kínzásra utalnának a fogvatartottak körében. Ezt egyrészt a panaszok rendkívül alacsony száma, másrészt a panaszokkal kapcsolatos vizsgálatok megállapításai is igazolják.

A fogvatartottakkal kapcsolatos bánásmód törvényességének ellenőrzése a Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztály hatáskörébe tartozik. Az ügyészek a rendőrségi fogvatartási helyeken rendszeresen ellenőrzik az emberi jogok gyakorlati érvényesülését. A 2018-ban végrehajtott ellenőrzésekre vonatkozó jelentésben megfogalmazásra került, hogy a rendőrségi fogvatartási helyeken elhelyezett fogvatartottak tekintetében csökken a törvénysértő bánásmódot megvalósító bűncselekmények miatt indult eljárások száma. 2015. és 2017. év között egyetlen büntetőeljárást követően sem történt vádemelés, a 2018. évben folyamatban volt 9 eljárás vonatkozásában a vádemelést érintően nem áll rendelkezésre információ.

A migrációs és menekültügyi kérdéseket illetően, évek óta általános tapasztalat, hogy a CPT, illetve a Kínzás, és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésével foglalkozó albizottság (a továbbiakban: SPT, a továbbiakban együtt: Bizottságok) annak ellenére, hogy a Rendőrség a látogatások során kifejti az állítólagos bántalmazásokkal, a rossz bánásmóddal, az orvosi vizsgálattal, a 8 km-es sávon belül feltartóztatott külföldinek a rendőri intézkedésről, annak céljáról, az intézkedéssel szembeni panasz előterjesztésének lehetőségéről történő tájékoztatásával kapcsolatos álláspontját, a Bizottságok jelentései a külföldiek elmondására, saját orvosuk következtetéseire hivatkozva a bántalmazások magyar rendőrök általi elkövetését, a tájékoztatás hiányát tényként kezelik, a Rendőrség által biztosított információkat, adatokat semmilyen formában nem veszik figyelembe.

A 8 km-es sávon belül feltartóztatott külföldi tájékoztatása a rendőri intézkedésről és annak céljáról, a rendőri intézkedéssel szembeni panasz előterjesztésének lehetőségéről és módjáról, illetve a menedékkérelem benyújtásának lehetőségéről a rendszeresített – több nyelven rendelkezésre álló – tájékoztató segítségével anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven minden esetben megtörténik. Az Európai Bizottság Belügyi Főigazgatósága 2016. október 18. és 19. közötti látogatása során a delegáció tagjai a panaszjogra történő figyelmeztetés tényének tudomásulvétele mellett jelezték, hogy a tájékoztatóban nem szerepel olyan elérhetőség, ahol a panaszokat elő lehet terjeszteni. Soron kívüli intézkedés történt a tájékoztató kiegészítésére, így azóta a több nyelven rendelkezésre álló tájékoztatók az elérhetőséget is tartalmazzák. Tekintettel erre, nem valós az a megállapítás, hogy nem áll rendelkezésre jogorvoslat az érintettek számára.

A CPT 2017. október 20. és 26. közötti, Magyarországon tett ad-hoc látogatása előzetes megállapításait tartalmazó jelentéssel kapcsolatban kifejtésre került, azonban ismételtlen megállapítható, hogy az átkísért személyekkel szemben nem indul sem idegenrendészeti, sem közigazgatási hatósági eljárás. Magyarország 2017. július 27-én az Európai Bizottság irányába kinyilvánította, hogy él a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban alkalmazott közös normákról és eljárásokról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (a továbbiakban: Visszatérési irányelv) 2. cikk (2) bekezdésének *a*) pontjában biztosított lehetőséggel, és nem kívánja alkalmazni a Visszatérési irányelvet a Magyarország területén illegálisan tartózkodó azon harmadik országbeli állampolgárok tekintetében, akiktől a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről, az Európai Parlament és a Tanács 2016. március 9-i (EU) 2016/399 rendeletének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) 13. cikkével összhangban megtagadták a beutazást vagy akiket az illetékes hatóságok valamely tagállam külső határának szárazföldi, tengeri vagy légi úton

történő illegális átlépése kapcsán fogtak el vagy tartóztattak fel, és akik ezt követően nem kaptak engedélyt vagy jogot az adott tagállamban való tartózkodásra.

Magyarország tiszteletben tartja a Visszatérési irányelv 4. cikk (4) bekezdését, vagyis nem küld vissza senkit olyan ország területére, amely nem tekinthető biztonságosnak, valamint a harmadik országbeli állampolgárokkal való bánásmód, a védelem szintje, a kényszerítő intézkedések alkalmazása, az egészségügyi ellátás lehetőségének biztosítása, az őrizet körülményei mind összhangban vannak a Visszatérési irányelv előírásaival.

Amennyiben azt feltételezzük, hogy a Magyarország területére illegálisan belépett harmadik országbeli állampolgárok tényleges menekültek, úgy esetükben nyilván irányadó a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény (a továbbiakban: menekültügyi egyezmény). A menekültügyi egyezmény a 2. cikk Általános kötelezettségek cím alatt rögzíti, hogy *„Minden menekültnek kötelezettségei vannak azzal az országgal szemben, ahol tartózkodik, különösképpen az, hogy magát az ország törvényeinek és szabályainak, valamint a közrend fenntartása érdekében hozott intézkedéseknek alávesse.”*. A menekültügyi egyezmény 31. cikke értelmében *„A Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük, vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. Cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket.”*.

Egyrészt megállapítható, hogy a feltartóztatás és átkísérés nem tekinthető a menekültügyi egyezmény által tilalmazott büntetésnek. Másrészt az is tényszerűen megállapítható, hogy a magyar Rendőrség által feltartóztatott és az ideiglenes biztonsági határzár kapuján még magyar területre átkísért illegális határátlépők magatartása nem felel meg a részükre a menekültügyi egyezmény hivatkozott cikkében előírtaknak:

- nem közvetlenül olyan országból érkeznek, amelyben életük vagy szabadságuk veszélyben van, az engedély nélküli belépést követően nem jelentkeznek a hatóságoknál, megindokolva jogellenes belépésüket és Magyarország területén a jelenlétüket, illetve
- nem is jelzik, hogy kezdeményezni kívánják menekültként történő elismerésüket.

Nyomatékosan szükséges rámutatni arra a tényre, hogy a feltartóztatás és átkísérés nem azonos a kiutasítással, és nem is tekinthető kiutasításnak.

A Magyarország területére jogellenesen belépett, ott jogellenesen tartózkodó, a menekültügyi egyezmény 31. cikkében meghatározott jelentkezési kötelezettséget elmulasztó harmadik országbeli állampolgároknak adott a tényleges lehetőség arra, hogy a hatályos magyar jog alapján valamelyik tranzitónában menekültként történő elismerési kérelmet nyújtsanak be. Ez a szabályozás összhangban van azzal a menekültügyi egyezménnyel, amelyre a Visszatérési irányelv (23) preambulumban bekezdésében maga is hivatkozik.

A tranzitónák kihasználtságával kapcsolatosan az alábbiakat közöljük:

2020. január 9. napján a befogadó intézményekben elhelyezettek száma:

- Röszei Tranzitzóna: 209 fő (kapacitás: 450),
- Tompai Tranzitzóna: 158 (kapacitás: 250),
- Vámosszabadi Befogadó Állomás: 4 fő (szabad férőhelyek száma: 206),
- Balassagyarmati Községi Szállás: 2 fő (szabad férőhelyek száma: 138),
- Nyírbátori Menekültügyi Őrzött Központ: 12 fő (szabad férőhelyek száma: 93).

A 2019-es teljes évet nézve a kérelmezőkre vonatkozó átlagos ellátotti létszám a Röszei Tranzitzónában 109 fő, a Tompai Tranzitzónában 114 fő volt. A többi befogadó intézményt illetően: a Vámosszabadi Befogadó Állomáson 6 fő, a Balassagyarmati Községi Szálláson 9 fő, a Nyírbátori Menekültügyi Őrzött Befogadó Központban pedig 8 fő volt az évi átlagos elhelyezett létszám. 2019. évi szintű tendenciaként elmondható, hogy a tranzitzónákban elhelyezett személyek száma nőtt, azonban kapacitásbeli kihívások egyelőre kezelhetőek.

Fontos megjegyezni, hogy az Ilias és Ahmed ügyben az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagykarája 2019. november 21-én kihirdetett ítéletében megállapította, hogy a kérelmezők a szerb-magyar határon lévő tranzitzónákban való tartózkodása nem minősül de facto őrizetnek.

Az Ilias és Ahmed ügyben 2019. november 21-én kihirdetett ítéletében az EJEB külön figyelmet szentelt az Egyezmény 5. cikkében biztosított jog megsértése vizsgálatának, és arra a megállapításra jutott, hogy a kérelmezők tranzitzónában való tartózkodása nem minősül de facto őrizetnek.

Az EJEB a következő szempontok figyelembevételével következtetett ezen megállapításra.

Az első szempont vizsgálata során a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők saját elhatározásukból, önként léptek be a tranzitzónába, úgy, hogy egyébként Szerbiában az életük, testi épségük nem volt kitéve sem közvetlen veszélynek, sem közvetlen fenyegetésnek.

Itt érdemes megjegyezni, hogy az EJEB következtetése értelmében még a menekültügyi eljárásról történő lemondástól való félelem sem tenné megalapozottá az Egyezmény 5. cikkének alkalmazhatóságát, sőt, amennyiben az egyéb releváns körülmények az 5. cikk alkalmazhatósága ellen szólnak, még az attól való félelem, hogy Szerbiában esetleg nem férnek hozzá a menekültügyi eljáráshoz, sem eredményezheti azt, hogy a távozás önkéntessége teoretikus lenne. Az Egyezmény 5. cikke alkalmazásának ilyenén történő értelmezése túlterjeszkedne a szabadságelvonás fogalmának Egyezmény által célzott jelentésén.

Ennek megfelelően a jogellenes belépés büntetőjogi következményeitől való félelem sem teszi teoretikussá a tranzitzónában való maradás önkéntességét, hiszen még ha fennállna is a büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazásának veszélye, az sem jelent közvetlen veszélyt a kiutasítottak életére vagy egészségére. Ráadásul a Szerbiába kiutasított személyek ezen állam irányából érkeztek a magyar tranzitzónába, sokszor több hónapnyi, akár több évnyi Szerbiában való tartózkodás után, melynek során a szerb hatóságok semmilyen hátrányos következményt nem alkalmaztak velük szemben, gyakorlatilag hallgatólagosan tartózkodási jogot biztosítottak nekik (esetleg formálisan is, de erről a tényről a menedékkérőknek nem áll érdekében tájékoztatni a magyar hatóságokat). Egyetlen esetről sem tudunk, amikor a szerb hatóságok a tranzitzónákból

visszatérőkkel szemben másként jártak volna el, mint az elsődleges jogsértőkkel szemben. A kiutasításra váró személyek tehát a tranzitónában nem azért maradnak, mert félnek attól, hogy esetükben hátrányos büntetőjogi következményei lehetnek, ha visszatérnek Szerbiába, hanem azért, mert abban reménykednek, hogy a nemzetközi szervezetek közreműködésével végül mégis bebocsáttatást nyernek az Európai Unió területére.

Ami a második tényezőt illeti, az EJEB a tranzitóna célját vizsgálva megállapította, hogy az abból a célból került bevezetésre, hogy a kérelmezők ott várakozzanak a kérelmük elbírálásának ideje alatt. Az e célból történő tartózkodás nem tekinthető szabadságmegvonásnak.

Az Ilias és Ahmed ügyben hozott ítéletében az EJEB által vizsgált harmadik szempont a tranzitóna körülményeire vonatkozott, amelyek kapcsán megállapította, hogy mivel az akkori helyzetben a személyek meglehetősen szűk és erősen védett helyen tartózkodtak, mozgásszabadságuk korlátozott volt, de nem korlátozta a személyes szabadságukat olyan módon vagy mértékben, amely szükségtelen, a menedékjogi kérelem elbírálásával összefüggésben nem álló lett volna. Ugyanez megállapítható az azóta kibővített tranzitónákban jelenleg biztosított elhelyezési körülményekkel kapcsolatban is.

Fontos vizsgálati szempont az EJEB ítéletében a más ország irányába való szabad távozás lehetősége. E kérdést fentebb már érintettem, azonban szükséges hivatkozni az ítéletnek a reptéri és a szárazföldi határ menti tranzitónák közötti elhatárolásra vonatkozó részére. Az EJEB régóta adós ezen elhatárolás kifejtésével, hiszen az Amuur kontra Franciaország ügyből az már kiderült, hogy az érintettek önkéntes távozási lehetősége ellenére a pusztán tény, hogy az állam közbeavatkozása nélkül a repülőtéri tranzitónát az érintettek nem tudták elhagyni, végső soron szabadságelvonással ért el fel. Az Ilias és Ahmed ügyben azonban nem volt szükség az állami hatóságok közreműködésére egy másik országba való szabad távozáshoz, hiszen más, hasonló helyzetben lévő személyek is elhagyták a tranzitónát Szerbia irányába. Mivel Szerbia a röszkei tranzitónához közel eső ország, ezért az EJEB megállapítása értelmében a lehetőség, hogy abba az irányba távozzanak, nemcsak teoretikus, de reális is.

Az egyezmény nem értelmezhető úgy, hogy az 5. cikk alkalmazhatóságát ilyen módon összekapcsolja a hatóságok által a 3. cikknek való megfeleléssel kapcsolatos külön kérdéssel. Ez a helyzet akkor is, ha a kérelmezők kockáztatták volna arra, hogy elesnek a magyarországi menedékjog iránti kérelmüktől, amennyiben visszatérnének Szerbiába.

Ez a tényező - más félelmükkel együtt - nem csupán elméleti jellegűvé tette a tranzit-övezet Szerbia irányába történő elhagyásának lehetőségét. Végeredményben a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmezőket nem fosztották meg szabadságuktól az 5. cikk értelmében.

D. Azonnali észrevételek az Egyezmény 8. cikkének 5. bekezdése szerint

12. *A látogatás végeztével a CPT küldöttsége az Egyezmény 8. cikkének 5. bekezdése alapján azonnali észrevételt tett, majd a Szegedi Fegyház és Börtön ún. dühöngő zárkája, illetve a*

hasonlóan kifogásolható más helyiségek használatának megszüntetésére szólított fel.¹ A Szegeden megtekintett, alig több mint 3 m² alapterületű zárka (039. sz. zárka) teljesen sötét és rossz állapotú volt, és egy mennyezetbe épített vízsórófejjel volt felszerelve. A küldöttség hangsúlyozta, hogy az agresszív vagy zaklatott magatartású fogvatartottak elhelyezésére alkalmasabb helyiségek kialakítása lenne szükséges.

13. A magyar hatóságok 2019. március 12-én kelt levele ismét azt az általános álláspontot hangsúlyozta, hogy a különleges zárkákra az agresszív vagy zaklatott magatartás megfékezése céljából van szükség. Ilyen zárkák jellemzően az elkülönítés vagy fenyítés végrehajtására szolgáló, fokozottan ellenőrzött körletekben találhatók, és legfeljebb hat órás időszakokra használhatók. A magyar hatóságok azt is jelezték, hogy ilyen zárkák az országban máshol is találhatók.

A CPT nem vonja kétségbe azt, hogy kritikus esetekben biztosítani kell az agresszív vagy zaklatott magatartást tanúsító rabok megfelelő elhelyezését. Azonban a szegedi bv. intézetben, valamint a korábbi látogatások alkalmával megtekintett más létesítményekben az említett helyiségek körülményei egyértelműen elfogadhatatlanok voltak.

A CPT felszólítja a magyar hatóságokat, hogy sürgősen vizsgálják felül a fenti kérdésben elfoglalt álláspontjukat. Szükség esetén az Európa Tanács kész útmutatást adni olyan helyiségek kialakításához, ahol az emberi méltóság tiszteletben tartása biztosított.

Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartott elkülönítésére szolgáló helyiségre a fogvatartottak agresszív, zaklatott, dühöngő magatartásának tompítása, megfékezése céljából van szükség. Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartott elkülönítésére szolgáló helyiség kötelező kialakítását a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 123. § (1) bekezdése határozza meg.

A bv. intézetekben kialakított ön- vagy közveszélyes fogvatartottak biztonsági elkülönítésére szolgáló zárka mérete megfelelő. A Szegedi Fegyház és Börtönben a zárka állapotára vonatkozó kifogások megvizsgálásra kerültek, a szükséges javításokat elvégezték; az ön- vagy közveszélyes fogvatartottak biztonsági elkülönítésére szolgáló zárka javítási munkái 2019. június 12-én fejeződtek be. A bv. intézet tájékoztatást adott arról, hogy a CPT látogatása óta az ön- vagy közveszélyes fogvatartottak biztonsági elkülönítésére szolgáló zárkát nem kellett alkalmazni.

E. Együttműködés az ENSZ kínzás elleni egyezményének fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) alapján létrehozott testületekkel

16. A CPT és az OPCAT magyarországi mechanizmusai közötti átfedések elkerülése, valamint a hatékony és következetes működés biztosítása érdekében a CPT nyomatékosan felszólítja a magyar hatóságokat, hogy tegyék lehetővé az SPT, a CPT és az NMM látogatási jelentéseinek

---

¹ Példaként lásd a [2013-as időszaki jelentés](#) 116. bekezdését

- köztük a részes államhoz intézett jelentések - kölcsönös megismerhetőségét akár azok közzététele előtt.

Ennek keretében a magyar hatóságok biztosítsák a CPT összes magyarországi látogatási jelentésének hivatalos benyújtást követő átadását az albizottság és az NMM számára a vonatkozó válaszok - szintén benyújtást követő - átadásával azzal a feltétellel, hogy a jelentések és a válaszok titkos kezelése a közreadás időpontjáig biztosított legyen.

A korábbi évek tapasztalatai alapján a monitorozó látogatások befejezését követően a Bizottságok (akár SPT, akár CPT) általában nem jeleznek a magyar rendvédelmi szervek irányából kifogásolható eljárási rendet vagy tevékenységet, mindezek ellenére a jelentések a későbbiekben számtalan negatív véleményt fogalmaznak meg.

A fentiekre tekintettel nem tartom támogathatónak a közreadás időpontját megelőzően a látogatási jelentések kölcsönös megismerhetőségét, mivel azok alkalmasak lehetnek a másik monitorozó szervezet befolyásolására.

Ezen túlmenően számolni kell azzal, hogy a jelentések eredeti tartalommal történő (az álláspontkülönbségek és az esetleges félreértések a magyar kormánnyal való tisztázása nélküli) közzététele esetén a nemzetközi és civil szervezetek a jelentésekben foglaltakra hivatkozással ismét felszínre hoznák az egyébként megalapozatlan információkon alapuló, tényekkel alá nem támasztott rendőri bántalmazások témakörét, rontva ezzel a Rendőrségbe vetett közbizalmat, a Rendőrség pozitív társadalmi megítélését. Ebből kifolyólag bármely monitorozó szervezet által készített jelentés a Magyarország Kormányának hozzájárulása nélküli közzététele nem támogatható.

F. A CPT látogatási jelentések és kormányzati válaszok jövőbeli közzététele

18. Az elmúlt években az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága és Parlamenti Közgyűlése a tagállamokat a látogatási jelentések és a vonatkozó kormányzati válaszok automatikus közzétételének igénylésére szólította fel, amennyiben ez nem volt általános gyakorlat.² Ezért a magyar hatóságok arra kapnak felhívást, hogy vegyék fontolóra a jövőbeli CPT látogatási jelentések és kormányzati válaszok közzétételének előzetes engedélyezését, adott esetben fenntartva a késleltetett kiadás lehetőségét.

II. A LÁTOGATÁS MEGÁLLAPÍTÁSAI ÉS A JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK

A. Rendőrségi őrizetben tartott személyek

1. Előzetes megjegyzések

---

² Lásd különösen a Parlamenti Közgyűlés 2017. április 26-án elfogadott 2160 (2017) sz. határozatát, valamint a Miniszteri Bizottság 2100 (2017) sz. ajánlásra adott választát, ami a Miniszterhelyettesek 2017. november 29-i 1301. ülésén került elfogadásra.

20. *A CPT emlékeztet arra, hogy a bántalmazások elkerülése érdekében biztosítani kell az előzetes letartóztatottak rendőrségtől funkcionálisan és intézményileg elkülönült fogvatartó hatóság részére történő mielőbbi átadását. Ezen kívül a rendőrségi létesítmények fogvatartási körülményei a hosszabb idejű őrizet céljára általában nem alkalmasak (ezzel kapcsolatban lásd a 35. bekezdést).*

A Bizottság megjegyzi, hogy a büntetőeljárásról szóló törvény 299. cikkének (2) bekezdése szerint a rendőrségi fogdában történő őrizet időtartama akár 60 nap is lehet. A 2018-as látogatás során szerzett információk alapján a magyar hatóságok részéről - az ügyészséget is ideértve - további erőfeszítések történtek az előzetes letartóztatottak bv. intézetekbe történő mielőbbi átszállítása érdekében, valamint, hogy a rendőrségi létesítményekbe a visszaküldés csak különösen indokolt esetben, minél rövidebb időtartamra valósuljon meg. A 2018-as látogatás első napján a CPT hivatalos tárgyalópartnerei jelezték, hogy a 299. cikk szerinti rendőrségi fogvatartást egyetlen személy esetében sem alkalmazták. A látogatás során a küldöttség Budapesten csak egy ilyen esettel találkozott.

A CPT felszólítja a magyar hatóságokat, hogy tegyenek további erőfeszítéseket az előzetes letartóztatottak bv. intézetekbe történő mielőbbi átszállítása érdekében, valamint, hogy a rendőrségi létesítményekbe a visszaküldés csak különösen indokolt esetben, minél rövidebb időtartamra valósuljon meg. Az intézkedés célja az előzetes letartóztatásban levő személyek rendőrségi létesítményekben történő éjszakai fogvatartásának megszüntetése.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 299. §-a alapján a letartóztatást kizárólag ügyészi rendelkezés alapján és csak indokolt esetben lehet rendőrségi fogdában végrehajtani, mely rendelkezés maximális törvényi garanciát és kontrollt jelent.

Ha a nyomozó hatóság a letartóztatás elrendelését megelőzően vagy annak végrehajtása során a letartóztatás rendőrségi fogdán történő végrehajtására tesz előterjesztést, abban feltünteti az elhelyezés tervezett időtartamát, megjelöli az elvégzendő eljárási cselekményeket, valamint azon körülményeket, amelyek a rendőrségi fogdán történő elhelyezést az eljárási cselekmények elvégzése érdekében indokoltá teszik.

Rendőrségi fogdában 2018-ban összesen 18 338 fő, 2019-ben 17 704 fő került elhelyezésre, átlagosan 42,5 óra, illetve 41,6 óra időtartamban. Ezek az adatok az előző évhez képest a befogadotti létszám tekintetében 3,4 %-os, míg a fogvatartási idő tekintetében 2,1 %-os csökkenést jelentenek.

2. Rossz bánásmód

21. *A CPT elégedetten veszi tudomásul, hogy a küldöttség által meghallgatott, a látogatás alatt vagy azt megelőzően rendőrségi őrizetben tartott személyek többsége nem tett rossz bánásmódra vonatkozó észrevételt. Többen úgy vélték, hogy az előállítást végző, vagy az azt követő feladatokat ellátó rendőrök magatartása szakszerű és megfelelő volt.*

Ugyanakkor néhányan az előállítást követő szükségtelen vagy túlzott mértékű erőalkalmazásról (pl. ütések, rúgások az előállítottak megfékezésére), vagy indokolatlanul szoros bilincshasználatról számoltak be. Többen azt állították, hogy rendőrségre érkezés után fizikai bántalmazásban volt részük; az állítólagos bántalmazás során - általában szemtanúk és/vagy megfigyelő kamerák jelenléte nélkül - az illető személyeket arcon ütötték, lábszáron rúgták, vagy fájdalomkóros céljából a lábukra léptek.

Veréssel a beszámolók alapján egy fiatalkorút fenyegettek meg. A küldöttség továbbá rasszista jellegű szóbeli bántalmazásról is értesült, többek között roma származású személyektől.

22. *A négy szemközti meghallgatások során közölt állítások részletesek, valószerűek és következetesek voltak. Az állításokat több esetben orvosi vélemények is alátámasztották a küldöttség orvos tagjai által közvetlenül is észlelt sérülések, valamint a bv. létesítményekben megtekintett orvosi dokumentációk és bejegyzések formájában. Példaként említhető az az eset, amikor egy fogvatartott személyt a rendőrség egyik épületének folyosóján, a biztonsági kamerák látószögén kívül állítólag többen is arcon ütöttek. A küldöttség szakértő tagja az érintett személy arcán legyezőszerűen négy, egyenként 3-4 mm átmérőjű horzsolást állapított meg a bal szem mellett. A bal szem alatt látható lilás zúzódás kb. 3 cm x 1,5 cm kiterjedésű volt. Ezen kívül a homlok jobb oldalán kb. 4 cm x 3 cm kiterjedésű duzzanat/bőrpír volt látható.*

A fenti, kellően hitelt érdemlő állítások alapján indokolt a magyar hatóságok figyelmének felhívása. Ugyanakkor az érintettek a rendőrséggel kapcsolatos sérelmeikről csak névtelenséget kérve voltak hajlandók a küldöttségnek beszámolni. A többség elmondása alapján azért nem kívántak hivatalos panaszt benyújtani, mert az a véleményük szerint nem vezetne eredményre, vagy akár az ellenük indított büntetőeljárást is kedvezőtlenül befolyásolná.

A látogatás során a küldöttség a rendőri állománynak - többek között az egészségügyi alkalmazottaknak - felróható gondatlan felügyelet eseteivel is találkozott, ami megalázó bánásmódnak tekinthető. Ezzel összefüggésben hivatkozni kívánunk a 36. bekezdésben foglaltakra.

A fentiekkel (21-22.) kapcsolatos vélemény a Jelentés 10. pontjának megállapításaihoz kapcsolódóan már ismertetésre került. Ezzel együtt a Jelentés 23. pontja is utal a magyar hatóságok azon levelére, amely leírja, hogy a rendőri bántalmazás bármilyen formája – a parancsra elkövetett bántalmazást is ideértve – tilos és a törvény szerint büntetendő. Továbbá a rendőrök a jogszabály értelmében kötelesek a tudomásukra jutott rendőri visszaélés és bántalmazás bármilyen formája ellen fellépni.

A jelentés 21–22. pontjában idézett, bántalmazásra utaló esetek nem tartalmaznak megalapozott és konkrét információkat (a delegáció által meghallgatott ügyfelek neve, esetleg az állítólagos bántalmazások időpontjának, helyének megjelölése), így azok alapján konkrét ügyekben vizsgálatot indítani nem lehet.

Érdemes kiemelni, hogy a különböző szervezetek képviselőinél rendőrségi jogsértésekre hivatkozó személyek általában nem élnek panaszjogukkal, nem jelölik meg, hogy velük szemben

pontosan hol és mikor került sor a kifogásolt intézkedésekre és a kényszerítő eszköz esetleges alkalmazására. Az egyébként a rendőri intézkedések elleni panaszokat benyújtók jogi képviselőjében aktív jogvédő szervezetek – általunk nem ismert oknál fogva – sem éltek az általuk jelzett esetben a rendőri intézkedés elleni panasz lehetőségével.

Összességében elmondható tehát, hogy az egyes rendőri szerveknél, valamint a Rendőrség egészénél kiemelt figyelmet fordítanak az emberi jogok tiszteletben tartására és a fogvatartottak jogainak érvényesülésére, miközben az állomány ezirányú képzése, eligazítása folyamatos: az esetleges panaszok akadálytalanul jutnak el az intézkedésre kötelezett rendőri szervekhez, míg a bennük előadott sérelmek valamennyi esetben maradéktalanul kivizsgálásra kerülnek.

23. *A magyar hatóságok 2019. március 12-i levele emlékeztetett, hogy a rendőri bántalmazás bármilyen formája - a parancsra elkövetett bántalmazást is ideértve - tilos és a törvény szerint büntetendő. Továbbá a rendőrök a jogszabály értelmében kötelesek a tudomásukra jutott rendőri visszaélés és bántalmazás bármilyen formája ellen fellépni.*

A fentiekre tekintettel a CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok hozzanak további intézkedéseket a rendőri bántalmazás bármilyen formájának megelőzésére, így különösen:

- i) *határozott álláspont közlése a rendőri vezetőség és irányítás utasításain, rendszeres eligazításain és megfelelő továbbképzéseken keresztül arra vonatkozóan, hogy a rendőri bántalmazás bármilyen formájának - akár parancsra történő - elkövetése, előidézése vagy eltűrése a körülményektől függetlenül mindenkor az érintettek felelősségre vonását eredményezi. A rendőrség állománya számára biztosítani kell annak pontos megértését, hogy a fogvatartott személyek szándékos bántalmazása bűncselekmény, továbbá, hogy a megfelelő bánásmód alkalmazása és a tudomásra jutott bántalmazás illetékes szervek részére történő bejelentése kötelesség (és hivatalos elismerésben részesül). Továbbra is ösztönözni kell az olyan rendőrségi kultúra kialakítását, ahol a munkatársak által elkövetett bántalmazás megengedése vagy eltűrése (a faji indíttatású bántalmazást is ideértve) a rendőri hivatással ellentétes;*
- ii) *további lépéseket kell tenni a faji indíttatású bántalmazás és hátrányos megkülönböztetés rendőrségi állomány körében történő felszámolása érdekében, és törekedni kell arra, hogy a rendőri állomány összetétele a lakosság sokféleségét tükrözze;*
- iii) *biztosítani kell a rendőri állomány gyakorlati továbbképzését az előállítás során történő erőalkalmazásra vonatkozóan a törvényesség, a szükségesség és az arányosság elveinek hangsúlyozásával;*
- iv) *fel kell hívni a figyelmet arra, hogy amennyiben az előállítás vagy a fogvatartás során kézbilincs használata válik szükségessé, azt csak az indokolt módon és ideig, nem túl szorosan rögzítve szabad alkalmazni.*

A CPT hangsúlyozni kívánja továbbá, hogy a rendőri bántalmazás állítólagos áldozatairól tapasztalt tartózkodás a hivatalos panaszok benyújtásától a rendőrség panasztételi mechanizmusának hatékonyságát, valamint a lehetséges áldozatok megfélemlítés és megtorlás elleni hatékony védelmének érvényesülését teszi kérdésessé. A Bizottság a fenti kérdésben várja a magyar hatóságok észrevételeit.

i) alpont

A Rendőrség évek óta előtérbe helyezi, hogy a rendőri intézkedések és a fogvatartás során az állomány a nemzetközi és hazai elvárásoknak megfelelően, jog- és szakszerűen intézkedjen és tanúsítson olyan magatartást, amely során az emberi jogokat tiszteletben tartja és tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, amely az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény, illetve a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény tartalmával ellentétes.

A hazai jogszabályok egyértelműen megfogalmazzák, hogy a bántalmazás bármilyen formája jogsértés és ennek az ismeretnek a rendőri állomány birtokában van. Ezen túlmenően, amennyiben mégis megvalósul a bántalmazás hivatalos eljárásban bűncselekmény, annak körülményei az állomány számára ismertetésre kerülnek.

ii) alpont

A Rendőrség kiemelt figyelmet fordít, hogy multikulturális környezetben ellentét- és előítéletmentes viszony alakuljon ki a felek között, javuljon a párbeszéd. 2012-től a Hanns Seidel Alapítvány, az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület, az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (a továbbiakban: ODIHR) által kiírt pályázatoknak köszönhetően a rendőri állomány tájékoztatást kapott a kisebbségekben élő társadalmi csoportok tagjaival kapcsolatos konfliktushelyzetek kezelésének és mediációs technikák alkalmazásának lehetőségeiről, illetve a helyszínen végrehajtandó rendőri intézkedések alatt elvárt magatartásról. A képzéseknek köszönhetően mind a Rendőrség, mind a roma közösségek hatékonyabban képesek fellépni a gyűlöletincidensek ellen, valamint a roma reprezentánsok együttműködési képességei erősödtek a hatóságok irányába. Mindezeket segíti az „Egyenlő esélyek a rendvédelemben” címmel megtartott országos és nemzetközi konferencia, illetve a „Kezdeményezés a gyűlölet alapú incidensek rendészeti kezelésének, valamint megelőzésének fejlesztésére” elnevezésű projekt is, amelynek egyik fontos eleme a 2016-ban kiadott „A gyűlölet, illetve előítélet motiválta incidensekkel összefüggő rendőri intézkedésekhez” című segédlet, amely jelentős mértékben segíti a kollégák munkáját a hasonló jellegű jogsértések során a helyes eljárási rend megjelölésével. Az ODIHR kezdeményezésére 2017 októberében érzékenyítő tréning megtartására került sor olyan rendőrök részére, akik a munkájuk során kapcsolatba kerülnek roma származású személyekkel, míg 2019-ben az ORFK saját szervezésében tartott hasonló képzést a szolgálatparancsnokok részére. A fentieken túl a konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos tréningek megtartása az állomány körében folyamatos.

A Rendőrség roma programja a kisebbség kapcsolatrendszerének megóvására, továbbfejlesztésére, az együttműködés kiszélesítésére törekszik. Évek óta kiemelt cél, hogy a

korábbi évek alatt kiépített kapcsolatokat a hatékonyabb és eredményesebb munkavégzés érdekében mélyítsék, illetve újakat alakítsanak ki, amelyek részleteit együttműködési megállapodásban rögzítik. Nehezítő körülmény azonban, hogy nem sikerül minden önkormányzattal egyezsége jutni az érdektelenség, a passzivitás, a szervezeten belüli viszályok miatt. Ennek ellenére elmondható, hogy évek óta emelkedik a hatályban lévő együttműködési megállapodások száma, a 2013. évhez képest 79 %-os emelkedés tapasztalható e téren. Meg kell jegyezni, hogy jelentős azon települések és fővárosi kerületek száma is, ahol nem jött létre írásos megegyezés, de ennek ellenére a munkakapcsolat folyamatos és megfelelő.

A D.A.D.A. és az ELLEN-SZER, az OVI-ZSARU programokon belül általános bűnmegelőzési feladatok végrehajtása zajlik, amelyek célja a különböző társadalmi helyzetben élők közötti konfliktus- és előítéletmentes viszony megteremtése, az áldozattá és az elkövetővé válás megelőzése, valamint az ismeretterjesztő kommunikáció. A D.A.D.A. a Rendőrség általános iskolai, az ELLEN-SZER a középiskolásoknak, míg az OVI-ZSARU a legkisebbeknek szóló ifjúságvédelmi, bűnmegelőzési programja.

A CPT ajánlása szerint törekedni kell arra, hogy a rendőri állomány összetétele a lakosság sokféleségét tükrözze. Ezt a célt hivatott megvalósítani a roma származású fiatalok rendőrségi állományba kerülésére irányuló törekvés. Ennek egyik módja az a toborzó kampány, amely speciális toborzó rendezvényekkel, külön toborzó céllal létrehozott honlappal és társadalmi célú hirdetésekkel szólítja meg azokat a roma fiatalokat, akik érdeklődést mutatnak a rendőri munka iránt. A <http://www.sokszinurendvedelem.hu/> honlap minden olyan fontos információt tartalmaz, ami egy roma fiatal rendőrré válásához szükséges lehet (törvényi feltételek, felvételi csomag, rendőrségi ösztöndíjak roma fiataloknak).

iii) alpont

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek hivatásos állományú tagjainak továbbképzési és vezetőképzési rendszeréről, valamint a rendészeti utánpótlási és vezetői adatbankról szóló 2/2013. (I. 30.) BM rendelet 3. § (1) bekezdése alapján a Rendőrség hivatásos állományú tagjának továbbképzését, a központi továbbképzési programokkal, a minisztérium továbbképzéssel kapcsolatos feladatokat ellátó szervezeti egysége által szervezett és lebonyolított rendészeti továbbképzési programokkal és vezetői továbbképzési programokkal, a belügyi szerv által a saját állománya számára szervezett szakmai belső továbbképzési programokkal, valamint a nyilvántartásba vett képzőintézmények által szervezett minősített továbbképzési programokkal kell megvalósítani.

A Rendőrség törekszik arra, hogy a fogvatartottakkal kapcsolatba hozható munkakörökben, beosztásokban szolgálatot teljesítő hivatásos állományú rendőrök a szolgálati feladataik maradéktalan, magas színvonalon történő teljesítésének elősegítéséhez képzésekben részesüljenek. Az ilyen területen szolgálatot teljesítők számára is biztosított, hogy a munkakörükkel kapcsolatosan fejlesszék, képezzék magukat, melyek érdekében továbbképzési programokra jelentkezhetnek.

A szervezett képzéseken, tréningeken túl – a büntetés-végrehajtási felügyeleti ügyészek, a közrendvédelmi szolgálati ág parancsnokai, valamint a rendőr-főkapitányságok ellenőrzési

szolgálatának munkatársai által végrehajtott ellenőrzések tapasztalatait felhasználva – az eligazítások alkalmával az eligazítást végző minden esetben felhívja az állomány figyelmét a jog- és szakszerű feladat-végrehajtásra. Ennek köszönhetően mára elmondható, hogy az ügyészek által végrehajtott ellenőrzések az elmúlt években olyan jogszabálysértést, hiányosságot nem tártak fel, amely súlyosan érintette volna az intézkedés alá vont vagy a személyi szabadságukban korlátozott személyek alapvető jogát, illetve a kegyetlen, embertelen bánásmód tilalmába ütközött volna, netalán ellentétben állt az Rtv. 15–16. §-ában lefektetett, a rendőri intézkedések, illetve a kényszerítő eszköz-alkalmazás arányosságát megkövetelő jogparanccsal.

iv) alpont

Teljes mértékben egyetértünk azzal, hogy akárcsak az egyéb kényszerítő eszközök alkalmazása esetében, úgy a bilincs használata vonatkozásában is érvényesülniük kell mindazoknak a rendelkezéseknek, amelyek a rendőri fellépés arányosságára és szükségességére irányadóak, különös tekintettel például az intézkedés alá vont személyek életkori sajátosságaira, és e sajátosságokra figyelemmel az államot és azon belül a Rendőrséget terhelő, az Alaptörvényből fakadó intézményvédelmi kötelezettségeire.

A 23. pontban megfogalmazott ajánlásokkal kapcsolatban kijelenthető, a rendőri vezetésnek nincs tudomása arról, hogy a rendőri bántalmazás állítólagos áldozatai esetében a panasztételi jogosultságot a rendőri állomány bármilyen módon, akár fizikai bántalmazással, akár megfélemlítéssel befolyásolná. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy gyakran a rendőri intézkedés alá vont személy az előállítás ideje alatt azért követ el önkárosító magatartást, hogy a rendőrt bántalmazással vádolja. Az ilyen esetekben – egy-két esettől eltekintve – a panaszos jellemzően a panaszát visszavonja, illetve – ahogy az már a 10. pont szerinti ajánlással összefüggésben is kifejtésre került – az ügyészség a büntetőeljárást megszünteti vagy a büntetőfeljelentést elutasítja.

3. A rendőri bántalmazásra és a kihallgatásra vonatkozó eljárási garanciák

25. A 2013-as időszaki látogatási jelentésben a CPT arra tett ajánlást, hogy a fogvatartott személy szabadságelvonásról szóló tájékoztatási joga a vonatkozó szabályozásban a tetszés szerinti harmadik fél tájékoztatásához való jog biztosításával kerüljön kiegészítésre a szabadságelvonás megkezdésétől. A fogvatartott személy választása szerinti harmadik fél tájékoztatására rendelkezésre álló maximális határidő nyolc órára csökkent (a korábbi 24 óra helyett). Ez az intézkedés egyértelműen kedvező irányú.

A 2018-as látogatás megállapításai azt tükrözték, hogy az őrizetbe vételről történő értesítés a rendőrségre érkezés után viszonylag rövid időn belül biztosított volt. Abban az esetben, ha erre a fogvatartott személy jelenléte nélkül került sor, az érintettet utólag tájékoztatták, hogy az általa megjelölt harmadik féllel való kapcsolatfelvétel sikeres volt-e. A küldöttség által megtekintett iratok alapján a fenti jog érvényesítése jól dokumentált volt.

Ugyanakkor az elmondások szerint olyan eset is előfordult, amikor a rendőrség a szabadságelvonáskor történő tájékoztatást indoklás nélkül, a küldöttség számára sem megállapítható okból késleltette. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy tegyenek további lépéseket az

olyan kivételes körülmények és az alkalmazandó biztosítékok jogi szabályozására, ahol a fogvatartottnak az általa megjelölt harmadik fél tájékoztatásához való joga az őrizetbe vétel megkezdésétől bármilyen korlátozás vagy késedelem alá esik (pl. a fogvatartott választása szerinti harmadik fél késedelmes tájékoztatása esetén a vonatkozó indokok írásbeli dokumentálása és az adott ügyben nem érintett rendőri felettes vagy ügyész hozzájárulásának megszerzése a lehető legrövidebb időn belül). Ha a fogvatartott tájékoztatáshoz való jogának gyakorlása előreláthatóan akadályba ütközik, először egy általa választott másik személy értesítését lenne szükséges megfontolni.

29. *A fogvatartottak jogaira vonatkozó tájékoztatást illetően a megkérdezettek többsége arról számolt be, hogy nem sokkal a tényleges előállítás után szóbeli, majd azt követően írásbeli tájékoztatást is kaptak. A beszámolók alapján ugyanakkor az is előfordult, hogy a fogvatartott személyeket akár nyolc órán át is várakoztatták a jogaikra vonatkozó tájékoztatás nélkül (ebben az esetben a tájékoztatásra csak a házkutatás lefolytatása után, vagy a rendőrség által alkalmasnak tartott időben került sor). Mások azt állították, hogy az őket megillető jogokról írásban nem kaptak tájékoztatást.*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a rendőrségi őrizetben levő személyek (az előállítási és a házkutatási eljárás lefolytatását is ideértve) kapjanak teljes körű tájékoztatást az őket megillető jogokra vonatkozóan. A fogvatartottak jogaira vonatkozó tájékoztatás keretében a szabadságelvönés megkezdése után azonnal egyértelmű szóbeli, majd (a rendőrségi létesítménybe érkezést követően) mielőbb megfelelő írásbeli tájékoztatást kell biztosítani.

A 25. és a 29. pontokban megfogalmazott ajánlásokra közös választ adunk.

A rendőri bántalmazásra és a kihallgatásra vonatkozó eljárási garanciák közt kezelt, a fogvatartott által megjelölt személy értesítésének kötelezettségével kapcsolatban tett CPT ajánlás vonatkozásában a Be. 39. §-a rendelkezik. A fogva lévő terheltet a 39. § (1) és (3) bekezdés szerinti jogokról és kötelezettségekről, a 39. § (2), (4), (5) és (7) bekezdés szerinti, valamint a 386. § (1) bekezdés és a 387. § (1) bekezdés szerinti jogokról írásban tájékoztatja az őrizetbe vételt foganatosító nyomozó hatóság.

A Be. a terhelti jogokról részletesen rendelkezik a 39. §-ban. A büntetőeljárás során a rendőrségi őrizetben levő személyek (az előállítási és a házkutatási eljárás lefolytatását is ideértve) teljes körű tájékoztatást kapnak az őket megillető jogokra vonatkozóan. A Rendőrség által alkalmazott Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszerben található – az adott eljárási cselekményen alkalmazandó – formanyomtatványok ezen figyelmeztetéseket részletesen tartalmazzák. Az iratokon a figyelmeztetés tényét, valamint a terhelt erre adott nyilatkozatát rögzíteni kell.

A nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nyer.) 42. § rendelkezései alapján a büntetőeljárásban részt vevő személyt, ha annak feltételei fennállnak, az első kapcsolatba kerüléskor, de legkésőbb az őt érintő első eljárási cselekmény megkezdésekor megfelelően, közérthetően tájékoztatni kell a jogairól, és figyelmeztetni kell a kötelelességeire. Az eljárás során a továbbiakban a büntetőeljárásban részt vevő

személy kérésére vagy ha azt a nyomozó hatóság egyéb okból szükségesnek tartja, az érintett jogairól és kötelességeiről felvilágosítás adható.

A tájékoztatás írásos tájékoztató átadásával is megtörténhet. Az írásbeli tájékoztató átadása nem érinti a Be. 74. § (3) bekezdés c) pontja szerinti kötelezettséget. Ha a Be. olyan figyelmeztetést ír elő, amelynek közlése és jegyzőkönyvbe foglalása az eljárási cselekmény során kötelező, a figyelmeztetés szóbeli közlése írásbeli tájékoztató átadása esetén sem mellőzhető. A tájékoztatásnak – a büntetőeljárásban részt vevő személy jogaihoz igazodóan – ki kell terjednie a jogi segítségnyújtás igénybevételének lehetőségére, ha azt jogszabály lehetővé teszi arra, hogy az eljárás során tájékoztatást kérhet, kérdést tehet fel.

A tájékoztatás lényegét és annak megtörténtét jegyzőkönyvbe kell foglalni vagy arról feljegyzést kell készíteni. Ha a tájékoztatásra írásbeli tájékoztató átadásával került sor, a jegyzőkönyvben elegendő ennek tényére utalni. A nyomozó hatóság az elektronikus kapcsolattartásra nem köteles büntetőeljárásban részt vevő személy kérésére külön tájékoztatást nyújt az elektronikus kapcsolattartás vállalásának lehetőségéről és következményeiről.

A Nyer. rendelkezése alapján a nyomozóhatóság az őrizet elrendelését követően haladéktalanul felhívja a gyanúsítottat, hogy jelölje meg, hogy az őrizet elrendeléséről és a fogvatartás helyéről kit kíván értesíteni. A nyomozóhatóság engedélyezheti, hogy a gyanúsított rövid úton, közvetlenül értesítse a megjelölt személyt vagy a megjelölt személyt a nyomozóhatóság – rövid úton – értesíti, illetve az értesítéséhez a gyanúsított fogvatartását végrehajtó intézményt is igénybe veheti.

Ha a nyomozóhatóság a gyanúsított által megjelölt személy értesítését megtagadja, erről feljegyzést készít. Ha az őrizet elrendelésétől számított nyolc órán belül nem azonosítható olyan személy, akinek az értesítése biztosítható, a nyomozóhatóság a gyanúsított által megjelölt személyek értesítésének megtagadásáról határozatot hoz. Ha a gyanúsított ezt követően olyan személyt jelöl meg, akivel kapcsolatban az értesítésnek nincs akadálya, a nyomozóhatóság az utóbb megjelölt személyt értesíti. A nyomozóhatóság a megjelölt személy értesítéséről feljegyzést készít.

Ha a gyanúsított arról nyilatkozik, hogy az őrizet elrendeléséről és a fogvatartás helyéről senkit nem kíván értesíteni, ez a nyilatkozata az őrizet elrendeléséről meghozott határozaton is feljegyezhető.

26. *Az új büntetőeljárás törvény értelmében a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy a rendőrségi őrizet megkezdésétől (az előállítást is ideértve) jogosult védő segítségét igénybe venni. A 2018-as látogatás megállapításai azt tükrözték, hogy a fogvatartott által megjelölt védőt haladéktalanul értesítették, és főszabályként a védő megérkezéséig az érintettet vallomás megtételére nem kötelezték.*

A fogvatartottak azonban - a vonatkozó kérés ellenére - állítólag nem minden esetben kaptak lehetőséget a védővel való négy szemközti konzultációra az első kihallgatás előtt. A CPT emlékeztetni kíván arra, hogy az őrizetbe vett személy ügyvédhez való joga a védővel való négy szemközti konzultációt is magában foglalja. A Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy ezt a rendőrségi állomány számára is tegyék egyértelművé.

27. *A CPT üdvözli a jogszabály azon módosítását, ami - a CPT által korábban felvetett módon - a hivatalból kirendelt védő nagyobb fokú választhatóságát teszi lehetővé, és ezzel összefüggésben - a meghatalmazott védő hiányában - kötelezővé teszi a hivatalból kirendelt védő büntetőeljárásban való részvételét a területileg illetékes ügyvédi kamara jelölése szerint. A büntetőeljárásról szóló törvény alapján ha az ügyvédi kamara a védő kijelöléséről egy órán belül nem gondoskodik, a védő jelenlétét az eljárásban az illetékes nyomozó hatóság vagy ügyészség köteles biztosítani.*

Bár az egy órás időkeret jogos kérdéseket vethet fel, a 2018-as látogatás tapasztalatai azt jelzik, hogy - különösen Budapesten - a védő kijelölése az ügyvédi kamara részéről rendszerint késedelem nélkül megtörténik. A küldöttség ugyanakkor olyan esetekről is értesült, amikor a hivatalból kirendelt védő a rendőrségi létesítménybe nem érkezett meg, és csak az első kihallgatás, vagy bizonyos esetekben csak az első bírósági tárgyalás után jelent meg, így a rendőri bántalmazás elleni védelem e fontos biztosítéka nem állt rendelkezésre.

A CPT reményét fejezi ki, hogy a magyar hatóságok a fenti aggályokat a megfelelő csatornákon keresztül az országos és regionális ügyvédi kamarák elé fogják terjeszteni.

A 26. és a 27. pontokban megfogalmazott ajánlásokra közös választ adunk.

A bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, őrizetbe vett személy védelme kötelező. Joga van arra, hogy az első kihallgatása előtt a védővel a kapcsolatot felvegye, és a kihallgatása előtt vele értekezzen (Be. 39. § (2) bekezdés c) pont; 46. § (1) bekezdés és (4) bekezdés a)–b) pont; 386. § (1) bekezdés b)–c) pont). A gyanúsított a kihallgatása közben, az eljárási cselekmény rendjének zavarása nélkül a védőjével tanácskozhat (Be. 387. § (5) bekezdés). A fogvatartott gyanúsított huszonnégy órán belüli kihallgatása (Be. 385. § (2) bekezdés) akkor is kötelező, ha korábban szabadlábon volt, és mint gyanúsítottat már akkor is kihallgatták.

A hatóság előtt hivatali időben megjelent, előállított, elfogott, bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy kihallgatását a Be. 387. § (3) bekezdése értelmében meg kell kezdeni, elmaradásának indokául nem fogadható el a hatóság „hivatali munkája körében felmerült ok”, vagyis az, hogy a védő megérkezéséig biztosítandó határidő a munkaidő lejárta után telik le.

A Be. 46. §-a értelmében, amennyiben a fogvatartott részére első kihallgatását megelőzően rendeli ki a nyomozó hatóság vagy az ügyészség a védőt, az egyes büntetőeljárási cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról szóló 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet) 4. §-a alapján a kirendelő határozat közzétételével egyidejűleg értesíteni kell a védőt a gyanúsított kihallgatásának helyéről és idejéről. Ha a gyanúsítottnak nincs meghatalmazott védője, a fogvatartott személy részére a védőt haladéktalanul ki kell rendelni. Amennyiben az előállítást azonnal követi az őrizetbe vétel elrendelése, a védelem az előállítás kezdetétől kötelező. A Be. 387. § (1) és (2) bekezdése értelmében nem fordulhat elő, hogy az őrizetbe vett terheltnek nincs védője.

A védő kijelölése a Magyar Ügyvédi Kamara által működtetett országos informatikai rendszer útján történik. A védő kijelölésével kapcsolatos részletszabályokat, mint például az elektronikus kirendelő határozat kötelező tartalmi elemei a 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet tartalmazza. Az automatikus kijelölés a Rendőrségtől teljesen független védőkiválasztást eredményez.

A kötelező védelem folytán kirendelt védő kijelölésének a területi ügyvédi kamarákhoz történő telepítéséből adódó egyes, konkrétan meghatározott problémáira ad megoldást a helyettes védő intézménye. Ha a helyettes védő kirendelésére a Be. 47. § (1) bekezdésben írt valamely okból kerül sor, a Nyer. 140. § (1) bekezdés alapján a védői részvétellel érintett eljárási cselekmény a helyettes védő jelenléte nélkül nem végezhető el.

Ha a védő a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, a helyettes védő kirendelése kötelező. A Be. 112. § (1) bekezdése szerint a hatóság azt idézi, akinek a jelenléte kötelező az eljárási cselekményen, és azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de azt a törvény lehetővé teszi. Tehát ha a nyomozási szakban a védő jelenléte az eljárási cselekményen nem kötelező, ezért a hatóság értesíti őt, de az értesítés ellenére nem jelenik meg, helyettes védő kirendelésének nincs helye, mert annak a törvényi feltétele hiányzik.

A helyettes védő részvétele csupán az aktuális eljárási cselekményt érinti, a kirendelt védő személye változatlan marad. Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 17. § (2) bekezdése értelmében, a helyettes ügyvéd az ügyvédi tevékenység tekintetében a helyettesített ügyvéd teljes körű helyetteseként jár el.

A nyomozóhatóság az eljárási cselekmény megkezdését vagy elvégzését legalább egy órára elhalasztja, ha a terheltnek a védekezésre való felkészülésre vagy a védővel való tanácskozásra az eljárási cselekmény megkezdése előtt – a terhelt és a védő önhibáján kívüli okból – nem volt lehetősége.

A nyomozóhatóság gondoskodik arról, hogy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy a Be. 386. §-ában szereplő jogait gyakorolhassa. Ha az előállítást vagy az elővezetést a nyomozóhatóság rendeli el, a nyomozóhatóság az előállítást, elővezetést végrehajtó szervvel együttműködve gondoskodik arról, hogy az előállítás vagy az elővezetés végrehajtása során a végrehajtó szerv a védővel való kapcsolatfelvétel lehetőségét biztosítsa.

28. *Az orvosi ellátáshoz való jogot illetően a küldöttség a készített interjúk alapján megállapította, hogy a rendőrségi őrizetben levő személyek kérésükre - a rendőrség vagy a kórház orvosa által - haladéktalanul ellátásban részesültek. Azonban az orvosi ellátáshoz való jog - a rendőrségi őrizetbe vételt követő módszeres orvosi felülvizsgálattól eltérően (lásd a 36. bekezdést) - valamint a sérült vagy beteg őrizetesek számára az orvosi segítségnyújtás kötelező biztosítása jogilag továbbra sem biztosított. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fentiekkel kapcsolatban a magyar hatóságok tegyék meg a szükséges intézkedéseket. A rendőrök jelenlétében folytatott orvosi vizsgálatokat illetően hivatkozunk továbbá a 36. bekezdésben foglaltakra.*

A személyi szabadság korlátozását követően a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléséről, esetleges panaszáról. A Rendőrség gondoskodik a fogvatartott elhelyezéséről, a fogvatartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 17. § (2) bekezdése, továbbá az Rtv. 18. § (2) bekezdése egyértelműen rendelkezik arról, hogy az intézkedés során megsérült, a beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló személyt orvosi ellátásban kell részesíteni. Szükség esetén a Rendőrség minden esetben megteszi az intézkedést a fogvatartott orvosi ellátására, mégpedig a hatóságtól független mentőszolgálat közreműködésével, amely indokolt esetben további kezelés érdekében fekvőbeteg ellátásra alkalmas egészségügyi intézménybe szállítja az érintettet. Megjegyzendő, hogy az elmúlt években a nem megfelelő orvosi ellátás, vagy orvosi ellátás hiánya miatt nem érkezett panasz az érintettek részéről.

A fentiek ellentmondanak a Jelentés azon megállapításának, miszerint az orvosi ellátáshoz való jog, valamint a sérült vagy beteg őrizeteseik számára az orvosi segítségnyújtás kötelező biztosítása jogilag nem biztosított.

30. *A 2018-as látogatáskor a küldöttség olyan külföldi állampolgárságú személyekkel is találkozott, akik büntetőeljárás miatt voltak rendőrségi őrizetben. Közülük többen jelezték, hogy az eljárás során tolmács közreműködése biztosított volt, a jogaikról szóló tájékoztatást számukra is érthető nyelven (szóban és írásban) megkapták, és a joggyakorlás lehetősége - a konzuli segítségnyújtást is ideértve - a rendőrségre érkezés után rendelkezésre állt. Ugyanakkor néhányan arról számoltak be, hogy a jogaikra vonatkozó tájékoztatás, valamint a tolmács tényleges hatékony közreműködése nem volt biztosított, és különböző dokumentumokat azok tartalmának megismerése nélkül kellett aláírniuk. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy tegyenek további lépéseket a rendőrségi őrizetbe vett külföldi állampolgárságú személyek jogainak azonnali ismertetésére szükség szerint képesített tolmács közreműködésének biztosításával, és ne kötelezzék ezen személyeket a gyanúsítás tárgyával kapcsolatos dokumentumok aláírására, amennyiben azok tartalma számukra nem érthető.***

A büntetőeljárás nyelve a magyar. A Magyarországon élő, törvényben elismert nemzetiségek tagjai a büntetőeljárásban a nemzetiségi anyanyelvüket használhatják. Senkit nem érhet hátrány amiatt, hogy a magyar nyelvet nem ismeri és a büntetőeljárásban mindenki jogosult az anyanyelvét használni.

Ha a büntetőeljárásban részt vevő személy nem a magyar anyanyelvét, nemzetiségi anyanyelvét vagy törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződésben meghatározott egyéb anyanyelvét kívánja használni – lehetőleg a jogi szaknyelv megfelelő ismeretével rendelkező – tolmácsot kell igénybe venni. A Be. 78. § (1) és (2) bekezdés szerint, ha az anyanyelv használata aránytalan nehézségbe ütközne, a magyar nyelvet nem ismerő személy által ismertként megjelölt más nyelv használatát kell tolmács útján biztosítani.

A Nyer. 47. § értelmében, ha a büntetőeljárásban részt vevő személy nem magyar anyanyelvű, kérelmére tolmácsot akkor is ki kell rendelni, ha ismeri a magyar nyelvet.

A nem magyar állampolgár részvételével tartott eljárási cselekmény során a Nyer. 48. § alapján lehetővé kell tenni, hogy államának konzuli tisztviselője jelen lehessen. A nem magyar állampolgár részvételével tartott eljárási cselekményről kérelemre, az állampolgársága – ha az érintett több állam állampolgára, az általa megjelölt állampolgársága – szerinti külképviseletet a nyomozó hatóság arra felhatalmazott vezetője a külpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztériumon keresztül akkor értesíti, ha az érintett ezt az eljárási cselekményt megelőzően kéri. A külképviseletet az eljárási cselekményről abban az esetben is haladéktalanul értesíteni kell, ha a nem magyar állampolgár az előzőekben tárgyalt kérelmét olyan időpontban terjesztette elő, hogy állama konzuli tisztviselőjének a megjelenése az eljárási cselekményen már nem biztosítható.

A Nyer. 160. § alapján a nyomozóhatóság az őrizet elrendeléséről hozott határozatot a gyanúsítottnak, illetve a jelen lévő védőnek kihirdeti, és a határozatot átadja. A nyomozóhatóság tolmács kirendelésével és a határozat lefordítása érdekében szükséges intézkedések megtételével biztosítja, hogy a gyanúsított a nyelvhasználat jogát gyakorolhassa.

31. *A CPT elégedetten veszi tudomásul, hogy a küldöttség által meghallgatott, rendőrségi őrizetben tartott fiatalkorúak számára a jogaikról szóló tájékoztatás, valamint azok gyakorlásának lehetősége azonnal biztosított volt. A beszámolók alapján a fiatalkorúak számára a hivatalból kirendelt védő (valamint lehetőleg egy másik megbízható felnőtt korú személy) jelenléte a rendőrségi kihallgatások során biztosított volt, és a szükséges nyilatkozatok/dokumentumok aláírására csak a védő jelenlétében került sor.*

*Ugyanakkor többen azt állították, hogy a kirendelt védővel a négy szemközti konzultáció lehetőségét csak az első bírósági tárgyaláskor vagy nem sokkal azelőtt biztosították. **A Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a rendőrségi őrizetben levő fiatalkorúak számára a fogvatartás teljes időtartama alatt biztosítsák a kirendelt védővel való négy szemközti konzultáció lehetőségét, már a rendőrségi kihallgatásokat megelőzően is.***

A védővel kapcsolatos szabályok egységesen a fiatalkorúakra is vonatkoznak. Eltérés abban mutatkozik, hogy a Be. 682. § értelmében fiatalkorú elleni eljárásban védő részvétele kötelező, és védő jelenléte kötelező a vádemelés előtt a fiatalkorú részvételével tartott gyanúsított kihallgatáson, szembesítésen, felismerésre bemutatáson, helyszíni kihallgatáson, bizonyítási kísérleten, valamint a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedéssel kapcsolatos eljárásban tartott ülésen.

A fenti eseteken kívül a fiatalkorú részvételével végzett eljárási cselekményről a védőt utólag tájékoztatni kell, ha azon a védő nem volt jelen, és értesítésére sem került sor. Ezen előírt utólagos tájékoztatási kötelezettség tartalmi tájékoztatást jelent.

A fiatalkorút a jogairól és a kötelességeiről az első kapcsolatba kerüléskor – így különösen az idézéssel együtt vagy az előállításakor – írásos tájékoztató átadásával kell tájékoztatni. A tájékoztató átadása csak különösen indokolt esetben mellőzhető. Ebben az esetben a nyomozóhatóság a lehető legrövidebb időn belül pótolja a tájékoztató átadását. A nyomozóhatóság a tájékoztatóban foglaltak lényegét röviden szóban is ismerteti, meggyőződik róla, hogy azt a fiatalkorú megértette-e, és a fiatalkorú kérésére további felvilágosítást nyújt.

A Be. 82. §-a a különleges bánásmód alkalmazásának kötelező eseteit rögzíti, így az alkalmazás kötelező – a büntetőeljárás megindításakor, illetve a végrehajtott eljárási cselekmény idején – a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy esetén is.

32. *A 2018-as látogatás alkalmával a rendőrségi állománnyal, valamint a rendőrségi őrizetben levő személyekkel folytatott beszélgetések során a küldöttség arra a megállapításra jutott, hogy - különösen az őrizet megkezdése után az ügyvéd/védő jelenléte nélkül történő - rendőrségi kihallgatások sok esetben a vallomás vagy más terhelő bizonyíték megszerzésére irányultak.*

Ezzel összefüggésben a CPT megjegyzi, hogy a magyar hatóságok korábban egyetértettek a rendőrségi kihallgatások elektronikus (audio/video) rögzítési módjának alkalmazásával, mint a rendőri bántalmazás megelőzésének hatékony eszközével. Ugyanakkor hangsúlyozták, hogy a szükséges berendezések használatának bevezetése jelentős pénzügyi forrásokat igényelne.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok dolgozzanak ki további iránymutatást, valamint megfelelő eljárást és képzést a rendőrségi kihallgatások lefolytatásra vonatkozóan, továbbá hívják fel a figyelmet a vizsgálati megközelítés és az elektronikus rögzítés fontosságára az interjúk során. Ezzel összefüggésben egyértelművé kell tenni, hogy a rendőrségi kihallgatás célja a vizsgált esettel kapcsolatos pontos és megbízható információk megszerzése, nem pedig a rendőrség által amúgy is bűnösnek feltételezett személy vallomásának kikényszerítése. E tekintetben hivatkozunk a CPT 28. általános jelentésének 73-81. bekezdéseire.

A Be. 165. §-a a terhelt vallomását a bizonyítás eszközeként értékeli. A „kikényszerített” terhelti vallomás vonatkozásában a Be. 167. § (5) bekezdése szerinti rendelkezés alapján nem értékelhető az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a hatóság büncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők büntetőeljárás jogainak lényeges sérelmével szerzett meg. A törvénysértően beszerzett bizonyítékok értékelésének tilalma egyrészt egyes büntetőeljárás szabályok megsértéséhez, másrészt pedig a büncselekmény útján történő megszerzésükhöz kötődik.

A büntetőeljárások lefolytatása során a Rendőrség munkatársai a vonatkozó jogszabályok maradéktalan betartására törekednek, a nyomozások törvényességi felügyeletét ellátó ügyészségek, valamint a rendőri parancsnokok felügyelete és irányítása mellett.

4. Központi rendőrségi fogdák

33. *A központi rendőrségi fogdák létrehozása pozitív fejleménynek tekinthető. A korábbi látogatásokhoz hasonlóan a rendőrség fogvatartási létesítményeinek tárgyi feltételei rendszerint kielégítőek voltak. A zárkák állapota kellően karbantartott és tiszta, a méretük a célnak megfelelő volt, a zárkákban alvóhely, ágynemű és polc, valamint megfelelő fűtés, szellőzés és mesterséges világítás is volt. A küldöttség nem értesült panaszról a tisztálkodó helyiségekhez való hozzáférés miatt. A létesítményekben napi háromszori étkezést biztosítottak.*

*A CPT értékeli a korábbi hiányosságok kiküszöbölésére tett erőfeszítéseket a rendelkezésre álló pénzügyi lehetőségek függvényében. A 2018-as látogatáskor a budapesti központi fogda felújítás miatt zárva volt. **A Bizottság részletes tájékoztatást kíván kapni a felújítás előrehaladására vonatkozóan.***

A központi fogda II. és III. emeleti szintjein felújításra került az elektromos és épületgépészeti rendszer, a zárkaegység folyosóin új kamerarendszer és a riasztórendszer került kiépítésre, a helyiségek új padlóburkolatot, festést, burkolást és nyílászárókat kaptak.

Szintenként kétszemélyes zárkák kerültek kialakításra. A zárkák alapterülete meghaladja a 17 négyzetmétert, így az egy före jutó szabad mozgástér 5,3 négyzetméter. A zárkákban vandálbiztos hideg- és melegvízes mosdó található, továbbá fallal leválasztott vandálbiztos WC került kialakításra. A természetes világítást az új ablakok és ehhez tartozó megfelelő rácsozat biztosítja. A fogvatartottak fürdőhelyiségeiben vandálbiztos berendezési tárgyak beépítésével, burkolatcserével, gépészeti szerelvények cseréjével történt a felújítás.

A sétaudvarokban új betonburkolat készült, falazatuk új cementlábazatot és homlokzatvakolatot kapott, tetőszerkezete felújításra került.

A befogadó egységben burkolatcsere és festés történt.

A munkálatok befejezése és a műszaki átadás után a felújított fogda 2019. március 01-től kezdte meg működését.

36. *A CPT emlékeztetett arra, hogy korábban észleltek már előrelépést a fogvatartottak rendőrségi őrizetbe vételét követő teljes körű orvosi vizsgálat biztosítása terén. Ezeket a vizsgálatokat a rendőrség egészségügyi állománya vagy kórházi orvos végzi. A 2018-as látogatás során azonban arra derült fény, hogy a rendőrség egészségügyi állománya által végzett vizsgálatok nem minden esetben voltak kellően alaposak, illetve az egyéb szükséges kórházi kivizsgálások sem kerültek mindenkor elvégzésre, továbbá előfordult, hogy a rendőrségi létesítményben a vizsgálat alatt vagy után biztosított orvosi ellátás minősége nem volt megfelelő. A küldöttség megfigyelése szerint az előforduló sérülések nyilvántartása - különösen Budapesten - sem volt minden esetben megfelelő (ha egyáltalán készült nyilvántartás). Példaként említhető az az eset, amikor a Nemzeti Nyomozó Iroda budapesti fogdájában tartózkodó egyik személy látható sérüléseit a rendőrség vizsgálatot végző orvosa nem észrevételezte. Az érintett alig tudott a jobb lábára nehezedni. A küldöttség orvosa által elvégzett vizsgálat a láb duzzanatát és a lábháton látható piros foltot állapított meg, ami megfelelő ellátást és kórházi vizsgálatot tett szükségessé. A fogvatartott személyt a küldöttség kérésére független orvosi vizsgálat elvégzése céljából a helyi kórházba utalták.*

A fentiekén kívül az orvosi konzultációkra rendszerint a rendőrök jelenlétében, vagy azok füle hallatára került sor, ami az orvosi titoktartással, valamint a rendőri bántalmazás megelőzésével kapcsolatos aggodalmakat vet fel. Több rendőrségi őrizetben levő személy arról számolt be, hogy a fentiek miatt, valamint az esetleges megtorlások elkerülése érdekében a sérülésekre vagy azok keletkezésére vonatkozó kijelentésektől tartózkodtak, vagy valótlan állításokra kényszerültek.

37. *A fenti megállapításokra tekintettel a CPT azt az ajánlást teszi a magyar hatóságok számára, hogy az orvosi vizsgálatok (a rendőrségi fogdáknál vagy a kórházakban) minden*

esetben teljes körűen kerüljenek elvégzésre, szükség szerint a megfelelő ellátás haladéktalan biztosításával.

Továbbá a CPT a korábbiakhoz hasonlóan ismét arra tesz ajánlást, hogy hozzanak intézkedést az orvosi konzultációk bizalmas jellegének tiszteletben tartására olyan módon, hogy azok lefolytatására ne a rendőri állomány jelenlétében vagy füle hallatára kerüljön sor, kivéve, ha a vizsgálatot végző személy azt adott esetben kifejezetten kéri. Az orvosi vizsgálatok és az orvosi ellátás bizalmassága érdekében a rendőrségi létesítményekben, illetve a kórházakban gondoskodjanak a célra megfelelő külön helyiség rendelkezésre állásáról.

A fentieken kívül hívják fel az érintett egészségügyi állomány figyelmét az orvosi vizsgálatokat követő megfelelő nyilvántartás fontosságára, amelynek tartalmaznia kell i) a vizsgált személy saját nyilatkozatát (az érintett egészségügyi állapotára, illetve az esetleges sérülések keletkezésére vonatkozóan), ii) a vizsgálatot követő objektív megállapítások részletes leírását, valamint iii) a vizsgálatot végző személy észrevételeit az i) és a ii) pontra tekintettel, jelezve az esetleges állítások és az objektív orvosi megállapítások egybehangzóságát. A nyilvántartásnak az elvégzett további vizsgálatok eredményeit, a szakorvosi konzultációk részletes megállapításait, a sérülések kezelésének módját, valamint az egyéb eljárások leírását is tartalmaznia kell. A sérülések nyilvántartására/dokumentálására vonatkozóan hivatkozunk a 63. bekezdésben foglaltakra.

A 36. és a 37. pontokban megfogalmazott ajánlásokra közös választ adunk.

A fogvatartottak rendőrségi őrizetbe vételét követő teljes körű orvosi vizsgálat biztosításával kapcsolatban az alábbiakat kell megemlíteni.

Minden személy befogadásakor készül orvosi vélemény, amely tartalmazza a vizsgált személy adatait, a vizsgálatot kérő szervet, a vizsgálat időpontját, a kórelőzményt, a fizikális vizsgálat eredményét, továbbá az érintett által rendszeresen szedett gyógyszereket és a javasolt terápiát. Az orvosi vélemény külön kitér a sérülésekre, az esetleges elkülönítésre. A befogadott a vizsgálatkor nyilatkozik a rendőri bántalmazás vonatkozásában is. Ez a személyes és különleges adatot tartalmazó orvosi vélemény kizárólag az egészségügyi személyzetnél áll rendelkezésre. Az orvosi vélemény különleges adatot nem tartalmazó kivonata a fogdaőrök részére kerül átadásra.

Megjegyzendő továbbá, hogy valamennyi rendőri szerv vezető orvosa rendszeresen végez ellenőrzéseket a rendőrségi fogdákon. Az ellenőrzés tárgyát képezi az egészségügyi ellátást nyújtó személyzet tevékenységének szakszerűsége, valamint az ellátások dokumentálása.

A Jelentésben részletezett hiányos orvosi vizsgálatokkal kapcsolatban a Jelentés nem tér ki az esemény pontos idejére és az érintett személyre, ezért a jelzett ügyben vizsgálat lefolytatására, felelősség megállapítására nincs mód.

Az orvosi konzultációk bizalmas jellegének tiszteletben tartása a hatályos jogszabályi rendelkezések betartásával működik. A rendőri jelenlét megengedett az orvosi vizsgálatokon. Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény 14. § (1) bekezdésének b) pontja szerint a gyógykezelés során a kezelést végző

orvoson és egyéb betegellátó személyeken kívül csak az lehet jelen, akinek jelenlétéhez az érintett hozzájárul. Az érintett hozzájárulása nélkül jelen lehet az érintett emberi jogainak és méltóságának tiszteletben tartásával a Rendőrség hivatásos állományú tagja, amennyiben a gyógykezelésre fogvatartott személy esetében kerül sor. Ez garanciát biztosít a fogvatartott orvosi vizsgálata jog- és szakszerűségének esetleges vizsgálatakor, ugyanakkor védelmet nyújt a vizsgálatot, konzultációt végző orvos vagy egészségügyi személyzet részére.

A Jelentés 37. pontjában megfogalmazott ajánlás, miszerint a fogvatartottak orvosi ellátására – a konzultációk bizalmas jellegének tiszteletben tartása érdekében – ne a rendőri állomány jelenlétében kerüljön sor, csak akkor, amikor a vizsgált személy kifejezetten kéri, az esetek jelentős százalékában az egészségügyi személyek testi épségének biztosítása érdekében nem megoldható. Az orvosi vizsgálat során a fogvatartottak jelentős része még ingerült, agresszív, gyakran tudatmódosító szerek hatása vagy pszichiátriai kezelés alatt állnak, így viselkedésük kiszámíthatatlan. Sok esetben az egészségügyi személyzet kéri a rendőr jelenlétét. A rendőrök távolabbi elhelyezkedése adott esetben csak egy, már kialakult fogdai rendkívüli esemény megszakítását tenné lehetővé, veszélyeztetve ezzel az egészségügyi személyzet biztonságát vagy egy szökés megkísérlését.

A KR Nemzeti Nyomozó Iroda fogdája vonatkozásában a Jelentésben példaként megjelölt esettel kapcsolatban – miszerint a KR fogdájában tartózkodó egyik személy látható sérüléseit a Rendőrség vizsgálatot végző orvosa nem diagnosztizálta – az alábbi észrevétel fogalmazható meg.

Az eset kapcsán a fogdán szolgálatot teljesítő felcser tájékoztatta a CPT jelenlévő tagjait, hogy a fogvatartott sérülését korábban megvizsgálta és szakmailag úgy ítélte meg, hogy az kórházi ellátást nem igényel. Figyelemmel a CPT orvosi tagjának véleményére, a látogatás során a helyszínen tartózkodó osztályvezető soron kívül intézkedett a fogvatartott kórházi kiszállítására. A kórházi vizsgálatok eredményeként egyértelműen bizonyítást nyert, hogy a fogvatartott lábán friss, traumás, csontszerkezeti eltérés nem volt látható. A fogdába történő visszaszállítását követően a fogvatartott kijelentette, hogy a sérülését az elfogásakor vele szemben intézkedő rendőröktől szerezte. A sérülésével kapcsolatos további szükséges orvosi vizsgálatot (látület vétel) megtagadta, nem volt hajlandó együttműködni.

Az esettel kapcsolatban megállapítható, hogy a fogdaszolgálatot teljesítő hivatásos állomány részéről mulasztás nem történt.

38. A védelmi feladatok ellátásán kívül a rendőrségi fogdák személyi állománya a fogvatartottak jólétéről és biztonságáról is gondoskodott. A küldöttség megállapítása alapján ugyanakkor gumibot és könnygázpalackot továbbra is nyíltan maguknál tartottak. A CPT nem vitatja, hogy bizonyos eszközök, például a gumibot használata a rendőrségi fogdáknál kivételes esetekben indokolt lehet. Ennek ellenére a CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fogdák személyzete ne hordjon magával rendszeresen gumibotot a fogvatartási körletekben. Továbbá a lehetséges ártalmas hatásokra tekintettel a könnygázpalack ne képezze a személyzet rendes felszerelésének részét, és zárt térben ne kerüljön sor annak használatára.

A megfogalmazott ajánlást, miszerint a rendőrségi fogdáknál szolgálatot ellátó rendőrök ne viseljenek rendőrbotot és vegyi kényszerítő eszközt, a Rendőrség nem támogatja. A

szolgálatellátás ilyen formája az őrzésbiztonságot jelentős mértékben veszélyeztetné, mivel kényszerítő eszköz nélkül a fogdaőr egy esetlegesen bekövetkező támadás esetén csak a saját fizikai erejére számíthat. Ezzel együtt az említett kényszerítő eszközök hiányában az Rtv. 15. §-ában megfogalmazott arányosság követelménye sérülne.

39. *A CPT általános megfigyelése alapján az Európa Tanács egyes tagállamaiban olyan rendszer működik, ahol az előállított személyeket a további intézkedések megtételéig a kijelölt, kellő tapasztalatokkal rendelkező őrizetbevételi tiszteknek adják át. Az őrizetbevételi tisz feladata az előállított személy testi és lelki állapotának felmérése az orvosi vizsgálat elvégzése előtt, illetve egy tetszőlegesen választott személy tájékoztatására, valamint ügyvéd/védő igénybevételére vonatkozó lehetőség felajánlása. A fentiekén kívül a fogvatartott figyelmét az előállítás körülményei, például a sürgősségtelen vagy túlzott mértékű erőalkalmazás miatti panasztétel lehetőségére is felhívhatja. Az előzetes felmérést végző tiszteknek kellően képzettnek kell lenniük ahhoz, hogy a megfelelő kérdések alapján a különleges ellátás vagy segítségnyújtás szükségességére utaló jeleket észleljék és megfelelően rögzítsék. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok vegyék fontolóra a fenti rendszer bevezetését a központi rendőrségi fogdáknak, első lépésként Budapesten.***

*A 2018-as látogatás során a küldöttség ismét arról értesült - többek között egy fiatalos beszámolója alapján - hogy a rendőrségi őrizet ideje alatt a bíróságra vagy más létesítménybe történő átszállításkor kézbilincs és vezetősár alkalmazására nyilvánosan, bárki számára látható módon (a sajtó képviselőit és a fotósokat is ideértve) került sor. A CPT véleménye szerint a fenti módszer nyilvános alkalmazása a szabadságuktól megfosztott személyek számára egyértelműen megalázó. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy vizsgálják felül a vonatkozó utasításokat annak érdekében, hogy az őrizetben levő személyek mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásával történő átszállítására a rendőrség létesítményeiből a felesleges nyilvánosság kizárásával kerüljön sor.***

A jelenlegi humán erőforrás nem teszi lehetővé „őrizetbe vételi tiszt” foglalkoztatását a rendőrségi fogvatartási helyeken, különösen, mivel a Jelentésben felsorolt fogvatartással összefüggő feladatokat a Rendőrség állománya – kétségtelenül igaz, hogy nem egyetlen személy közreműködésével, de – jelenleg is végrehajtja.

Az Rtv. 48. §-a értelmében a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy:

- a) önkárosításának megakadályozására,
- b) támadásának megakadályozására,
- c) szökésének megakadályozására,
- d) ellenszegülésének megtörésére.

A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 41. §-a alapján bilincs alkalmazása különösen azzal a személlyel szemben indokolt, akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, illetve – az őrzés idejére – akit az előállító egységen vagy a fogdán kívül őriznek.

A Jelentésben megfogalmazott ajánlás, miszerint a fogvatartott személy mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásával történő kísérése lehetőség szerint a felesleges nyilvánosság kizárásával történjen, nem megoldható, ugyanis nincs és nem is lehet jogszabályi felhatalmazást adni arra, hogy a Jelentésben hivatkozott helyzetben a közterületen jogszerűen tartózkodó jogkövető állampolgárt a Rendőrség a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása alapvető jogában korlátozza.

B. Fiatalkorú fogvatartottak

1. Előzetes megjegyzések

2. Rossz bánásmód

43. *A felkeresett két létesítményben a fiatalkorú fogvatartottak többsége a börtön személyzet részéről tanúsított megfelelő bánásmódról számolt be. A Tököli Fiatalkorúak Bv. Intézetében a küldöttség nem hallott bántalmazásra utaló kijelentéseket.*

44. *Ugyanakkor a kecskeméti intézetben a küldöttség a személyzet által elkövetett, fiatalkorú férfi fogvatartottak elleni fizikai bántalmazásról (arcra és gyomortájjra mért ütésekről), valamint szóbeli bántalmazás előfordulásáról is értesült.*

A kecskeméti látogatás végeztével a börtönvezetés elkötelezettségét fejezte ki a bántalmazás bármilyen formájának elutasítása iránt. Ezzel összefüggésben a börtönvezetés egy megközelítőleg egy évvel korábbi esetet említett, amikor az egyik börtöntiszt az udvarról befelé kísérve többször megütött egy fiatalkorút. Az ütések következtében a fiatalkorú fogvatartott könnyebb sérüléseket szenvedett³. Az ügy haladéktalanul az illetékes ügyészség elé került. A börtöntisztet és egyik társát (aki a bántalmazásnak tanúja volt, de annak bejelentését elmulasztotta) elbocsátották, majd a bűnügyi nyomozást követően mindkettőjüket bíróság előtt elítélték.

A CPT üdvözli a kecskeméti börtönvezetés elkötelezettségét a bántalmazás elutasítása iránt. A fentiekre tekintettel a Bizottság arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy támogassák a börtönvezetés erőfeszítéseit a fiatalkorúak bántalmazásának megelőzése terén. Ezzel összefüggésben hívják fel a börtön személyzet figyelmét arra, hogy a fiatalkorúak bántalmazásának bármilyen formája - ideértve a szóbeli bántalmazást is - elfogadhatatlan, a hivatással ellentétes, valamint a bántalmazás elkövetése, előidézése vagy eltűrése a törvény szerint büntetendő.

Továbbá a börtönvezetés szólítsa fel a kecskeméti fiatalkorúak bv. intézetében dolgozókat az állomány más tagjai által elkövetett bántalmazás megelőzésére, és a tudomásra jutott esetek megfelelő csatornákon keresztül történő bejelentésére. A fentiekén kívül nyújtsanak megfelelő garanciákat a bejelentést tevő személyek megtorlással szembeni védelmének biztosítására.

---

³ A küldöttség által kapott tájékoztatás szerint a sérülés könnyűnek minősül, ha annak előrelátható gyógyulása hét napon belül nyomtalanul várható.

Álláspontunk szerint a magyar hatóságok folyamatosan támogatják a bv. szervezet erőfeszítéseit a fiatalok bántalmazásának megelőzése terén. Mindez a támogatás megjelenik Magyarország Alaptörvényében, továbbá kiemelten a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: bv. törvény) szövegében is. A bv. törvény az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak védelme, kiemelten az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak emberi méltóságának a tiszteletben tartása érdekében, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmának és az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése céljából szabályozza a büntetés-végrehajtás feladatát. A bv. törvény külön fejezete foglalkozik a fiatalok alapvető jogaival, azok biztosításával, a velük való bánásmóddal, szabadulásukat követő utógondozásukkal.

Mind a magyar hatóságok, mind a bv. szervezet valamennyi személyi állományi tagja tisztában van azzal, hogy a fogvatartottak bántalmazásának bármilyen formája – beleértve a szóbeli bántalmazást is – a hivatásával ellentétes, továbbá a bántalmazás elkövetése, előidézése vagy eltűrése törvény szerint büntetendő. Erről minden személyi állományi tag továbbképzéseken, esetismertetésekben, eligazításokon tájékoztatást kap.

A bántalmazás hivatalos eljárásban bűncselekménynek minősül, annak elkövetése, illetve gyanúja esetén, valamint akkor, ha a fogvatartottak egymás általi bántalmazása esetén nyolc napon túl gyógyuló sérülés keletkezett, a bv. szerv vezetője hivatalból köteles a nyomozó hatóság felé eljárni. Nyolc napon belül gyógyuló sérülésnél a sérült magánvádas eljárást kezdeményezhet. A fentiekről a tájékoztatást az eljáró bv. alkalmazott adja meg az érintett fogvatartott részére.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet fiatalok részlegén 2018-ban egy esetben sem merült fel a gyanú arra vonatkozóan, hogy személyi állományi tag bántalmazta volna a fogvatartottat. 2019-ben két ilyen eset volt, amely következtében a bv. intézet parancsnoka feljelentéssel élt a személyi állomány tagokkal szemben. A Fiatalok Bv. Intézetében (Tököl) sem 2018-ban, sem 2019-ben nem merült fel gyanú ilyen jellegű bűncselekmény elkövetésére.

A CPT látogatását követően a személyes megbeszélés alapján, továbbá a CPT írásos jelentését követően a Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet vezetése a megállapításokról tájékoztatást kapott. Mindezek alapján a bv. intézet vezetése tájékoztatást adott arról, hogy a személyzet részéről felmerülő, a fogvatartottakkal szembeni jogsértések esetén az intézet vezetése eddig is és a jövőben is következetesen fellép. Amennyiben ilyen jogsértésről értesülnek, a szükséges intézkedések megtétele mellett büntetőeljárást kezdeményeznek az illetékes Szegedi Regionális Nyomozó Ügyészségen.

Továbbá vezetői és más jellegű ellenőrzések során folyamatosan tájékozódnak a fogvatartottak hangulatáról, panaszairól. Megfigyelik a szolgálatot ellátó személyi állományi tagok fogvatartottakkal való bánásmódját, verbális és nonverbális kommunikációját. A bv. intézet biztosítja a fogvatartottak részére, hogy panaszukat írásban, személyes meghallgatás során előadják, hatóságok, jogvédő szervezetek részére ellenőrzés nélküli levelezés formájában továbbítsák. Megjegyzendő, hogy bármely fogvatartott élhet a bv. törvény által biztosított

jogosultságával, amely szerint a bv. törvényességi felügyeletét ellátó ügyésztől személyes meghallgatást kérhet.

A megtorlás elleni védelem tekintetében elmondható, hogy a fogvatartottak panaszukat, bejelentésüket a hatóságok részére névtelenül is megtehetik. A bv. szervezetnek nincs arról tudomása, hogy fogvatartotti panaszt követően a panaszost azért érte volna valamilyen hátrány, mert élt jogaival. Ilyen eset feltárása esetén az elkövető büntetése súlyosabb, mint alapesetben.

Továbbá a bv. szervezet kiválasztási rendszerére jellemző, hogy személyi állományába kizárólag csak az a személy nyer felvételt, aki erkölcsi bizonyítvánnyal rendelkezik és a Nemzeti Védelmi Szolgálat által végzett ellenőrzés alapján a kifogástalan életvitel kritériumainak megfelel. Mindezek tanúsítják, hogy a jelentkező korábban bűncselekményt nem követett el, élete erkölcsi és gyakorlati értelemben kifogástalan. Erre a kifogástalan életvitelű személyi állományra épít a bv. szervezet a törvényes rend kialakítása, fenntartása, a jogszabályi garanciák érvényesítése során.

Álláspontunk szerint – a CPT ajánlásnak megfelelően – mindezen körülmények megfelelően védik a fogvatartottakat a nem megfelelő bánásmódtól, a panaszost a megtorlástól.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet fiatalkorú részlegén egymás sérelmére elkövetett bántalmazás gyanúja miatt 2018-ban és 2019-ben egyetlen esetben sem kellett büntetőeljárást indítani fogvatartott ellen. A Fiatalkorúak Bv. Intézetében (Tököl) 2018-ban nem merült fel gyanú ilyen jellegű bűncselekmény elkövetésére. 2019-ben két esetben tett a bv. intézet parancsnoka feljelentést fogvatartott ellen bántalmazás gyanúja miatt.

48. *A CPT értékeli a tököli börtönvezetés intézkedéseit a fogvatartottak közötti erőszak visszaszorítása érdekében. Ugyanakkor a látogatás megállapításai alapján a Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a Tököli Fiatalkorúak Bv. Intézetének személyzete fordítson fokozott figyelmet a fogvatartottak közötti erőszak és megfélemlítés jeleinek észlelésére. Az egymás közötti erőszak visszaszorítása sokoldalú megközelítést, ezen belül a fogvatartottak magatartásának fokozott és folyamatos megfigyelését, valamint a lehetséges elkövetők és áldozatok azonosítását teszi szükségessé, különös tekintettel a zárkák fokozott esti/éjszakai megfigyelésére (például gyakoribb és kevésbé kiszámítható ellenőrzések végzésével), ideértve továbbá az egymás közötti erőszak/megfélemlítés vélt vagy igazolt eseteinek bejelentését, az előforduló cselekmények alapos kivizsgálását, és szükség szerint a megfelelő szankciók vagy egyéb intézkedések alkalmazását, valamint az erőszak visszaszorítását célzó hatékony lépések kidolgozását. A börtönvezetés és a személyzet fordítson fokozott figyelmet a vonatkozó kockázatok és szükségletek felmérésére, valamint az egyes fogvatartottak megfelelő elhelyezésére olyan módon, hogy a foglyok közötti erőszak előfordulása elkerülhető legyen.*

A Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a körletfelügyelők szolgálat átadás-átvételkor ellenőrzik, hogy a fogvatartottakon van-e külsérelmi nyom, észlelés esetén a szükséges intézkedéseket azonnal megteszik. Az éjszakai ellenőrzések eddigi gyakorlata felülvizsgálatra, majd átdolgozásra került, a kiszámíthatatlanság érdekében egy 10 különböző ellenőrzési verziót tartalmazó ellenőrzési rendszer került kidolgozásra. Az adott szolgálatra vonatkozó ellenőrzési rend a szolgálatba lépés után kerül meghatározásra, rendszertelenül. A reintegrációs tisztek agressziókezelő és asszertivitást elősegítő tréninget tartanak az azt igénylő fogvatartottak részére.

Az agresszív cselekményben résztvevőkből a pszichológiai osztály 4-6 fős csoportokat szervez, akikkel pszichológusok foglalkoznak a tárgyban kiadott Módszertani útmutatóban foglalt tematika alapján. A fogvatartottak kis létszámú elhelyezésére tett intézkedések az egymás elleni erőszakos cselekmények csökkenését is eredményezték, a reintegrációs tisztek azonnal intézkednek a fogvatartottak költöztetésére, amennyiben feszültséget, konfliktust érzékelnek az adott zárkaközösségben.

A Tököli Országos Bv. Intézet tájékoztatása alapján a fogvatartottak bánásmódjával összefüggésben – a büntetések, az intézkedések, a kényszerintézkedések, a rendbírság helyébe lépő elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása felett – a törvényességi felügyeletet gyakorló ügyész kiemelt és rendszeres ellenőrzéseket hajt végre a fiatalok vonatkozásában, az ügyészség 2018-2019. évben felhívással nem élt.

Mindezek alapján elmondható, hogy a CPT ajánlás teljes mértékben megvalósul a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett cselekményei tekintetében.

3. A fogvatartás körülményei

a. Tárgyi feltételek

49. *Mint a tököli létesítményben történtek is igazolják, a közös elhelyezés esetén jelentősen megnő az erőszak és a kizsákmányolás előfordulásának kockázata (lásd a 46. bekezdést). E tekintetben a Bizottság megjegyzi, hogy a várhatóan 2019-ben átadásra kerülő felújított épület zárkái négyfős elhelyezésre lesznek alkalmasak. A CPT véleménye szerint a fenti intézkedés kedvező irányú. Ugyanakkor a **Bizottság arra szólítja fel a magyar hatóságokat, hogy a fenti észrevételekre tekintettel tegyenek további lépéseket a tököli börtön, illetve szükség szerint az egyéb bv. létesítmények zárkáinak csökkenő telítettsége érdekében.***

Magyarország és a bv. szervezet mindent megtesz a bv. intézetek telítettségének csökkentése érdekében. Ennek elemei között megemlíthető az új bv. intézetek kialakítása, a meglévő bv. intézetekben a férőhelybővítés, továbbá a reintegrációs őrizet bevezetése és kiterjesztése. A bv. intézetek telítettsége 2019 októberében 112 %-os. 2014-ben a telítettség 146,6 % volt.

Amennyiben a bv. szervezet, erőfeszítései ellenére sem képes megfelelő elhelyezést biztosítani a fogvatartottak számára, a bv. törvény jogi garanciát biztosít a sérelmet elszenvedő elítéltek kártalanításra. A bv. törvény alapján kártalanítás jár az elítéltnak vagy az egyéb jogcímen fogvatartottnak a fogvatartása során a bv. törvényben, illetve az IM rendeletben előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (a továbbiakban együtt: alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények) által előidézett sérelem miatt. A kártalanítás minden egyes, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között eltöltött nap után jár. A kártalanítás megfizetésére az állam köteles.

Megjegyzendő, hogy a CPT a fiatalok fogvatartottak elhelyezése során tapasztalta, hogy az előírt élettér minden tekintetben megfelelt a nemzetközi ajánlásoknak, továbbá a Bács-Kiskun Megyei

Bv. Intézet fiatalkorúak részlegein külön alvóhelyiség is biztosított. A külön alvóhelyiség követelménye ugyan megvalósítható cél lehet, viszont az Európai Unió legtöbb állama sem biztosítja ezt az elítéltek részére. A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet ebben követhető példa más tagállamok számára.

A Fiatalkorúak Bv. Intézetében (Tököl) valamennyi lakózárka 7 fő együttes elhelyezésére ad lehetőséget, viszont egy-egy lakózárkában maximum 4 fő fiatalkorú fogvatartott kerül elhelyezésre. A jelentésben foglalt felszólításnak a bv. intézet ilyen módon eleget tett. Emiatt a jelentésben megemlített, 2019-es költözés a fiatalkorúak részére kialakított külön épületbe nem történt meg. A bv. intézetben a fogvatartottak száma tovább csökkent az elmúlt időszak alatt, melynek következményeként az egy évvel korábbi adatokhoz viszonyítva (231 férőhelyen 175 fő volt fogva tartva, amely 76 %-os telítettségi mutató) jelenleg 231 férőhelyen 122 fő kerül elhelyezésre, mely 53 %-os telítettséget jelent.

50. *A két létesítmény felkeresett helyiségei tiszták voltak, és láthatóan történtek intézkedések a megfelelő állapot fenntartására. A fiatalkorúak elhelyezésére szolgáló zárkákban elegendő természetes és mesterséges fény, valamint a megfelelő szellőzés is biztosított volt.*

A tárgyi feltételek terén a két létesítmény zárkái rendkívül szigorú és személytelen, összességében igen barátságtalan benyomást keltettek. A díszítés hiányán kívül jellemzően minden szürke vagy fehér színű volt. Bár a zárkák felszerelése alapvetően megfelelő volt (teljesen elválasztott szaniter blokk, ágyak, székek, zárható fémszekrények, polcok, asztal, egyes zárkákban TV), a fémből készült, láthatóan kopott, valamint - a kecskeméti létesítmény esetében - földhöz rögzített bútorok a fiatalok szálláshelyein összességében szigorú és barátságtalan hatást keltettek.

A CPT véleménye szerint a fiatalkorúak számára kialakított büntetés-végrehajtási létesítményekben pozitív és személyes körülményeket kellene biztosítani a méltóság és a magánszféra tiszteletben tartása mellett. A nappali- és alvóhelyiségekben a megfelelő berendezésen túl a különböző díszítő- és látványelemek (képek, poszterek, növények, stb.) elhelyezése is célszerű lenne. eltérő biztonsági szempontok hiányában minél több személyes tárgy bent tartását is javasolt lenne engedélyezni.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fentiek tükrében a magyar hatóságok tegyék lehetővé a tárgyi feltételek javítását a kecskeméti fiatalkorúak börtönében. A fogvatartottak körében különösen a zárkák, valamint az egyéb helyiségek díszítését lenne célszerű ösztönözni. Továbbá a Bizottság reményét fejezi ki, hogy a tököli létesítmény felújított részlegének tárgyi feltételei is ezen elvek mentén kerülnek kialakításra. Az átköltözés után a Bizottság megerősítést kíván kapni a fentiek megvalósulásáról.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézetben a fiatalkorúak részlegén valamennyi zárka, annak padlója felújításra került, a berendezéseket (ágy, asztal, ülőke) lefestették. A bv. intézet vezetése a zárkák díszítését a rezsimszabályoknak megfelelően engedélyezte, így családi fényképek, szakkörökön, oktatásokon készített tárgyak itt elhelyezhetők. A fogvatartottaknak lehetőségük van lakóhelyiségek dekorálására (fényképek, szakkörökön készített kisebb kézműves tárgyak, rajzok). Felelősségérzetük fokozására, lelki egyensúlyuk támogatására kisállatot (jellemzően papagájok) is tarthatnak maguknál a zárkában. Minden lakóegységnek külön konyhája és fürdője van, a

fürdőekben automata, keverőtárcsás mosógépet és centrifugát biztosítanak a letartóztatottak számára a civil ruházatuk, az elítéltek számára az alsóruházatuk tisztántartása érdekében. A bv. intézet a bv. szervezet közreműködésével 56 db televíziókészülékhez jutott, amelyből 10 készülék a fiatalkorúak lakózárkáiban került elhelyezésre.

A Fiatalkorúak Bv. Intézetében (Tököl) a zárkák kifestésre kerültek, az elhelyezés a rezsimszabályok alapján történik meg, olyan módon, hogy az motivációs bázisként legyen alkalmazható. Az enyhébb rezsimekben, az együttműködő fogvatartottak között a zárka ízléses díszítése engedélyezésre került. A nem együttműködő, szigorúbb rezsimekben elhelyezett elítéltek esetében, ahol a cél, hogy a fiatalkorú fogvatartottak minél rövidebb időt töltsenek a zárkában, onnan szabadidős tevékenységre, oktatásra, sport és szabadterei foglalkozásra kijöjjenek, a zárka díszítésének engedélyezése a fokozatosság elvével szemben áll. Amennyiben a nem együttműködő fiatalkorú személyiségében pozitív változás következik be, szembehelyezkedő magatartásán változtat, olyan elhelyezésbe kerülhet, ahol a zárka díszítése engedélyezett.

51. *Az elítélt fiatalkorúak számára mindkét létesítményben kötelező volt a zöld színű rabruha viselése. A CPT úgy véli, hogy a fiatalkorúak esetében lehetőség szerint engedélyezni kellene a saját ruházat viselését, függetlenül attól, hogy előzetes vagy elítélt státuszúak-e. A saját ruházattal nem rendelkező fogvatartottak számára a megfelelő öltözet (nem egyenruha) biztosításáról az intézetnek kellene gondoskodnia. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fentiek a tököli és a kecskeméti fiatalkorúak bv. intézeteiben, valamint az ország más hasonló létesítményeiben is kerüljenek végrehajtásra.*

Az elítéltek ruházata a büntetés-végrehajtás által biztosított, jó minőségű anyagból készített formaruházat. A formaruha mintás, zöld színe jelzi, hogy a fogvatartott fiatalkorú, rájuk más szabályok, jogosultságok és kötelezettségek vonatkoznak, felnőtt elítéltek között nem helyezhetők el. Mindez a fiatalkorú fogvatartottak érdekében került ilyen módon kialakításra.

A formaruházat értéke, hogy eltünteti az emberek között meglévő társadalmi szakadékot, amely a polgári életben is negatív megkülönböztetésre, klikkesedésre, szembenállásra ad lehetőséget. Emiatt az egymás sérelmére elkövetett bűncselekmények kockázatát növelné a polgári ruha viselésének engedélyezése.

52. *A kecskeméti létesítményben megtekintett zárkák hívócsengővel voltak felszerelve. Ugyanakkor a tököli fiatalkorúak intézetében ilyen megoldás nem állt rendelkezésre. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a tököli fiatalkorúak intézetének új helyiségeiben hívócsengők kerüljenek elhelyezésre (lásd még a 46. bekezdést a fogvatartottak közötti erőszakról).*

A Fiatalkorúak Bv. Intézete (Tököl) 2020. évre vonatkozó beruházási javaslatának összeállításakor beépítésre kerül a zárkák állapotkijelzővel történő ellátási költsége, a hívócsengők felszerelése abban az évben történhet meg.

53. *A fiatalkorúak számára mindkét létesítményben rendszerint napi egy óra szabadlevegőn tartózkodás volt engedélyezett, amihez megfelelő méretű sportpályák (futball/kézilabda) a szükséges alapfelszereléssel (kapu, kosárlabda palánk) álltak rendelkezésre. Ugyanakkor padok és/vagy a kedvezőtlen időjárási viszonyok elleni védelem nem volt biztosított. A tököli*

létesítményben a küldöttség úgy értesült, hogy rossz idő esetén a szabadlevegőn tartózkodást nem engedélyezték.

A CPT azt az ajánlást teszi a magyar hatóságok számára, hogy tegyenek lépéseket a fiatalok fogvatartottak napi legalább kétórnyi szabadlevegőn tartózkodás biztosítása érdekében - az időjárási viszonyoktól függetlenül - a tököli és a kecskeméti fiatalok Bv. intézetében, valamint szükség szerint az ország más hasonló létesítményeiben. Továbbá a testmozgás céljára használt udvarokon biztosítsák a pihenésre, valamint az időjárás elleni védelemre alkalmas felszerelést is.

A fiatalok fogvatartottak számára folyamatosan biztosított a Bv. törvényben előírt legalább egy óra szabadlevegőn tartózkodás, amely minimumszabály. Nincs olyan rendelkezés, amely maximalizálná, hogy mennyi időt tölthet a fiatalok fogvatartott a szabad levegőn, sportolással, egyéb szabadterei elfoglaltsággal, munkavégzéssel. Mindkét Bv. intézet törekvése, hogy a fiatalok minél több időt töltsenek el zárkán kívül, amennyiben arra lehetőség van, szabad levegőn. A személyi állománynak nem érdeke, hogy a fiatalok a napjuk nagy részét a zárkában töltsék, olyan programokat szerveznek, amely szabad levegőn tartózkodás alatt végezhető pl. kertépítő szakkör.

A Tököli Országos Bv. Intézet tájékoztatása alapján megállapítható, hogy a fogvatartottak részére rossz időjárás esetén is biztosítva van a sportolás lehetősége a nagyméretű sportcsarnokban. Motivációs céllal a sportpályán összesen 4 db szabadterei kondicionáló eszközt helyeztek el, így biztosítva az erőnlét megőrzésének lehetőségét a fiatalok fogvatartottak számára.

Megjegyzendő, hogy a szabad levegőn tartózkodás lehetősége, a sportfoglalkozás, a kertész szakkör önkéntes módon működik, a Bv. intézetek célja, hogy minél több fiatalok fogvatartottat vonjanak be a szabadterei foglalkozásokba.

54. A Tököli Fiatalok Bv. Intézetében több fogvatartott a nem megfelelő ételadagokról tett említést: a biztosított ételmennyiség kevés volt, esténként gyakran éhesek maradtak. Ez vélhetően (részben) azért volt lehetséges, mert a napi utolsó étkezés ideje este 5 óra volt, ami után már csak a reggeli ételosztás következett. A CPT tájékoztatást kíván kapni a Tököli Fiatalok Bv. Intézetében biztosított ételmennyiségek tápanyagtartalmára vonatkozóan.

A Fiatalok Bv. Intézetében (Tököl) az ételmezés a hatályos jogszabályoknak és OP szakutasításnak megfelelően biztosítja a fogvatartottak ételmezését. A fogvatartotti étlap szakemberek és vezetők (ételmezésvezető, dietetikus, szakács, gazdasági vezető, orvos, parancsnok) jóváhagyásával kerül kialakításra. A Bv. intézet hathavonta szervez fogvatartotti fórumot, ahol a fogvatartottaknak lehetőségük van elmondani az ételmezéssel kapcsolatos esetleges problémáikat, észrevételeiket. A Bv. intézet parancsnokának utasítására 2019. június 12-től új étlap került kiadásra, melynek kidolgozása során a fogvatartotti panaszokat és igényeket is figyelembe vették. Elmondható, hogy a visszajelzések pozitívak, mind a minőség, mind a mennyiség tekintetében.

A Bv. szervezet szakemberei kiemelten ellenőrzik a fogvatartottak, azon belül a fiatalok ételmezését – melyet életkori sajátosságaik miatt nagyobb energiaigény jellemez – a Bv.

intézetekben. Az ellenőrzések során a bv. intézetben elhelyezett fiatalok fogvatartottak egyöntetűen arról számoltak be, hogy a részükre felszolgált étel változatos, jóízű, megfelelő hőmérsékletű és mennyiségű. A napi háromszori étkezést kiegészíthetik a boltban vásárolt élelmiszerekkel – zöldség, gyümölcs, édesség – is, továbbá hozzátartozóiktól élelmiszercsomagot kérhetnek be, amelyet változatosan összeállított listából állíthatnak össze. Az ételmezés mennyiségére vonatkozóan fogvatartotti panasz nem érkezett.

Az elítéltek egy napra eső ételmezési normáját az IM rendelet határozza meg. A nem dolgozó fiatalok fogvatartottak részére a napi norma 13 400–15 000 kJ, a dolgozó fiatalok fogvatartott napi normája 14 700–16 300 kJ, amelyet a bv. intézet biztosít részükre.

b. végrehajtási rend (rezsim)

57. A rendelkezésre álló napi egyórás szabadlevegőn tartózkodáson kívül (lásd az 53. bekezdést) a rendszeres sporttevékenység hétvégeként egy órára korlátozódott, más szervezett hétvégi tevékenység pedig nem volt biztosított.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok biztosítsák a további sporttevékenységek és programok hétvégi rendelkezésre állását a Tököli Fiatalok Bv. Intézetében.

A CPT ajánlásának megfelelően a bv. intézet hétvégén és ünnepi időszakokban is szervezett rendezvényeket, sportfoglalkozásokat és más szabadidős programokat. Mindezen programok számát az ajánlásnak megfelelően bővítette. A programtervet a szakterületi vezetők előterjesztésére az intézetparancsnok hagyja jóvá, melyben nagy számban szerepelnek különböző – mind szabad levegőn megvalósítható, mind teremben végrehajtható – foglalkozások. Mindezek eredményeként megemlíthető, hogy a bv. intézet színjátszó csoportja nyerte meg a III. Börtönszínházi Találkozót. A darab állati sorsokon keresztül mutatta be a mai fiatalságot érdeklő aktualitásokat (különbözőség, összetartozás, kitaláltság, másság, értékrend, hagyomány, újítás).

58. *Kecskeméten a tevékenységprogram kevésbé tűnt kidolgozottnak.*

A CPT pozitívként említi, hogy a látogatáskor fogvatartott 24 fiatalok közül tíz felzárkóztató iskolai képzésben, négy szakoktatásban (burkoló képzés) vett részt, egy fiatalok pedig középiskolai tanulmányokat folytatott. A fiatalok közül nyolcan (napi négy-hat órában) dolgoztak. A fentiekén kívül egyéb oktatási és szabadidős tevékenység (pl. egészségnevelés, dohányzásról leszokás, kvízzjáték, tehetségkutató) is biztosított volt.

Ugyanakkor a felzárkóztató foglalkozást mindössze heti 2x6, a szakképzést heti 3x5 órában tartották, a középiskolai tanulmányok folytatásához pedig tanári segítség/konzultáció csak két-háromhetente egyszer állt rendelkezésre. A tököli létesítményhez hasonlóan a rendszeres sporttevékenység (a napi szabadtéri testmozgáson kívül) hétvégeként egy-két órára korlátozódott, egyéb szervezett elfoglaltság szombaton és vasárnap nem volt biztosított.

A tevékenységprogram hiánya különösen az előzetes letartóztatottak szempontjából volt hátrányos, mivel a szervezett tevékenységen kívüli időt a zárkákban kellett eltölteniük.⁴

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok tegyék meg a szükséges intézkedéseket a kecskeméti fiatalkorúak részlegében biztosított tevékenységek és programok további bővítése érdekében az 55. bekezdésben foglalt elvek szerint. Ennek keretében fordítsanak külön figyelmet az előzetes letartóztatottak helyzetének javítására, valamint a hétfégi tevékenységek biztosítására.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet kiemelt figyelmet fordít a fiatalkorú fogvatartottak szellemi és testi fejlődésének elősegítésére az életkori sajátosságok figyelembevételével. A szabadidős, kulturális és sportprogramokat a reintegrációs tiszt által összeállított heti rend tartalmazza napi bontásban, melynek végrehajtása, irányítása a körlet-főfelügyelő irányításával történik.

A bv. intézet a fiatalkorúak számára az alábbi szabadidős, kulturális és sportprogramokat biztosítja:

- Könyvtári foglalkozás – a reintegrációs tiszt tartja;
- Egyházi foglalkozások – az egyházak képviselői tartják;
- Asztalitenisz sportfoglalkozás hetente – a reintegrációs tiszt tartja;
- Zene szakkör – a reintegrációs tiszt tartja;
- Kertgondozó szakkör – a reintegrációs tiszt tartja;
- Főző szakkör – a körletfelügyelő és a reintegrációs tiszt tartja;
- Filmvetítés – a reintegrációs tiszt és a körletfelügyelő tartja;
- Sakk, társasjáték, kártya – a reintegrációs tiszt tartja;
- Ünnepi megemlékezések – a reintegrációs tiszt tartja;
- Dohányzás leszoktató tréning – a pszichológus tartja;
- Egyéni pszichológusi foglalkozás – a pszichológus tartja;
- Kreatív szakkör – a reintegrációs tiszt és a körletfelügyelő tartja;
- Ki Mit Tud? Tehetségkutató verseny – a reintegrációs tiszt tartja;
- Önismereti tréning – a pszichológus tartja;
- Darts foglalkozás – a körletfelügyelő tartja;
- Kisállat terápiás foglalkozás, folyamatosan – a reintegrációs tiszt és a körlet-főfelügyelő tartja;
- Torna – a reintegrációs tiszt és a körletfelügyelő tartja;
- Kondicionáló terem igénybevétele – a körlet-főfelügyelő tartja;
- EFOP Tanoda fejlesztő tréning – a tanoda pszichológus, pedagógus tartja.

A letartóztatottak a felsorolt programokon részt vehetnek a büntársi elkülönítések figyelembevételével, továbbá napi két órát a zárkán kívül tölthetnek, ahol lehetőségük van a többi letartóztatottal érintkezni, televíziót nézni, szabadidős játékokat játszani. Szabadidős programokat hétfégén is rendszeresen szerveznek a fiatalkorú fogvatartottak részére, továbbá biztosítják a részvételt a szabadon választott vallás gyakorlásához. A vallással kapcsolatos jelentősebb hitéleti tevékenység is hétfégre és ünnepnapokra esik.

---

⁴ Ugyanakkor az elítélt fiatalkorúak napközben a „nyitott ajtó” rendszernek köszönhetően - a saját körletükön belül - a társaikkal szabadon érintkezhetnek.

Közösségi sporttevékenységhez (asztalitenisz, darts, kondicionáló terem) a bv. intézet különböző sporteszközöket is biztosít a fogvatartottak számára. Ezeket a tevékenységeket külön programban határozták meg, ebben a hétfői napok is szerepelnek.

4. Egészségügyi ellátás

60. *A tököli bv. intézet egészségügyi állománya mind a fiatalok, mind a felnőtt fogvatartottak ellátását biztosította.⁵*

Az orvosi állomány két részmunkaidős (munkanapokon együtt 5 órában dolgozó) általános orvosból, egy teljes munkaidőben foglalkoztatott fogorvosból, valamint egy pszichiáter szakorvosból állt, aki havonta egyszer nyolc órát töltött a létesítményben. Az egyik részmunkaidős orvos helyébe 2019 januárjától egy teljes munkaidőben foglalkoztatott orvos felvételét tervezték megvalósítani. Az ápolószemélyzet 13 tagból állt (egy fogászati és három gyógyszerészeti asszisztenssel együtt), ezen kívül egy fő - az éjszakai és hétfői időszakot is ideértve - állandó ügyeletben volt.⁶

A szakellátás megszervezése és biztosítása - a létesítményen belül található börtönkórház épületében - láthatóan nem okozott komolyabb nehézséget. Sürgős pszichiátriai ellátás a budapesti Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI) volt biztosított.

A CPT megerősítést kíván kapni a Tököli Fiatalok Bv. Intézete és a Tököli Országos Bv. Intézet teljes munkaidőben foglalkoztatott új orvosának felvételére vonatkozóan.

A CPT látogatását követően a Fiatalok Bv. Intézetében az egészségügyi ellátást vállalkozói, illetve közreműködői jogcímen foglalkoztatott orvosok látják el. Az orvosi rendeléseken kívül az ügyeleti ellátást a Büntetés-végrehajtás Központi Kórház biztosítja, amely a bv. intézettel közös területen fekszik, így a fiatalok fogvatartottak orvosi ellátása – a CPT ajánlásnak megfelelően – maradéktalanul megvalósul.

62. *A két létesítményben az újonnan érkezettek néhány órán belül előzetes (ápolószemélyzet által végzett) vizsgálaton estek át, majd legkésőbb 72 órán belül orvosi vizsgálatra is sor került. Az orvosi vizsgálat során mellkasröntgent, valamint önkéntes alapon HIV- és hepatitis C-szűrést is végeztek.*

63. *Ugyanakkor az esetleges sérülések felvételt követő nyilvántartása és bejelentése intézményenként eltérő eljárás szerint működött.*

Az egészségügyi dolgozók elmondása alapján a Tököli Fiatalok Bv. Intézetének ápolószemélyzete a sérülteket haladéktalanul az ügyeletes orvoshoz irányította, aki a jelentését a börtönvezetés felé továbbította. A Kecskeméti fogvatartott fiatalok esetében a szükséges

---

⁵ A két létesítmény együttes kapacitása 758 férőhely volt.

⁶ Emellett a börtönkórház ügyeletes orvosa a fiatalok intézetének ügyeletes orvosi teendőit is ellátta.

vizsgálat elvégzésére és a vonatkozó jelentés elkészítésére a városi kórház sürgősségi osztályán került sor.

Ugyanakkor a két létesítmény egészségügyi dolgozói az eljárás további menetére vonatkozó ismeretekkel nem rendelkeztek (bár megjegyzendő, hogy az utóbbi időben ilyen eset az elmondottak szerint nem fordult elő).

A CPT hangsúlyozni kívánja, hogy a megfelelő egészségügyi ellátás - a sérülések módszeres nyilvántartásán és az illetékes hatóságok tájékoztatásán keresztül - a fogvatartott személyek bántalmazása elleni küzdelemhez jelentős mértékben járulhat hozzá.

A sérülésekről készült orvosi látletnek - az újonnan érkezett vagy már bentlakó fiatalokúak alapos vizsgálata alapján - a következőket kell tartalmaznia:

- (i) a vizsgált személy saját nyilatkozatát (az érintett egészségügyi állapotára, illetve az esetleges sérülések keletkezésére vonatkozóan)*
- (ii) a vizsgálatot követő objektív megállapítások részletes leírását, valamint*
- (iii) a vizsgálatot végző személy észrevételeit a fenti i) és a ii) pontra tekintettel, jelezve az esetleges állítások és az objektív orvosi megállapítások egybehangzóságát.*

Továbbá a vizsgálatok eredményét - a fenti nyilatkozatokkal és orvosi véleményekkel/észrevételekkel együtt - az érintett személy, valamint kérés esetén a képviselőjét ellátó védő rendelkezésére kell bocsátani.

Traumás sérülés esetén az orvosi vizsgálat eredményét külön e célra használt nyomtatványon szükséges rögzíteni és a sérülések helyét anatómiai ábrákon megjelölni, majd a fogvatartott egészségügyi anyagában elhelyezni. A sérülésekről célszerű fényképfelvételeket is készíteni, és azokat szintén az egészségügyi iratok között elhelyezni. A sérülésekről szóló feljegyzéseket szisztematikusan összegyűjtve, a sérüléstípusok nyilvántartásával együtt javasolt tárolni.

Az állítólagos bántalmazással összefüggésbe hozható, vagy ilyen állítás hiányában arra utaló sérüléseket a nyilvántartásba vétel után - az érintett személy erre vonatkozó szándékától és a sérülés (vélelmezett) súlyosságától függetlenül - azonnal és szisztematikusan az illetékes hatóságok tudomására kell hozni. Az egészségügyi ellátást biztosító személyzet hívja fel a fogvatartottak figyelmét a fenti bejelentési eljárásra, valamint arra, hogy az illetékes hatóságok tájékoztatása a hivatalos panasztételt nem pótolja.

A Bizottság azt az ajánlást teszi a magyar hatóságok számára, hogy készüljön részletes útmutatás az egészségügyi dolgozók számára a létesítménybe történő felvételkor vagy az ott előforduló erőszakos cselekmények után észlelt sérülések esetén követendő eljárásról a fent részletezett elvek szerint.

A látlelet készítésére egy, az egészségügyi szaktárca által meghatározott nyomtatvány áll rendelkezésre, az abban foglalt adattartalom kitöltése kötelező. Az egészségügyi informatikai rendszerek is ezt emelik be, amely lényegét tekintve tartalmazza a CPT által javasoltakat: az (i) pontot az előzményi adatokban, (ii) pontot tétélesen betegvizsgálatként, ezen túlmenően a szakorvosi leleteket, kórismét, a sérült ellátását és a várható gyógytartam véleményezését. A bv. szervezet megítélése szerint a dokumentum korrekt kitöltése az alapellátó orvos feladata, kötelessége, de a sérült állítása és a fizikális vizsgálati lelet közötti egyezés vagy eltérés vizsgálata már magasabb szintű, igazságügyi orvosszakértői kompetencia.

Bántalmazás, bántalmazásra, erőszakos cselekedetre utaló sérülés vagy lelki sanyargatás észlelésekor, továbbá abban az esetben is, ha a fogvatartott azt állítja, hogy bántalmazták, de a vizsgálati lelet negatív, az egészségügyi szolgálat haladéktalanul intézkedik a fogvatartott orvosi vizsgálatára, látlelet felvételére, a sérülés lefényképezésére, a keletkezett dokumentumok megőrzésére.

A hatósági eljáráshoz a látleletet a bv. intézet hivatalból biztosítja a sérültnek, illetve az egészségügyi adatai kezelésére felhatalmazó szabályos nyilatkozat birtokában a védőjének.

A bántalmazás hivatalos eljárásban bűncselekménynek minősül, annak elkövetése, illetve gyanúja esetén, valamint akkor, ha a fogvatartottak egymás általi bántalmazása esetén nyolc napon túl gyógyuló sérülés keletkezett, a bv. szerv vezetője hivatalból köteles a nyomozó hatóság felé eljárni. Nyolc napon belül gyógyuló sérülésnél a sérült magánvádas eljárást kezdeményezhet. A fentiekről a tájékoztatást az eljáró bv. alkalmazott adja meg az érintett fogvatartott részére.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsoksága (a továbbiakban: BVOP) Egészségügyi Főosztálya az orvosi látlelet készítése tárgyában már 2017 júliusában módszertani útmutatót adott ki, amely megfelel a CPT által ajánlottaknak. A balesetből és a bántalmazásból eredő sérülések egészségügyi szakmai ellátása azonos. Bántalmazás esetén ez kiegészül a látlelet felvételével és fénykép készítésével.

Mindezek alapján megállapítható, hogy az észlelt sérülések esetén alkalmazott gyakorlat teljes egészében a CPT ajánlásoknak megfelelő.

64. *A pszichológiai ellátást illetően a Tököli Fiatalkorúak Bv. Intézetében három teljes munkaidőben dolgozó pszichológus szakember állt rendelkezésre, akik a fiatalkorú és a felnőtt fogvatartottak gondozását a munkaidő fele-fele arányú megosztásával végezték.⁷ A kecskeméti létesítmény két pszichológus szakembere a fiatalkorú és a felnőtt fogvatartottak ellátásáról szintén osztott munkaidőben gondoskodott.*

A két létesítményben a pszichológus szakemberek elsődleges feladata az újonnan érkezett fiatalkorúak állapotának felmérése volt. A küldöttség által szerzett információk alapján ebből a célból a „prediktív elemzés” országosan is használt módszerét alkalmazták, ami a lehetséges

---

⁷ A szintén teljes munkaidőben foglalkoztatott negyedik pszichológus szakember a személyi állomány ellátásáért felelt.

kockázatokat hat szempontból (öngyilkosság kockázata, szerhasználat, mentális egészség, agresszió, hierarchia, erőszaknak való kitettség) méri fel. Az előzetes felmérések elvégzésében más szakemberek (egészségügyi alkalmazottak, reintegrációs tisztek, stb.) is részt vettek. A CPT további tájékoztatást kíván kapni a pszichológus szakemberek által alkalmazott prediktív módszerre vonatkozóan, különös tekintettel arra, hogy a módszer tudományosan megalapozott és elismerte-e, illetve az eljárás hitelesítésének módjára.

A bv. szervezet a bv. törvény felhatalmazása alapján kockázatelemzési és kezelési rendszert működtet. A kockázatelemzés egy olyan folyamat, amely során az elsődleges feladat a kockázat beazonosítása és az ehhez kapcsolódó kockázatértékelés, vagyis a jelenben megismerhető jellemzők alapján tett becslés a jövőre vonatkozó esemény bekövetkezési valószínűségére. A kockázatelemzés célja, hogy a visszaesést, továbbá a szakmai kockázatokat jelentő veszélyes magatartásokat vagy fogvatartási jellemzőket a lehetőségekhez mérten preventív jelleggel kiszűrje, illetve a várható bekövetkezés alapján kockázati kategóriába sorolja.

A hazai szabályozás szerint a visszaesés kockázata mellett a kockázatelemzés során a hangsúly az elítélt olyan cselekményére irányul, amelyet a hazai büntetés-végrehajtás rendszere a fogvatartás ideje alatt kockázatosnak vél. Ezeket a kockázatosnak vélt magatartásokat az IM rendelet az alábbiak szerint azonosítja be:

- fogolyszökés és annak kísérlete,
- öngyilkosságra irányuló magatartás,
- önkárosítás,
- bármely személy elleni erőszakos cselekmény vagy annak kísérlete,
- a bűnözői, illetve a fogvatartotti szubkultúrában betöltött vezetői, szervezői, végrehajtói szerep, tevékenység,
- pszichoaktív szerrel való visszaélés.

A kockázatok beazonosítása és felmérése már a befogadáskor, a befogadási eljárás során megkezdődik, melynek eszköze az a külön belső informatikai rendszeren keresztül elérhető, statisztikai alapú rendszer, amit prediktív mérőeszköznek (a továbbiakban: PME) nevezünk. A PME a kockázatelemzés és a döntéstámogatás eszköze, ami a gyors reagálási képesség elérése miatt folyamatos fejlesztés alatt áll. Tulajdonképpen egy olyan standard, megismerést szolgáló kérdőív, mely négy büntetés-végrehajtási szakterületet (nyilvántartási, reintegrációs, egészségügyi, pszichológiai) érintően rögzíti és tárolja az adatbázisban a befogadás során rendelkezésre álló, aktuálisan hozzáférhető, illetve a keletkező információkat. Az egyes témakörökön belül egyaránt megjelennek a fogvatartott válaszai alapján rögzített, illetve a kérdező szakmai benyomására vonatkozó értékek.

A rendszer által nyújtott döntéstámogatási funkció két irányból érvényesül:

1. A rendszerben megjelenő kérdéseket a meghatározott elítéltek befogadása során felteszik, így a pszichológusok által alkalmazott módszerek mellé egy standard megismerési folyamat is társul, ami független az alkalmazott módszerektől.
2. Az elítélt egyes válaszainak függvényében a PME jelzést ad (predikciós jelzést) a kockázati kategóriákon belül (alacsony, közepes, magas kockázati szint), így a rendszert alkalmazó szakterületek, illetve a bv. intézetekben működő Befogadási és Fogvatartási Bizottság (a

továbbiakban: BFB) részére döntési javaslatot tesz. A rendszer által nyújtott döntési javaslat szakmai benyomások alapján megváltoztatható, „eltéríthető”.

A rendszer folyamatos fejlesztés alatt áll, struktúrája azonban a nemzetközi szinten is alkalmazott kockázatelemzési rendszerek mintájára épül (például LSI -R). Az adatokat központi szinten dolgozza fel a BVOP illetékes szakterülete, a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (a továbbiakban: KKMI).

A kérdőív összeállítására szakterületi képviselők bevonásával került sor, míg a predikciós jelzés szakértői pontozás és az adatok statisztikai feldolgozása alapján kerül kialakításra.

A PME rendszer tehát olyan előremutató fejlesztésnek tekinthető, amely tudományosan megalapozott, más európai uniós országban is alkalmazható lehet.

65. *A kecskeméti intézetben pszichológus által szervezett csoportfoglalkozás keretében különböző témákkal - asszertivitás, kommunikáció, dohányzás abbahagyása, szerhasználat - foglalkoztak. Tökölon a szerhasználattal és indulatkezeléssel kapcsolatos programokat külső partner (Etop) biztosította. A küldöttség megállapításai alapján azonban az erőszak visszaszorítását célzó program nem állt rendelkezésre.*

A fentiekén kívül a börtönszemélyzet egyéni terápiás foglalkozások nyújtására nem volt képesített, ezért ha egyéni beavatkozás vált szükségessé, az adódó helyzeteket - strukturált, hosszú távú terv és egyértelmű koncepció hiányában - eseti jelleggel kezelték.

A CPT azt az ajánlást teszi a magyar hatóságok számára, hogy hozzanak intézkedést a strukturált, hosszú távú egyéni pszichoterápiás kezelések szükség szerinti biztosítására a tököli és a kecskeméti fiatalkorúak bv. intézetében. A csoportos terápiák során a fiatalkorúak szempontjából különösen releváns kérdésekre - mint az erőszak visszaszorítása, szerhasználat, indulatkezelés - külön figyelmet szükséges fordítani. Ennek megvalósítása az egyéni terápia nyújtásában járatos pszichiáter szakemberek fokozott jelenlétét és hozzájárulását is igényelheti.

Az alapos és szakszerű felmérés és a megfelelő differenciálás alapvető feltétele a hatékony kezelési programok megvalósításának. A PME egyik fő funkciója, hogy a fogvatartási kockázati érték meghatározásával segíti az egyéni igényekhez, szükségletekhez igazodó kezelés, kezelési program kiválasztását.

A KKMI által kidolgozott kockázatkezelő programok – droghasználat megelőzése, önérvényesítés (asszertivitás) elősegítése, agresszivitás csökkentése – hordozzák annak lehetőségét, hogy a bv. intézetbe befogadott elítéltet a kiszűrt kockázatok mentén korábban kezeljék, mint ahogy vele kapcsolatban a fogvatartási és egyéb probléma elmélyülne. A fogvatartási kockázatokat csökkentő programok kidolgozása mellett a KKMI azok megtartására is felkészíti a bv. intézetek személyi állományát, a kockázatcsökkentő foglalkozásokat a pszichológusok külön felkészítés nélkül is tarthatják.

A veszélyeztetett fogvatartotti populáció – mint például a fiatalkorúak, a kábítószer-élvezők, kábítószerfüggők, az alacsony szocio-ökonómiai helyzetűek, a szuicid előzményt hordozók –

megfelelő tájékoztatására, felvilágosítására a bv. intézetek a fogvatartotti programok tervezésekor, lebonyolításakor folyamatosan kiemelt hangsúlyt fektetnek.

67. *A nemi úton terjedő betegségek megelőzését célzó intézkedések tekintetében az óvszerhasználat a küldöttség értesülései szerint egyik létesítményben sem volt biztosított. A CPT arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy az óvszerhasználat a tököli és a kecskeméti fiataikorúak bv. intézetében, valamint az ország más hasonló létesítményeiben is legyen biztosított.*

A bv. szervezet álláspontja szerint a nemi úton terjedő betegségek megelőzését nem szolgálja, hogy a fiataikorúakat fogvatartó bv. intézetekben az elítéltek részére biztosítják az óvszerhez való hozzájutást, vagy annak használatát. A bv. törvény alapján a női és a férfi fogvatartottakat egymástól el kell különíteni, mint ahogyan ez valamennyi európai uniós országban is megtörténik. A gumióvszerhez való hozzájutás lehetősége olyan képzetet keltene a társadalom közösségeiben és az elítéltekben, hogy a magyar hatóságok, továbbá a bv. szervezet – a szabadságvesztés büntetés idejére javasolt – önmegtartóztatás helyett támogatná a fogvatartottak egymás közötti homoszexuális kapcsolatát. Álláspontunk szerint a nemi úton terjedő betegségek megelőzése a szexuális felvilágosító tevékenység, szexuális nevelés, értékközvetítés, a családi életre felkészítés útján hatékonyan megvalósítható.

Továbbá a CPT javaslatával közvetített felfogás, amely a vágyak azonnali kielégítését teszi központba, a fiataikorú egészséges testi és lelki fejlődésében törést okoz, amely a későbbiek során nem feldolgozhatók és nehezen kezelhetők. A hazai bv. intézetekben a felelős felvilágosító munka eredménye, hogy a szabadságvesztés büntetés ideje alatt a nemi úton terjedő betegségek terjedése elenyésző.

68. *Az egészségügyi alkalmazottak fegyelmi eljárásban betöltött szerepére vonatkozóan hivatkozunk a 77. bekezdésben foglaltakra.*

5. Egyéb problémák

a. Börtön személyzet

69. *A szabadságuktól megfosztott fiataikorúak őrizetbe vétele és felügyelete különösen nehéz feladat. A feladat teljesítésére kijelölt személyzetet gondosan kell kiválasztani személyes érettségük és azon képességük alapján, hogy együtt tudnak-e működni ezzel a korcsoporttal, illetve meg tudnak-e birkózni jólétük megőrzésével. Különösen elkötelezettnek kell lenniük a fiatalokkal való együttműködés iránt, valamint a gondjukra bízott fiatalokat irányítani és motiválniuk kell. Minden ilyen személyzetet – beleértve a csupán őrzési kötelezettséggel megbízottakat – szakmai képzésben kell részesíteni a belépéskor és folyamatosan, valamint megfelelő külső támogatásban és felügyeletben kell részesíteni feladataik gyakorlása során.*

A CPT üdvözli azt a tényt, hogy mindkét felkeresett intézményben a fiataikorú részlegben dolgozó büntetés-végrehajtási felügyelőket kifejezetten a készségeik és képességeik alapján választották ki. A Tököli Fiataikorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében azok a tisztek dolgoztak az intézményben, akik önkéntesen akartak foglalkozni fiatalokkal, amikor a korábbi büntetés-

végrehajtási intézetet kettébontották a fiatalok és a felnőttek részére (lásd: 41. bekezdés). A fiatalok büntetés-végrehajtási intézetének vezetése szerint ez az elrendezés a fogvatartottak közötti erőszak utóbbi években való csökkenéséhez is hozzájárult (lásd: 46. bekezdés).

A CPT-küldöttségének átadott információk szerint azonban a fiatalok fogvatartottakkal együtt dolgozó személyzet nem kapott egyéni képzést egyetlen felkeresett intézményben sem. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fiatalokkal foglalkozó személyzet részesüljön szakmai képzésben belépéskor és folyamatosan, a fiatalok felügyeletéhez kapcsolódó konkrét kérdésekről.

Megítélésünk szerint a CPT küldöttség részére átadott információk ebben a kérdésben félreértésen vagy tévedésen alapulnak.

Mindkét vizsgált fiatalokat fogvatartó bv. intézet tekintetében megállapítható, hogy a bv. intézet pszichológusai egyéni terápiás foglalkozások tartására rendelkeznek képesítéssel. A reintegrációs tisztek közül többen pedagógus végzettségűek, mások a Nemzeti Közszerületi Egyetemen végeztek büntetés-végrehajtási szakon, ahol bv. pedagógiát és bv. pszichológiát is tanultak, valamint e tárgyakból államvizsgát is tettek.

Minden bv. intézetben az éves oktatások alkalmával az intézet pszichológusa különböző témákban tart előadásokat, ezek közé beemelésre került a fiatalok fogvatartottak felügyeletével kapcsolatos aktuális téma is.

Napi eligazítások alkalmával, értekezletek során, a bv. szervezet által megrendezett továbbképzéseken is rendszeres napirendi pont a fogvatartással kapcsolatos aktuális helyzetről való információátadás és aktív megbeszélés. A bv. intézetekben a központi oktatási témákat is tartalmazó helyi oktatási terv úgy kerül összeállításra, hogy az a végrehajtó állomány munkáját segítse, reagáljon az aktuális szabályzókra és protokollokra. A vezetői állomány rendszeresen tart eligazítást, a fogvatartotti populációra vonatkozó esettanulmányok, elemzések, ügyési vizsgálati leírások dokumentáltak, folyamatosan feldolgozásra kerülnek.

Továbbá kijelenthető, hogy a mind a reintegrációs tisztek, mind a fiatalokkal foglalkozó személyi állományi tagok elkötelezett szakemberek, akik a munkájukhoz szükséges, friss, és a reintegrációval kapcsolatos konkrét kérdések tekintetében önképzés keretében is tájékozódnak a rendelkezésre álló, neveléssel, pedagógiával foglalkozó folyóiratokból, a bv. szervezet által kiadott Börtönügyi Szemléből, külföldi szakirodalomból.

71. *A két felkeresett intézményben a felügyelők a fogvatartási területeken gumibotot és könnygázt hordanak maguknál. A felnőtt fogvatartottakat őrző intézményekre vonatkozó korábbi beszámolóban jellettek szerint ez a megközelítés nem segíti elő a személyzet és a rabok közötti pozitív kapcsolat kialakítását. Ez az alapelv valójában még jobban érvényes a fiatalok intézmények vonatkozásában.*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a Tököli Fiatalok Büntetés-végrehajtási Intézetében, valamint a kecskeméti fiataloknak fenntartott részlegen, illetve adott esetben az ország egyéb fiataloknak fenntartott börtöneiben dolgozó őrszemélyzet rutinszerűen ne viseljenek gumibotot a fogvatartási körletekben. Továbbá a könnygáz nem lehet része az őrszemélyzet

általános felszerelésének és – az anyag esetlegesen veszélyes hatásait tekintve – a könnygáz nem használható zárt terekben.

A hivatásos szolgálati jogviszonyban állók kényszerítő eszközzel történő felszerelése minden esetben az adott szolgálatteljesítési helyre vonatkoztatva szolgálati vagy őrutasításban kerül meghatározásra. Kényszerítő eszköz kizárólag az arra kiképzett személyi állományi tag részére adható ki. A személyi állomány kényszerítő eszközzel történő szolgálatellátásának célja a rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése, felszámolása, amely több esetben a fogvatartottak életének, testi épségének védelme érdekében szükséges. A bv. szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagjának nem csak jogosultsága, hanem kötelessége is a rendszeresített kényszerítő eszközök viselése és adott esetben jogszerű alkalmazása. A kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűsége minden esetben kivizsgálásra kerül, minden körülmény gondos mérlegelését követően dönt a bv. intézet parancsnoka arról, hogy a kényszerítő eszköz használata megfelelt-e a jogszabályi előírásoknak.

Mindezek mellett intézkedünk arra, hogy az anya-gyermek részlegen, az első büntényes részlegen, továbbá egyes speciális részlegeken a kényszerítő eszközök viselése ne legyen „rutinszerű”.

b. fenyítés és biztonsági elkülönítés

72. A fiatalkorúakra kiszabható legszigorúbb fegyelmi szankció a börtönökben tíz nap magánzárka, míg fogházakban öt nap.

A Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében nagyon kevés fegyelmi szankciót szabtak ki, valamint 2018. január és október között egyetlen fiatalkorút sem zártak magánzárkába fegyelmi intézkedésként.⁸

Ezzel szemben a Kecskeméti Fiatalkorúak Börtönében vezetett fegyelmi nyilvántartás szerint majdnem 50 esetben szabtak ki fegyelmi szankciót ugyanezen idő alatt; 30 esetben a büntetés magánzárkába való elzárás volt általában három, öt vagy akár 10 napra.

A CPT megjegyzi, hogy azok a fiatalok, akik iskolába jártak, általában folytathatják azt a magánzárkában is a nap fennmaradó részében. Azonban az iskolába nem járó fogvatartottak napi 24 órában el voltak zárva a többi rabtól.

A CPT szeretné kihangsúlyozni, hogy az elszigetelés bármely formájának káros hatása lehet a fogvatartottak fizikai és/vagy mentális jólétére, ami még jobban érvényes a fiatalkorúakra. Ennek vonatkozásban a Bizottság növekvő tendenciát figyelt meg nemzetközi szinten a magánzárka, mint fegyelmi szankció e korcsoportban való megszüntetésének népszerűsítése érdekében. Külön ki kell emelni az Egyesült Nemzeteknek a fogvatartottakkal való bánásmódról szóló minimumszabályait (Nelson Mandela szabályok), amelyet a Közgyűlés egyhangú határozata 2015-ben felülvizsgált, és amely kifejezetten kiköti a 45. szabály (2) cikkében, hogy a

---

⁸ Helyette kevésbé szigorú büntetéseket alkalmaztak, például feddést, vásárlási korlátozásokat vagy a szabadidős foglalkozásokból való kizárást.

magánzárka nem alkalmazható fiatalok esetében.⁹ A CPT teljes mértékben támogatja ezt a megközelítést.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok tegyék meg a megfelelő lépéseket – törvényalkotási szinten is –, hogy a magánzárkába való elhelyezés fegyelmi szankciója törlésre kerüljön a fiatalok büntetés-végrehajtási intézeteiből, amennyiben az magában foglalja az összes többi fogvatartottól való elzárást, valamint a napi jelentőségteljes emberi kapcsolat hiányát.

A bv. szervezet álláspontja szerint a fiatalok tekintetében a magánzárás fegyelmi fenyítés törvényi eltörlése szűkítené a bv. intézetek lehetőségét annak tudatosítására, hogy a súlyos fegyelmi vétség, újabb bűncselekmény elkövetése a társadalom szempontjából teljes mértékben elfogadhatatlan, a közösségre, más egyénre káros, akár visszafordíthatatlan következménnyel jár.

Mindezek mellett megállapítható, hogy a Fiatalok Bv. Intézetében fegyelmi elkülönítésre, valamint magánzárás fenyítés kiszabására és letöltésre a 2018-2019. évben nem került sor. Biztonsági elkülönítés 2018-ban 40 esetben, 2019-ben 2 alkalommal történt. A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézetben a fiatalok fogvatartottak tekintetében 2019-ben 12 magánzárás fenyítés került kiszabásra, amelyek tartama az 5 napot nem haladta meg. Azok a fiatalok fogvatartottak, akik oktatásban, szakmaképzésben vesznek részt, a magánzárás letöltésének ideje alatt is kötelezően részt vesznek a tanórákon, továbbá és az ehhez kapcsolódó reintegrációs programokon is.

A fogvatartottak fegyelmi fenyítéseinek kiszabása a bv. intézetekben a fokozatosság elve szerint történik meg, továbbá magánzárás fenyítés kiszabása esetén a bv. törvény lehetőséget ad arra, hogy a fogvatartott felülvizsgálati kérelmet nyújtson be a döntéssel szemben. A felülvizsgálati kérelem döntéséig a magánzárás fenyítés nem hajtható végre. A felülvizsgálati kérelemben már nem a bv. szervezet, hanem a büntetés-végrehajtási bíró dönt. A jogerősen kiszabott magánzárás fegyelmi fenyítés végrehajtását nem lehet megkezdeni, továbbá a megkezdett fenyítést meg kell szakítani, amennyiben annak a fiatalok fogvatartottra káros hatása van.

Mindezek a szabályok garantálják az elsődleges és másodlagos prevenciót, kizárják, hogy csupán a bv. intézet fegyelmi jogkör gyakorlójának döntése alapján kerüljön végrehajtásra a magánzárás fenyítés, és figyelembe veszi a fiatalok személyiségét a végrehajthatóság tekintetében.

74. A Tököli Fiatalok Büntetés-végrehajtási Intézetében hat zárka volt az elkülönített részlegen, amely működött a látogatás idején. E zárkák tárgyi feltételei összességében elfogadhatók voltak; a zárkák mérete megfelelő volt egy személy részére (6m² alapterülettel a WC-t nem számítva), megfelelően fel voltak szerelve (ágy, asztal és egy padlóhoz rögzített szék, valamint egy szekrény, egy WC és egy mosdó), valamint a mesterséges világítás is megfelelő volt. Azonban természetes fényhez korlátozottan fértek hozzá és nem voltak csengők sem. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy ezeket a hiányosságokat orvosolják.

---

⁹ Lásd még: A szabadságuktól megfosztott fiatalok védelmére vonatkozó ENSZ szabályok 67. szabályát (közgyűlési határozat A/RES/45/113, melléklet).

A magánzárkába elhelyezett fiatalkorúak napi egy órát tartózkodhattak szabadlevegőn (bár a küldöttség által látott udvarok a Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében nagyon egyszerűek voltak, árnyék, pihenőhely és sportfelszerelés nélkül; lásd még a 76. bekezdést).

A Fiatalkorúak Bv. Intézetében (Tököl) a fegyelmi részleget – az alapvető jogok biztosának látogatását követően – használaton kívül helyezték, az a CPT látogatáskor sem üzemelt. Ezt a tényt a CPT tudomásul vette, ennek ellenére megállapította, hogy a bal oldala sötét, továbbá a zárkák élettere nem felel meg az egyéni elhelyezéshez szükséges. A fegyelmi részleg annak felújítását, átépítését követően kerülhet újra használatba.

75. *A magánzárkában való elhelyezés fegyelmi szankcióján túl a fiatalkorúakat úgynevezett „biztonsági elkülönítésbe” helyezhették.*

A gyakorlatban ezt az intézkedést erőszakos jelenetekre való azonnali válaszul szabták ki a fiatalkorúakra, ha a fiatalkorúak elutasítottak egy utasítást, vagy megtámadták a személyzetet. A büntetést le lehetett tölteni a fenyítő zárkában vagy a fiatalkorú saját zárkájában is (általában ez utóbbi volt a helyzet). Eredetileg 10 napra szabható ki ez a szankció, amely egyszer meghosszabbítható. Azonban ez csak szükséges ideig tart és három naponta felülvizsgálandó.

A biztonsági elkülönítésben lévő fiatalkorúak járhattak iskolába és napi egy órát tartózkodhattak a szabadban. Azonban a fenyítő büntetések esetével ellentétben nem nyújthattak be fellebbezést az intézkedést kiszabó határozat ellen.

Az intézkedés gyakorlati végrehajtása tekintetében nagyon kicsi volt a különbség a fenyítő magánzárka és a biztonsági elkülönítés között. Amikor kérdeztük, a személyzet beismerte, hogy a két intézkedés közötti határvonal elég homályos és a gyakorlatban gyakran ők döntenek a fenyítő büntetés és a biztonsági elkülönítés között.

A CPT elismeri, hogy biztonsági okokból szükség lehet a fiatalkorú fogvatartottak elkülönítésére (például a másokra veszélyt jelentő fiatalkorúak vonatkozásában). Azonban egyértelműen meg kellene különböztetni a biztonsági elkülönítést és a fenyítő magánzárkát. A biztonsági elkülönítés nem alkalmazható a hivatalos fenyítő eljárások helyettesítéseként vagy teljes megkerüléseként. Továbbá az erőszakos és/vagy indulatos fiatalkorú elhelyezése egy nyugtató helyiségben igen kivételes intézkedés és az ilyen intézkedés nem tarthat tovább pár óránál.

A CPT szeretné megkapni a magyar hatóságok észrevételeit ezzel az üggyel, különösen a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben alkalmazott biztonsági elkülönítéssel kapcsolatban.

A bv. törvény a biztonsági elkülönítést és a magánelzárás fenyítést az elrendelés módja, célja, tartalma szerint egyértelműen megkülönbözteti egymástól.

A biztonsági elkülönítés biztonsági intézkedés, amelynek célja a végrehajtás rendjének és a fogvatartás biztonságának fenntartása. Biztonsági elkülönítésre csak a bv. törvényben meghatározott esetekben kerülhet sor, amennyiben az elítélt a bv. intézet rendjét, biztonságát

súlyosan sérti vagy veszélyezteti, ha csoportos ellenszegülésben vesz részt, ha az utasítás végrehajtását vagy a munkavégzést megtagadja, ha ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsít. A biztonsági elkülönítés ideje alatt az elítélt állandó felügyelet alatt áll, az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani, levelet, csomagot küldhet és kaphat, látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet, önképzést folytathat.

A fogvatartottak magánelzárás fenyítése elkövetett, bizonyított, súlyos fegyelmi vétség, bűncselekmény esetén szabható ki, a fokozatosság elve szerint. A magánelzárás fenyítés kiszabásakor lehetőséget ad a bv. törvény arra, hogy a fogvatartott felülvizsgálati kérelmet nyújtson be a döntéssel szemben, amelyben a büntetés-végrehajtási bíró dönt.

76. *A Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézet fiatalkorúaknak fenntartott részlegében több feltételezés is volt, hogy a fenyítő magánzárkában vagy biztonsági elkülönítésben lévő fogvatartottak kezén bilincs volt, a napi szabadlevegőn tartózkodás alatt. A CPT véleménye szerint nincs magyarázat az egyedül, egy biztonságos udvaron tartózkodó fogvatartott megbilincselésére, amennyiben van megfelelő felügyelet a személyzet részéről.*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fenyítő magánzárkában vagy biztonsági elkülönítésben lévő fogvatartottak megbilincselésével azonnal hagyjanak fel a Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézet fiatalkorúaknak fenntartott részén és adott esetben az ország más fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében is.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézetben a szabadlevegőn tartózkodás alatt a fogvatartott keze nincs megbilincselve. A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazására egyéni kockázatértékelés alapján a szabadlevegőn tartózkodásra való le- és felvonulás során lehet szükség.

77. *A fenyítő magánzárka vagy biztonsági elkülönítés előtt orvosoknak kellett megvizsgálniuk az érintett fiatalkorút, hogy kibírja-e az intézkedést.*

A Bizottság szeretné kihangsúlyozni, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben dolgozó orvosok a fogvatartottak személyes orvosaként járnak el, valamint a jó orvos-beteg kapcsolat kiemelkedő tényező a fogvatartottak egészségének és jólétének megőrzéséhez. Az aligha támogatja ezt a kapcsolatot, ha arra kényszerítik a büntetés-végrehajtási intézet orvosait, hogy igazolják, a fogvatartottak megbirkóznak a fenyítő elzárással (vagy biztonsági elkülönítéssel). Alapelveként a Bizottság úgy véli, hogy az orvosi személyzet soha nem vehet részt a büntetés-végrehajtási intézet környezetében való magánzárkára irányuló döntéshozatal egyetlen részében sem (kivéve, ahol az intézkedést egészségügyi okokból alkalmazzák).

Másrészről az egészségügyi személyzetnek nagyon figyelnie kell a magánzárkába helyezett fogvatartottak állapotát, és elhelyezésük után azonnal, majd később legalább napi szinten fel kell a fogvatartottakat keresniük, és biztosítaniuk kell számukra az azonnali orvosi segítséget és kezelést, amennyiben szükséges.

A CPT az azt ajánlást teszi, hogy az egészségügyi személyzet fenyítő ügyekhez és biztonsági elzáráshoz kapcsolódó szerepét vizsgálják felül a fenti észrevételek tekintetében. Ennek

érdekében figyelembe kell venni az európai fegyházi szabályokat (különösen a 43.2. szabályt) és a Bizottság által a 21. általános jelentésében szereplő megjegyzéseket (lásd: CPT/Inf (2011) 28 62. és 63. bekezdése).

A magánelzárás fenyítés végrehajtása előtt a fogvatartottat orvosnak kell megvizsgálnia, a biztonsági elkülönítés szakdolgozói vizsgálat alapján is végrehajtható. A vizsgálat célja éppen a fogvatartott érdekeit, egészségének védelmét szolgálja. A bv. szervezet érintett személyi állománya nem gyakorol kényszert a bv. intézet orvosaira, egészségügyi szakembereire, amely szakmai tudásukkal, hivatásukkal, azok elveivel, erkölcsi, etikai álláspontjukkal ellenkezik. Az elkülönítéseknél, valamint magánelzárás fenyítés töltésénél is folyamatos kontroll alatt vannak a fogvatartottak, mivel az egészségügyi osztály munkatársai, a pszichológusok, a reintegrációs tisztek, valamint a vezetői beosztást betöltő személyi állományi tagok rendszeresen ellenőrzik a fogvatartottak állapotát, foglalkoznak az aktuális problémáikkal. A jogerősen kiszabott magánelzárás fegyházi fenyítés végrehajtását nem lehet megkezdeni, ha már megkezdődött, akkor meg kell szakítani, amennyiben annak „káros hatásait” véli felfedezni a személyi állomány erre jogosult tagja.

c. külvilággal való kapcsolattartás

79. *A látogatások tekintetében a CPT úgy véli, hogy a kétszer 60 perces havi minimum látogatási jogosultság – ahogyan az mindkét intézményben fennáll – nem elégséges. Továbbá a Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében¹⁰ előzetes letartóztatásban lévő és elítélt fiatalok, valamint a Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézetének fiatalok részlegén előzetes letartóztatásban lévő fiatalok meglátogatása leválasztással történt.*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok tegyék meg a megfelelő lépéseket, – törvényalkotási szinten is –, hogy a fiatalok fogvatartottak több mint heti egy óra látogatási jogosultságot élvezhessenek. Az a szabály, hogy a látogatások nyitott körülmények között történjenek.

A bv. törvény alapján a kapcsolattartók általi látogatást a fiatalok részére kéthetente egy alkalommal, legalább harminc perc és legfeljebb két óra időtartamban kell engedélyezni. Megállapítható azonban, hogy – bár a bv. intézetek törekszenek az érintettek kapcsolattartásának erősítésére – a kétheti gyakorisággal biztosított látogatófogadási lehetőség sem teljes mértékben kihasználta. A bv. szervezet – törvénymódosításra irányuló javaslat formájában – kezdeményezi, hogy a jelenlegi minimumot emeljék fel másfél órára.

A fizikai akadályokkal felszerelt látogatófogadó helyiségek kialakítása biztonsági okból, a tiltott tárgyak bejutásának megelőzése érdekében indokolt. A rezsimszabályok figyelembevételével a családi egységben történő látogatás a fiatalokat fogvatartó bv. intézetekben engedélyezhető.

---

⁴⁶

A nyílt látogatásokat jutalomként adhatták.

Továbbá a fogvatartott együttműködése esetén engedélyezhető bv. intézeten kívüli látogatófogadás, továbbá eltávozás, jutalom eltávozás, kimaradás, amely lehetőségek a sikeres reintegráció érdekében nyitva állnak a fiatalok előtt is.

A bv. szervezet megítélése szerint mindezen felsorolt formák a családi kapcsolatok erősítését szolgálják, figyelemmel a fokozatosság, az egyéniesítés elveire.

80. *A fiatalok általában heti 50 percet tölthettek telefonálással a Tököli Büntetés-végrehajtási Intézetben és heti 70 percet a Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézet fiataloknak fenntartott részlegén. Kaució ellenében¹¹ mobiltelefont kaphatnak, amelyről hívásokat intézhetnek (bár több fiatal is azt állította, hogy nem tudja megfizetni a kért kauciót).*

Tökölön a fiatalok részlegén kettő telefon volt a falhoz rögzítve és négy ügynevezett „joker telefont” lehetett a személyzettől kérni és használni; a fogvatartottak tisztában voltak ezekkel a lehetőségekkel.

Habár Kecskeméten is kérhettek „joker telefont” a fiatalok a személyzettől, a fogvatartottak nem tudtak erről a lehetőségről és sokan azt mondták, nehezen tudnak telefonálni.¹² A CPT azt az ajánlást teszi, hogy intézkedjenek, hogy a Kecskeméti Büntetés-végrehajtási Intézet fiatalok részlegén fogvatartottakat megfelelően tájékoztassák a különböző telefonálási lehetőségekről.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet a CPT látogatást követően intézkedett a közösségi tér faliújságján a fiatalok fogvatartottak megfelelő tájékoztatására a különböző telefonálási lehetőségekről.

C. Felnőtt férfi fogvatartottak, beleértve az életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottakat

1. Előzetes észrevételek

2. Rossz bánásmód

83. *A legtöbb HSR- és egyéb fogvatartott, akikkel a küldöttség Budapesten és Szegeden beszélt, azt állította, hogy tisztességesen bánnak vele a büntetés-végrehajtási intézet alkalmazottai.*

84. *Azonban a Budapesti Fegyház és Börtön jobb csillag épületében a küldöttség kapott pár egymástól független állítást, hogy a személyzet aránytalanul reagált – erőszakot alkalmazva – bizonyos fogvatartottak fegyelmi vétségeire. Például a küldöttség által megismert egyik*

---

⁴⁷ 35000 forint, körülbelül 110 eurónak megfelelő összeg.

¹² A CPT látogatása alatt a fiatalok részlegén csak telepítve volt a falhoz rögzített telefon.

fogvatartottat erőszakkal vitte el az udvarról egy különleges intervenció egység, miután levette felső ruházatát az udvaron és a személyzet kérésére nem volt hajlandó azt visszavenni. A hivatalos jelentések megerősítették, hogy ez az eset – mialatt a szóban forgó fogvatartott kezei és lábai össze voltak bilincselve – tényleg megtörtént.

85. *A megelőző intézkedések ellenére, amelyek egy fogvatartott halála után kerültek bevezetésre (lásd: 82. bekezdés), a küldöttség által gyűjtött információk azt jelzik, hogy még mindig van miért aggódni a Budapesti Fegyház és Börtön B blokkjában (ideértve a Blokk elkülönítő és fenytő egységeit) fogvatartottak bánásmódját illetően. A küldöttség több olyan esettel találkozott, amelynél az abban a blokkban dolgozó személyzet erőszakot alkalmazott (például ütött, rúgott, kemény tárgyakkal odahúzott), ami törvénytelen, szükségtelen és túlzó.*

Továbbá egy esetben az egyik büntetés-végrehajtási tisztviselő állítólag ráuszított egy szájkosaras kutyát az egyik fogvatartottra, amikor az elkülönítő és fenytő részleg testmozgásra alkalmas udvarára ment. A fogvatartott azt állította, hogy a tisztviselő látni akarta, fél-e a kutyától.

86. *A fenti megállapítások fényében a CPT azt az ajánlást teszi, hogy:*

- *a Budapesti Fegyház és Börtönben dolgozó teljes őrszemélyzetnek egyértelműen jelezni kell, hogy erőszak csak a vonatkozó jogi rendelkezések, valamint a szükségesség és arányosság elve szerint alkalmazható a biztonság és a rend fenntartása érdekében, és soha nem büntetési formaként.*
- *a Budapesti Fegyház és Börtön B Blokkjában (beleértve az elkülönítő és fenytő részleget) a fogvatartottakkal közvetlen kapcsolatban lévő őrszemélyzet hozzáállását és viselkedését szorosabban és hatékonyabban kell ellenőrizni.*
- *a börtönszemélyzetet emlékeztetni kell, hogy az őrkutyák nem használhatók rutinszerű büntetés-végrehajtási feladatokhoz, amelyekben közvetlenül érintkeznek a fogvatartottal.*

A bv. szervezet személyi állománya a biztonsági intézkedéseket kizárólag a jogszabályokban meghatározott esetekben, a szükségesség és arányosság elve szerint alkalmazhatók, azokat büntetési formaként nem használják. Amennyiben ilyen esetre mégis fény derül, a bv. intézet parancsnoka az elkövető ellen fegyelmi, bűncselekmény gyanúja esetén hivatalból büntetőeljárás kezdeményez.

Az eligazításokon az ellenőrző kérdések és az esetfeldolgozások folyamatosak, a munkatársak ismereteinek ellenőrzése során nem tapasztalható súlyos hiányosság. Ilyet a CPT vizsgálata sem tárt fel.

Nem csak a „B” objektum, hanem a teljes bv. intézeti személyi állomány ellenőrzése folyamatosan megvalósul. A garanciális biztosítékok érdekében rendszeres az ellenőrzés a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészség munkatársai részéről is.

A szolgálati kutyák alkalmazását a bv. intézet, továbbá a BVOP illetékes szakterülete is folyamatosan ellenőrzi, alkalmazásuk szabályszerű, ezzel kapcsolatban panasz nem érkezett a bv. intézethez.

87. *Továbbá a 2018-as látogatás során úgy tűnt, hogy a belső és külső panasztételi mechanizmusokhoz (ideértve a büntetés-végrehajtási intézet vezetőségét) való biztonságos és bizalmi alapú hozzáférés probléma volt Budapesten a HSR-fogvatartottak és a jobb csillag épületben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt más fogvatartottak, valamint a B Blokk elkülönítő és fenytő részlegén fogvatartottak esetében. A fogvatartott nem férhetett hozzá a panasztételi dobozokhoz a személyzet tudta nélkül. Nem meglepő, hogy néhány fogvatartott azt állította a küldöttségnek, hogy nem tettek panaszt, illetve nem használták a panasztételi dobozokat bosszútól való félelem (privilegiumok elvesztése vagy rosszabb minőségű lakótérbe való áthelyezés) miatt. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy vizsgálják felül a panasztételi rendszert a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet jobb csillag épületében (beleértve a HSR-fogvatartottakat) és a B Blokk elkülönítő és fenytő részlegében, hogy biztosítani lehessen a közvetlen és bizalmi alapú hozzáférést a büntetés-végrehajtási intézet vezetőségéhez és a vonatkozó panasztételi szervekhez, valamint hogy a panasztevőket ne félemlítsék és bosszulják meg. Ez nem csak a problémák feltárásában és megoldásában segíthet ezeken a fogvatartotti területeken már a felmerülésük pillanatában, hanem a vezetőségnek is segíthet a visszaélések megelőzésében.*

A Budapesti Fegyház és Börtön tekintetében megállapítható, hogy a bv. intézetben elhelyezett fogvatartottak által tett panaszok miatt retorzió nem történt. A bv. intézet valamennyi fogvatartott panaszát, annak ügyintézését nyomon követi, az ügyekben született döntéseket nyilvántartja. Mindezt az ilyen irányú külső ellenőrzések – törvényességi felügyeletet ellátó főügyészség – is alátámasztják. A panasztevőket a bv. intézetben nem félemlítik meg, a panaszt nem bosszulják meg. Hangsúlyozandó, hogy a bv. intézet személyi állományának a CPT által megfogalmazott, ilyen jellegű magatartás tanúsítására semmilyen érdeke nem fűződik.

3. Életfogytiglani börtönbüntetés csökkenthetősége

88. *A 2018. évi látogatás során, Magyarországon több, mint 50 fogvatartott volt életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt (szemben az előző időszakos látogatás alatti 24-gyel). A legtöbbjük, 40 fogvatartott, a Budapesti és Szegedi Fegyház és Börtönben kerültek elhelyezésre.¹³*

Budapesten volt még 38 másik életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt fogvatartott, sokan a jobb csillag épületben elhelyezve.

89. *Egyik büntetés-végrehajtási intézet vezetősége és személyzete sem titkolta azt a tényt, hogy az életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt fogvatartottak kezelése továbbra is jelentős kihívásokat jelent (a törvényalkotási módosítások ellenére, melyek megalkották az automatikus felülvizsgálat intézményét 40 leszolgált börtönév után, ahogy az életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt egyéb fogvatartottaknál is fennáll). A küldöttségnek azt mondták, hogy a szóban forgó fogvatartottak gyakran komoly nehézségekkel küzdöttek, hogy megbékéljenek az ítéletükkel.*

---

¹³ Budapesten összesen 16, míg Szegeden összesen 24 fogvatartott töltötte életfogytiglani börtönbüntetését a látogatás idején.

Az előző időszakos látogatás óta, három „életofogyos” lett öngyilkos Szegeden (egy 2015-ben és kettő 2016-ban). Mindhárom fogvatartott már jó ideje töltötte a börtönbüntetését és látszólag megbékéltek vele. Továbbá a küldöttség által 2018-ban megkérdezett „életofogyosoknak” egyértelműen öngyilkos gondolatai voltak. Sokan úgy vélték, hogy – az automatikus felülvizsgálati rendszer bevezetése ellenére – „intézményesítenék” őket a minimum 40 évnyi börtönbüntetés után is. Ítéletükre „élő halálos ítéletként” vagy „lassú halál ítéletként” utaltak és azt a benyomást keltették, hogy egy „nagy koporsóban” élnek, ahogy az egyik fogvatartott fogalmazott. Legfőbb reményük a törvényalkotás radikális megváltoztatása, amely arra ösztönözné őket, hogy rehabilitálódjanak és akár, egy bizonyos pontnál, amikor ez még nem késő, ideiglenesen elhagyhassák a büntetés-végrehajtási intézetet és feltételesen szabadlábra helyezték őket.

2007 óta a CPT ráirányította a magyar hatóságok figyelmét arra, mennyire embertelen minden reális szabadon engedési reménytől megfosztani egy fogvatartottat, valamint egy megfelelő felülvizsgálati rendszer kifejlesztésére is felhívták a figyelmet.¹⁴ E vonatkozásban a CPT megjegyzi, hogy a magyar hatóságok bevezették az életofogytigliani ítéletek automatikus felülvizsgálatának rendszerét, miután az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletet hozott 2014. május 20-án (hatályba lépés: 2014. október 13.) [Magyar László](#) ügyében, amelyben a Bíróság jelezte, hogy nincs meggyőződve, hogy az életofogytigliani ítélet csökkenthetőnek tekinthető és ennek eredményeként megállapította, hogy Magyarország megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkét. 2016. október 4-i ítéletében (hatályba lépés: 2017. március 6.) a [T.P. és A.T.](#) ügyben a Bíróság megállapította, hogy – annak fényében, mennyit kell a fogvatartottaknak várniuk a „kötelező kegyelmi eljárás” megkezdésére (40 év), párosulva az elégséges eljárásbeli óvintézkedések hiányával, a fogvatartottak életofogytigliani büntetése nem tekinthető de facto csökkenthetőnek az Egyezmény 3. cikke szerint előírt módon.¹⁵

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok biztosítsák, hogy az életofogytigliani büntetéseket megfelelő biztosítékokkal rendelkező, értelmes felülvizsgálatnak vessék alá és a végrehajtásuk folyamán ésszerű időn belül. A felülvizsgálatok alapjai az ítélet kezdetén meghatározott egyéni ítélettervezési célok, valamint azok rendszeres felülvizsgálata. Nem csak az a cél, hogy az érintett fogvatartottak kapjanak lehetőséget ítéletük érdemi csökkentésére, hanem, hogy legyen motiváló ereje a büntetés-végrehajtási intézetben való jó magaviseletnek.

A bv. törvény szerint a szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a közösségek jogkövető tagjává váljon. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt elítéltek tekintetében cél a társadalom védelme érdekében az ítéletben meghatározott joghátrány

¹⁴ Lásd: [a 2007. évi ad-hoc látogatásról szóló jelentés](#) 33. bekezdését és a [2013. évi időszakos látogatásról szóló jelentés](#) 68. bekezdését.

¹⁵ További információ vonatkozásában lásd ezen ítéletek végrehajtási státuszát ([Magyar László esetcsoport](#)). Lásd még a magyar kormányval közölt eseteket, különösen a [39734/15](#), [43444/15](#), [52374/15](#), [53364/15](#), [53441/15](#) és [35530/16](#) sz. kérelmeket.

érvényesítése. A bv. szervezet a jogerős bírósági ítéleteket hajtja végre a jogszabályok érvényesítésével.

A bv. szervezet álláspontja szerint a feltételes szabadságra bocsátásból kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárásával biztosított az a lehetőség, hogy a büntetés-végrehajtás feladatai végrehajtása során az e fogvatartotti csoportba tartozók esetén is fenntartsa a motivációt, melyhez kapcsolódóan a reintegrációs tevékenység esetükben is biztosított.

4. Budapesti és szegedi speciális rezsim körletek hosszú börtönbüntetést szolgáló fogvatartottak részére (HSR-körletek)

90. *A budapesti HSR-körletnek, amely a jobb csillag börtönépületben található és 2015-ben kezdte meg működését, nyolc férőhelye van és a látogatás során hét fogvatartott volt benne, melyből hat életfogytiglani börtönbüntetését töltötte. Néhányuk korábban pár évet a szegedi HSR-körletben töltött. A leghosszabb tartózkodás három és fél év volt.*

A szegedi HSR-körletet többször meglátogatta korábban a CPT: egyszer a 2005. évi indulása előtt és a megnyitása után, 2007-ben és 2013-ban.¹⁶ A 12 fős férőhelyével a körlet a látogatás idején 11 fogvatartottnak adott helyet, melyből kilencen életfogytiglani börtönbüntetésüket szolgálták. A leghosszabb tartózkodás közel tíz év volt.

a. Befogadás és felülvizsgálat

91. *A 2018. évi látogatás során a HSR-körletben való elhelyezésről egy befogadási és felülvizsgálati bizottság döntött a korábbi időszakos látogatás során alkalmazott feltételekhez hasonló feltételek alapján.¹⁷ A CPT elégedetten jegyzi meg, hogy az elhelyezés felülvizsgálatát minden harmadik hónapban elvégezték (a korábbi hat hónappal ellentétben), figyelembe véve a Bizottság korábbi észrevételeit az ügygel kapcsolatban.*

92. *A CPT megjegyzi, hogy a 2013-ban felkeresett szegedi speciális biztonságú rezsim körlet (BSR-körlet) már nem működött. A küldöttséget arról tájékoztatták, hogy a nehéznek vagy veszélyesnek vélt (és – ha még létezne – a BSR-körletben elhelyezhető) fogvatartottakat már egyéni kezelési rend alapján kezelték és a „Csillag” börtönépület általános lakóterületére helyezték.*

Budapesten azonban egy konkrét fogvatartottat helyeztek el a HSR-körletben a viselkedése miatt (amelyet a személyzet különösen nehéznek és állandó felügyeletet igénylőnek minősített). A CPT véleménye szerint a HSR-körlet nem használható a nehézkes vagy veszélyes fogvatartottak elhelyezésére. Ha ezek a fogvatartottak a HSR-körletben kerülnek elhelyezésre, az ilyen fogvatartott által megkövetelt szintre kellhet megemelni a biztonsági szintet minden fogvatartott esetében is. A CPT bízik abban, hogy a jövőben alaposan megfontolják a fogvatartott e körletbe való áthelyezését.

¹⁶ További információkért lásd a 2005., 2007. és 2013. évi látogatásokról szóló jelentéseket a CPT honlapján: <https://www.coe.int/en/web/cpt/hungary>.

¹⁷ Lásd: [a 2013. évi időszakos látogatásról szóló jelentés](#) 59. bekezdését

A bv. szervezet álláspontja szerint mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a CPT által leírtakhoz hasonló eset a jövőben ne fordulhasson elő. A hosszúidős speciális részlegre (a továbbiakban: HSR) kizárólag azok a fogvatartottak kerülhetnek elhelyezésre, akik megfelelnek a bv. törvényben előírt feltételeknek. A HSR csak az az életfogytig tartó-, vagy legalább tizenöt évi szabadságvesztés büntetését töltő elítélt helyezhető, akinek magatartása, a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított együttműködési készsége, az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, illetve egyéni biztonsági kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt abból a célból, hogy a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen. A részlegre történő behelyezésről a BFB dönt. A behelyezésről szóló döntésről a fogvatartottat szóban, illetve határozat formájában írásban is tájékoztatni kell. A BFB döntését minden esetben meg kell előznie egy előzetes egyeztetésnek.

b. Börtön személyzet-fogvatartott viszony

93. *Mindkét felkeresett HSR-körletben, a büntetés-végrehajtási intézet alkalmazottai, beleértve a reintegrációs tisztet és az őrszemélyzetet, akikkel a küldöttség beszélt, tökéletesen ismerték minden egyes fogvatartott igényét és sebezhető pontjait.*

Ennek ellenére lehetőség volt a személyzet nagyobb szintű bevonására. Például azok a meglévő fizikai biztonsági előírások, melyek a pszichológusokat és egyéb szakembereket arra kötelezik, hogy a fogvatartottakat zárkarácson és plexiüvegen keresztül kérdezzék ki, aláásta a hatékony munkavégzésüket.¹⁸ A CPT úgy véli, hogy az ilyen előírásoknak a minden egyes szakmai meghallgatásra való szisztematikus kivétele szükségtelen, ártalmas és sérti az érintett fogvatartottak méltóságát.

A 2018-as látogatás során gyűjtött információk azt is sugallják, hogy nem voltak tapasztalt, erős személyközi kommunikációs készségekkel rendelkező alkalmazottak és büntetés-végrehajtási tisztviselők megszerzésére és megtartására irányuló intézkedések. Továbbá tekintve, hogy ezek a fogvatartottak különös figyelmet igényelnek az ítéletük típusa vagy hossza miatt, a jelentős túlórárt eredményező alkalmazotti hiányt folyamatosan a HSR-fogvatartottak és az életfogytiglani börtönbüntetésre vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt egyéb fogvatartottak megfelelő kezelése elé gördített fő kihívásként hangsúlyozzák ki.

94. *A fentiek fényében a CPT azt az ajánlást teszi, hogy:*

- lépéseket kell tenni, hogy a szakmai meghallgatások ne rutinszerűen a zárkarácsokon/plexiüvegeken keresztül történjenek a HSR-körletekben, hogy az érintett szakemberek értelmes, bizalmas megbeszéléseket folytathassanak a szóban forgó fogvatartottal. Szükség esetén a beszélgetésre szolgáló helyiségeket úgy kell kialakítani, hogy a biztonsági kockázatok minimálisak legyenek;

---

¹⁸ Ehelyett, azt terjesztették elő, hogy az érintett fogvatartottak az ilyen megbeszéléseket irodában folytassák úgy, hogy bilincsben maradnak (lásd: 113. bekezdés).

- további erőfeszítéseket kell tenni egy dinamikus megközelítés létrehozásához a biztonság és rend tekintetében a HSR- és az életfogytiglani börtönbüntetést szolgáló vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak esetében. Ez a megközelítés nagyrészt a személyközi kommunikációs készségekkel rendelkező és azokat kihasználó alkalmazottak között való megfelelő erőforrás-elosztástól, az egyéni képzés kifejlesztésétől, valamint a megfelelő megőrzési intézkedések elfogadásától függ, ami nagyobb alkalmazotti stabilitást eredményez.

A HSR-en elhelyezett fogvatartottak tekintetében a biztonsági szabályok nem csak a fogvatartottak, hanem a személyi állományi tagok életének, testi épségének megóvása érdekében kerültek meghatározásra. A plexi térelválasztó elemek, valamint a biztonsági rácsok a személyi állomány biztonságát hivatottak szolgálni, azonban a HSR-en szolgáltatot teljesítő személyi állományi tagok részére biztosítottak a bizalmas megbeszéléshez szükséges körülmények, azok nem a zárkaablakon és a plexin keresztül történnek.

A HSR-re helyezett fogvatartottak magatartása, viselkedése – figyelemmel a hosszú ítéletükre és az ebből fakadó, esetenként kiegyensúlyozatlan lelki állapotukra – folyamatosan monitorozás alatt áll. Amennyiben magatartásuk, mentális állapotuk hosszú távon stabilizálódik, úgy a speciális részlegről – enyhébb körülmények közé – kihelyezhető. A fokozatuknak megfelelő elhelyezés során a biztonsági és rezsimszabályok enyhébbek.

A CPT látogatását követően a bv. intézetek bevonásával szakmai protokoll került kidolgozásra a HSR-en elhelyezett fogvatartottakkal kapcsolatos feladatok végrehajtására, amely a CPT ajánlások megfontolásával került összeállításra.

Továbbá döntés született arról, hogy az újonnan épülő bv. intézetekben kialakításra kerül magas biztonsági kockázatú fogvatartottak elhelyezésére szolgáló részleg.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a CPT ajánlásnak megfelelő a hazai gyakorlat.

c. Tárgyi feltételek

95. *A HSR-körletek celláiban látott anyagi feltételek általánosságban kielégítőek voltak. Budapesten a nyolc egyszemélyes zárka elrendezése és felszerelése a szegedi HSR-körlet celláival megegyezett.¹⁹ Hasonló méretűek is voltak (a fogvatartottak élettere 14 m² a mosdóterület és a bejáratnál lévő elzárt terület nélkül).*

96. *Azonban a zárkán belüli WC Szegeden nem volt leválasztva akkor sem, amikor a HSR-fogvatartottak egy zárkán osztoztak. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy Szegeden intézkedjenek a megfelelő magánszféra biztosításáról, amikor a HSR-fogvatartottak kétszemélyes zárkákban használják a WC-t.*

Továbbá az anyagilag rászoruló fogvatartottak azt állították, hogy nehezen jutottak WC papírhoz és más alapvető higiéniai szerekhez. A 2019. március 12-én kelt levelükben a magyar hatóságok jelezték, hogy rendszeresen biztosítanak egészségügyi készletet a fogvatartottaknak, és az ilyen

---

¹⁹ Lásd különösen [a 2007. évi ad-hoc látogatásról szóló jelentés](#) 13. bekezdését

készletek átvételét a fogvatartottak aláírásukkal elismerik. A CPT bízik abban, hogy a HSR-fogvatartottak mindig, a pénzügyi helyzetüktől függetlenül megkapják az összes alapvető higiéniai eszközt (beleértve a WC papírt is).

A Szegedi Fegyház és Börtön a CPT ajánlásnak megfelelően változtatott a kifogásolt zárka rendeltetésén, hogy a magánszféra biztosított legyen. Ennek megfelelően a zárkában egy fő került elhelyezésre.

A bv. intézet a letéti pénzzel, munkadíjjal, illetve rendszeres pénzellátással nem rendelkező elítéltek számára továbbra is havonta biztosítja az alapvető tisztasági felszereléseket, melyről a bv. intézet nyilvántartást vezet.

97. *A küldöttség megfigyelte, hogy a budapesti HSR-körlet zárka ablakai átlátszatlan árnyékolóval voltak szerelve, korlátozva a természetes fény bejutását, valamint azt, hogy a fogvatartottak kilássonak az épületből. Ez egyfajta ingermegvonást és ezáltal nyomasztó hatást eredményezett. Tekintettel az ablakok már korábban is létező fizikai biztonságára (rács és háló), nemigen látja a Bizottság ezeknek az árnyékolók a hozzáadott értékét a biztonság vonatkozásában. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az ablak árnyékolókat vegyék le a budapesti HSR-körletben és a Budapesti Fegyház és Börtön bármely egyéb lakóterületén, valamint az ország egyéb büntetés-végrehajtási intézeteiben.*

Azon zárkák, lakóhelyiségek és fogvatartottak által használt helyiségek ablakait, ahol ezt biztonsági szempontok indokolják, kilátásgátlókkal lehet ellátni. A kilátásgátlók úgy kerültek kialakításra és olyan anyagból készültek, hogy azok biztosítsák a zárka megfelelő szellőzését, illetve természetes megvilágítását. Biztonsági kockázata van, ha egyes fogvatartottak megfigyelhetik az intézetben történő tevékenységeket az udvarokon, bástyafalon, egyéb területeken. Kiszámíthatják a felügyelet mozgását, szokásait, a ki- és beérkező gépjárművek útvonalait, azok időpontját. Megfigyelhetik a járőrözések rendjét, a járőröző tevékenységben résztvevők létszámát, összetételét. Fentiek ismeretében a fogvatartottak rendkívüli eseményt idézhetnek elő.

A bv. szervezet álláspontja szerint a kilátásgátlók felszerelését a bv. intézetek a biztonsági kockázat értékelése alapján hajtották végre, a korábbi időszak rendkívüli eseményeinek figyelembevételével.

98. *A budapesti és szegedi HSR-zárkák elzárt területei plexitűveggel voltak szerelve, hogy a fogvatartottak ne tudják magukat felakasztani. Továbbá a budapesti intézetben videokamerák is üzemeltek. Ez néhány fogvatartottnak, akik nem gondolták, hogy különös öngyilkossági kockázatot jelentenének, azt a benyomást keltette, hogy – idézem – egy „akváriumban élnek” és állandóan „megfigyelik” őket.*

A CPT elismeri, hogy a zárkákban lévő videokamerák hasznos biztosítékok lehetnek, amikor egy személynél fennáll az önbántalmazás vagy öngyilkosság kockázata. Azonban a videokamerás megfigyelés a fogvatartottak magánszférájába való betolakodás és a videokamerás megfigyelés egy adott fogvatartottnál való alkalmazása mindig egyéni kockázatértékelésen alapuljon és rendszeresen kerüljön felülvizsgálatra. Hasonlóképp, a videokamerás megfigyelés

nem takarít meg sok időt az alkalmazottaknak, tekintve, hogy a képernyők figyelése megterhelő és fárasztó feladat, amely megfelelően csak rövid időszakokban, rendszeres szünetekkel végezhető. Ennek megfelelően a Bizottság ellenzi a videokamerák zárkákba való rutinszerű telepítését/használatát és úgy véli, hogy az erőforrások hasznosabban alkalmazhatók azáltal, ha a személyzet beszélget a fogvatartottakkal.

A Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok gondolják át a zárkán belüli videokameráknak a HSR-fogvatartottak részére fenntartott általános zárkákba való rutinszerű telepítését/használatát ezen észrevételek fényében. Az elzárt (plexiüveggel leválasztott) területekre is alternatívát kell találni a HSR-körletekben, legalább pár zárkában.

A büntetés-végrehajtás rendjének biztosítása, a bűncselekmények, szabálysértések és fegyelmi vétségek vagy más jogsértések megelőzése céljából a biztonsági zárkában és részlegben, a biztonsági elkülönítőben, a HSR-en, a fegyelmi elkülönítőben és a magánelzárás fenytés végrehajtására kialakított zárkában, valamint az elítéltek szállítására szolgáló járműben is elhelyezhető elektronikus megfigyelési eszköz. A bv. szervezet álláspontja szerint a bv. intézetek biztonságának folyamatos fenntartása érdekében, a HSR-en a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló zárkákban a kamerával történő folyamatos megfigyelés indokolt lehet. A biztonsági rács és a plexiüveg a személyi állomány biztonságát szolgálja. Alkalmazásuk nem rutinszerű.

Megjegyezzük, hogy az elektronikus megfigyelési eszközök a polgári élet szinte valamennyi területén elterjedtek, azokat a törvénytisztelő állampolgároknak, köztük gyermekeknek, fiataloknak, időseknek, nőknek is el kell viselniük, éppen a bűncselekmények megelőzése, megszakítása és felderítése érdekében. Ilyen megközelítésben, hivatkozva a CPT által megfogalmazottakra, a személyi állomány által, vagy a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett bántalmazása tekintetében, az elektronikus megfigyelési eszközök a fogvatartottakat is védik az esetleges jogtalan bánásmódtól, jogellenes erőszaktól. Továbbá az önkárosítás és öngyilkossági kísérlet is megelőzhető az elektronikus megfigyelési eszközök segítségével.

d. Kültéri testmozgás

99. *A HSR-fogvatartottak részére kialakított udvarokat a küldöttség mindkét büntetés-végrehajtási intézetben egyértelműen hiányosnak találta. Nem meglepő, hogy kevés fogvatartott akarta rendszeresen használni.*

Budapesten az udvar szűk, nyomasztó kialakítású volt és nem adta vissza a szabadtér érzetét (sokszor „folyosó”-ként, „ketrec”-ként vagy „belső udvarként” utaltak rá a fogvatartottak). A büntetés-végrehajtási intézet vezetője tisztában volt a problémával és reális terveik voltak a szóban forgó udvar jelentős megnagyobbítása érdekében.

Szegeden, a tetőn kialakított terület változatlan maradt a korábbi látogatás óta; nem nyújtott elegendő helyet a megfelelő testmozgáshoz. A hiányosságok közvetlen eredményeként számos HSR-fogvatartott nem mozgott az udvaron hónapok óta, egy esetben, évek óta. A 2013-as látogatás után intézkedéseket tettek a földszinten lévő kültéri sportterületek gyakoribb, heti kétszeri (a heti egyszeri helyett) hozzáféréseinek biztosításához. Mindazonáltal a 2018-as

látogatás idején alkalmazotti létszámhiány miatt a területet megint csak heti egyszer lehetett felkeresni.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok támogassák:

- a fővárosi büntetés-végrehajtási intézet vezetőségét a HSR kialakított udvarának megnagyobbítására irányuló tervében;

- a Szegedi Büntetés-végrehajtási Intézet vezetőségét a megfelelő intézkedések meghozatalában, hogy a HSR-fogvatartottak gyakrabban hozzájuthassanak a földszinti nagyobb udvarhoz.

A Budapesti Fegyház és Börtön tájékoztatása alapján megállapítható, hogy a Jobb Csillag sétaudvara építészetiileg adott. Mérete az általános, egyedül történő szabadlevegőn tartózkodáshoz, sportoláshoz elegendő. A többszemélyes szabad levegőn tartózkodáshoz szükséges bővítésre irányuló bv. intézeti tervvel a BVOP egyetért.

A Szegedi Fegyház és Börtön tetőtéri sétaudvara eső ellen védő beállóval rendelkezik. Az itt elhelyezett elítéltek számára az intézet vezetése heti rendszerességgel biztosítja a nagy sétaudvar sporteszközeinek igénybevételét is. A gyakoribb igénybevételre – előzetes megszervezésük után – minden lehetőség adott.

Megjegyezzük, hogy az új bv. intézetek kialakításánál a CPT ajánlását figyelembe vesszük.

100. *Mindkét felkeresett HSR-körletben valódi erőfeszítéseket tettek, hogy személyre szabott szabadidős programokat alakítsanak ki. A HSR-fogvatartottak – gyakran párban – zárkán kívüli tevékenységekben vettek részt napközben, kettő-hat óra időtartamban. Ebbe beletartozott a konyhához, számítógéphez, videojátékokhoz, beltéri edzőtermekhez és asztali teniszhez való hozzáférés. A felkeresett HSR-körletekben egy fogvatartott felelt a körlet akváriumaiért. Szegeden a küldöttség saját szemével láthatta, hogy az úgynevezett kisállat terápia – egyes fogvatartottak zárkájukban tengerimalacot tarthattak – továbbra is sikeres volt. A legtöbb HSR-fogvatartott fizetős munkát is vállalhatott. Ez általában gyufás dobozok összerakását, papírdossziék készítését vagy takarítást jelentett, bár a fogvatartottak munka helyett inkább „foglalkozási terápiaként” utaltak rá. Egyes fogvatartottak képzési programokon is részt vettek.*

Azonban a nemzeti szinten, a 2017-es központosítási folyamat részeként kiszabott korlátozások, amelyek magukban foglalták a csomagokra vonatkozó tilalmakat és a büntetés-végrehajtási intézet üzletében megvásárolható termékek szigorú korlátozásait, negatív hatással voltak a HSR-körletek életminőségére és az érintett fogvatartottak kezelésére. Szemléltetésképp, a főzölétesítményekhez való rendszeres hozzáférés jó példája a fogvatartottak részére kínált emberi tevékenységre. Ugyanakkor a főzéshez szükséges hozzávalók elérhetőségének szigorú korlátozásai aláásták a helyi szinten tett erőfeszítéseket, hogy a fogvatartottak értelmes tevékenységben vegyenek részt.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az általános börtönnépelességre kiszabott korlátozások HSR-fogvatartottakra való alkalmazását felül kell vizsgálni a rendszer emberibb szempontjainak visszaállítása érdekében. A budapesti és szegedi büntetés-végrehajtási intézet vezetőségének és

alkalmazottainak nagyobb döntési jogot kellene adni a HSR-fogvatartottak bizonyos termékekhez való hozzáféréseinek engedélyezéséhez vagy korlátozásához, az egyéni igények és kockázatértékelés alapján. Erőteljesen támogatni kell őket azon intézkedésükben, hogy az érintett fogvatartottak a lehető legtöbb órát tölthessék a zárkájukon kívül, az általuk választott többi HSR-fogvatartottal és, hogy rendszeres, értelmes és változatos, igényeikhez szabott tevékenységekben vehessenek részt (beleértve a szakmunkát, oktatást, egyesületet, sportot, stb.) azzal a céllal, hogy (re)integrálódjanak az általános börtönnépességbe. Meg kell fontolni a „kisállat terápia” program Budapesten és az ország más HSR-körleteiben való elterjesztését a szegedi HSR-körlet példája alapján.

A HSR működésének kialakításához a BVOP szakmai protokollt adott ki, mely alapján a 2018. évi gyakorlathoz képest a felhasználható termékek köre bővült. A protokoll alapján a HSR-en elhelyezett fogvatartottak részére igény szerint főző szakkört kell üzemeltetni. A szakkör működéséhez szükséges alapanyagokat – melyek a normál részlegen elhelyezett fogvatartottak által megvásárolható termékeknél bővebb termékkört tesznek ki – a bv. intézet saját költségén szerzi be. A szakkör működtetését a részleg reintegrációs tisztje szervezi. A bővebb termékkör mint kedvezmény igazodik a HSR sajátos rendeltetéséhez. E részleg a hosszuidős elítéltek számára a sajátos biztonsági elemek mellett bizonyos többlet lehetőségeket biztosít az együttműködő elítéltek számára, egyben felkészítést jelenthet az itt elhelyezett elítéltek általános szabályok szerint működő reintegrációs részlegre történő kihelyezése érdekében.

A BVOP és a HSR-t működtető bv. intézetek vezetői támogatják azt a törekvést, hogy az érintett fogvatartottak a lehető legtöbb órát tölthessék a zárkájukon kívül a többi fogvatartottal és, hogy rendszeres, értelmes és változatos, igényeikhez szabott tevékenységekben vehessenek részt (oktatást, szakmaképzés, önképzés, sport). A HSR-nek éppen az a célja, hogy ott felkészülhessenek büntetésüknek a fokozatuknak megfelelő normál részlegeken való letöltésére.

5. Az életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztés töltő fogvatartottak fogvatartási feltételei a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet jobb csillag épületének általános szálláshelyein

101. *Ami a tárgyi feltételeket illeti, a jobb csillag épületben elhelyezett életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztésüket töltő fogvatartottak egy- vagy kétszemélyes zárkában voltak. A zárkák mérete egy személyre vonatkoztatva megfelelő volt (nevezetesen, kicsivel több, mint 7 m² lakóteret biztosítottak, kivéve a WC által elfoglalt alapterületet). Azonban az ilyen méretű zárkák túl kicsik voltak két személynek.*

A zárkák ablakaihoz szerelt átlátszatlan árnyékolóktól eltekintve (a HSR-körletekben), a zárkák jól felszereltek és bútorozottak voltak, kiváló műszaki és tisztasági állapotban.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok biztosítsák, hogy a 7 m² életteret nyújtó zárkákat csak egy személy használhassa, vagy adott esetben nagyobbítsák meg két személy részére. Továbbá hivatkozik a 97. bekezdésben tett ajánlásra a zárkák ablakaihoz szerelt átlátszatlan árnyékoló vonatkozásában.

A bv. intézetek a HSR-en biztosítják a bv. törvényben meghatározott életteret mind az egyszemélyes, mind a többszemélyes elhelyezés során.

A bv. szervezet álláspontja szerint a kilátásgátlók felszerelését a bv. intézetek biztonsági kockázat értékelése alapján hajtották végre, a korábbi időszak rendkívüli eseményeinek figyelembevételével.

102. *Az életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak hozzáférhettek a jobb csillag épület melletti nagy és jól felszerelt kültéri testmozgásra kialakított udvarhoz (a továbbiakban: „kültéri udvar”). Ez megváltozott egy konkrét fogvatartottal történt eset után, amely a 2018-as látogatás előtt pár hónappal történt; a jobb csillag épületben elhelyezett összes fogvatartott csak a HSR-fogvatartottak által használt szűk és barátságatlan udvarhoz férhetett hozzá (lásd: 99. bekezdés). A küldöttségnek azt mondták, hogy az ebben az épületben elhelyezett fogvatartottak korábban a vezetőség által adott privilégiumként férhettek hozzá a „kültéri udvarhoz”. Azonban sok fogvatartott, akivel a küldöttség beszélt, a „privilégium” visszavonását kollektív büntetésként élte meg. A küldöttség örömmel értesült, hogy a „kültéri udvarhoz” való hozzáférést a 2018-as látogatás után nem sokkal újra biztosították. **A CPT szeretne megerősítést kapni, hogy tényleg ez-e a helyzet.***

A Jobb Csillag sétaudvara építészetileg adott. Mérete az általános, egyedül történő szabadlevegőn tartózkodáshoz, sportoláshoz elegendő. Bővítése a bv. intézet álláspontja szerint indokolt, hogy a felügyelet munkáját könnyítve több fogvatartott is egyszerre igénybe tudja venni az udvart. A kivitelezéskor megfontolásra kerül a nagyobb sétaudvar leválasztása, amely megkönnyíti a szükséges esetekben a fogvatartottak egymástól történő elkülönítését. A Bal Csillag rendelkezésére álló nagyobb sétaudvara a Jobb Csillagban elhelyezett fogvatartottak részére nem „privilégium”, hanem a dinamikus őrzési rendszer szerves részét képezi, így az a szükséges mértékben alkalmazásra kerül.

103. *A jobb csillag épületben fogvatartottaknak kialakított szabadidős tevékenységek közé tartozott a fizetett munka, az oktatási tevékenységek (angolórák is), sportolási lehetőségek (a beltéri edzőteremhez való hozzáférés is) vagy más szabadidős tevékenységek. Mindazonáltal egyes fogvatartottak azt állították, hogy korlátozott emberi kapcsolataik voltak, ami miatt féltek, hogy végül elveszítik szóbeli képességeiket. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy további intézkedéseket tegyenek a megfelelő szabadidős programok kialakításához, az érintett fogvatartottakkal konzultálva, hogy a lehető legtöbb időt a zárkájukon kívül tölthessenek és értelmes, az emberi kapcsolatokra irányuló tevékenységekben vehessenek részt.***

A HSR-en elhelyezettek részére a szabadidős programokat a bv. intézet változatosan állítja össze. A részlegen szolgáltatot teljesítő személyi állományi tagok folyamatosan konzultálnak a fogvatartottakkal, a szabadidős programokat igény szerint bővíti a bv. intézet a fogvatartottak javaslatainak figyelembevételével.

6. Egészségügyi ellátás

104. *A küldöttség 2018-as látogatás során tett megállapításai azt sejtetik, hogy a Budapest és a Szegedi Fegyház és Börtön, valamint a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet 1. objektumának*

egészségügyi létesítményei megfelelően fel voltak szerelve²⁰ és jól felszerelt gyógyszerházzal rendelkeztek, amelyben megfelelő számú gyógyszer állt rendelkezésre (az összes lejárati időn belül).

Ennek ellenére az, ahogy a testi fogyatékkal élő fogvatartottakkal bántak a felkeresett gyengélkedőkben, nem mindig volt megfelelő. A küldöttség konkrétan látott egy fogvatartottat, aki kerekesszékre szorult, mivel jobb lábát amputálták és egészségügyi okokból a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet 1. objektumának gyengélkedőjében helyezték el. Bár a mosdóba el tudott menni a kerekesszékekben, nem tudott a mosdóból elmenni a zuhanyzóba. Sajnálatos módon nem kapott segítséget az alkalmazottaktól. Továbbá hetekig nem vitték a friss levegőre sem. A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetbe tett látogatás végén a küldöttséget megerősítette a büntetés-végrehajtási intézet vezetősége, hogy azonnali intézkedéseket tesznek, hogy a személyzet segítségével rendszeresen lezuhanyozhasson, és rendszeres időt tölthessen a szabadban. Ezen összefüggésben a CPT felhívja a magyar hatóságokat, hogy nyújtsanak megfelelő képzést a személyzet részére, hogy a testi fogyatékkal élő fogvatartottak egészségügyi és szociális ellátása biztosítva legyen.

A 2018. évben az alapvető jogok biztosa ajánlására valamennyi bv. intézetben a teljes személyi állomány részére oktatás történt az ENSZ kínzás elleni egyezménye, a Jegyzőkönyv és CRPD egyezmény (fogyatékosokkal élők jogai) releváns rendelkezései és az azokkal kapcsolatos gyakorlati ismeretek tárgyában.

A büntetés-végrehajtás a tartós, egészségügyi szakképesítést igénylő ápolásra, gondozásra szoruló fogvatartottak elhelyezését a bv. egészségügyi intézményeiben biztosítja krónikus vagy rehabilitációs osztályon. Az önellátásra képes, illetőleg önellátásában korlátozott, de egészségügyi szakképesítést nem igénylő segítségre szoruló fogvatartottak elhelyezésére elsősorban olyan intézetekben kerül sor, ahol a bv. intézet rendelkezik akadálymentesített környezettel, de a fogyatékosok mértékétől és jellegétől függően más protektív környezet – pl. betegszoba, pszichoszociális részleg – is szóba jön.

A CPT által leírt konkrét eset egészségügyi szakképesítést nem igénylő segítségnyújtásról szól, amelyet a személyi állomány bármely tagja megtehetett volna. A bv. szervezet egyetért az ajánlással, miszerint a személyi állomány fokozottabb figyelemmel és empátiával viseltessen a fogyatékkal élők iránt.

105. *Az egészségügyi személyi állomány erőforrásai nem érdemelnek konkrét észrevételeket, kivéve a Budapesti Fegyház és Börtön ápolói létszámát és az ápolók jelenlétét. Az, hogy az A és B Blokkban egyetlen ápoló van jelen egész héten minden nap – eltekintve a főnövértől, aki hétköznapi munkaidőben dolgozott – egyértelműen nem elégséges. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az ápolói létszámot és jelenlétet vizsgálják felül a Budapesti Fegyház és Börtönben ezen észrevételek fényében.*

A bv. intézetben az egészségügyi szolgálat létszáma teljes mértékben feltöltött, a javaslatnak vállalkozói szerződés megkötésével jelenleg is eleget tudnak tenni.

²⁰

A felkeresett létesítményekben megfelelő életmentő felszerelés is elérhető volt.

106. *A CPT örömmel jegyzi meg, hogy a HSR-fogvatartottak és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet jobb csillag épületében életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztést töltő fogvatartottak egészségügyi ellátása általában kielégítő. A szóban forgó fogvatartottak rendelkezésére állt egy házi orvos, egy pszichiáter és egyéb szakorvosok szükség szerint, valamint a látogatás során megvizsgált egészségügyi nyilvántartásokat megfelelően és átfogóan vezették. A küldöttség megállapításaiból az is kitűnik, hogy az intézeti egészségügyi szakemberek nyomon követték és azonnal reagáltak a HSR-fogvatartottak és a jobb csillag épületben életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztést töltő egyéb fogvatartottak bármely egészségügyi problémájára.*

Budapesten meg kell említeni egy HSR-fogvatartott esetét, aki 2018 októberében szívrohamot kapott, azonnal átszállították a helyi kórházba, majd pár nappal később, koszorúér-sztent beültetése után elengedték. Az érintett fogvatartott nem csak az intézeti egészségügyi és kórházi személyzet közbeavatkozásával volt rendkívül elégedett, hanem a többi intézeti alkalmazott törődő hozzáállását és hatékonyságát is dicsérte, különösen az egység vezetőjét, aki az eset bekövetkezésekor ügyeletben volt.

Szegeden a küldöttség találkozott egy halálos beteg „életfogytossal”, aki elutasította a kezelést és kérésére visszaszállították a Tököli Központi Börtönkórházba. A HSR-körletben került elhelyezésre a kívánságainak megfelelően, állapotát pedig a Szegedi Büntetés-végrehajtási Intézet egészségügyi szakemberei és egyéb alkalmazottak szorosán követték. E vonatkozásban a CPT arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy azoknak az életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottaknak, akiket rövid távú halálos kimenetelű betegséggel diagnosztizáltak, biztosítsanak méltóságteljes életvégi ellátást akár az intézeten belül, akár azon kívül. Ezzel kapcsolatban a Bizottság szeretne részletes információt kapni az életfogytiglani börtönbüntetésüket töltő fogvatartottak egészségügyi okokból történő szabadulására vonatkozó eljárásokról.

A bv. törvény alapján a bv. intézet hivatalból, továbbá a fogvatartott, hozzátartozója, jogi képviselője, ügyvédje kezdeményezheti az elítélt kegyelmi eljárását. A kegyelmi jogkör gyakorlója minden körülményre tekintettel dönt a kérelemben. A büntetés vagy az intézkedés elengedése vagy mérséklése iránti kérelem vagy előterjesztés esetén az igazságügyért felelős miniszter elrendelheti a büntetés vagy javítóintézeti nevelés végrehajtásának a köztársasági elnök döntéséig történő elhalasztását vagy félbeszakítását.

A kegyelmi kérelem ügyintézésének idejére, illetve annak elutasítása esetén is biztosítja a bv. szervezet a gyógyíthatatlan beteg fogvatartott humánus, méltóságteljes ellátását alapvetően kórházi, illetve szociális intézmény rendszerű körülmények között (Szegedi Fegyház és Börtön III. objektum).

Az ilyen betegek kezelése, ellátása, ápolása jelenleg a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában történik, majd, a tervek szerint 2020-ban átadásra kerülő Büntetés-végrehajtás Egységügyi Központjában fog megvalósulni.

107. *Ezzel szemben úgy tűnt, hogy az egészségügyi szakembereknek az elkülönített vagy magánzárkába helyezett fogvatartottak ápolásába való bevonása a Budapesti Fegyház és Börtön B Blokkjában nagy kívánni valót maga után. Az érintett fogvatartottakkal folytatott beszélgetések arra utaltak, hogy az egészségügyi személyzetnek kevés valódi szerep jutott; a körzeti nővér csak – ha egyáltalán – a zárkaajtó nyílásán keresztül beszélt velük.*

Szemléltetésképp, a küldöttség megkérdezett egy fogvatartottat, aki 20 napot töltött magánzárkában fegyelmi okokból és az egészségügyi személyzet nem ellenjavallta a magánzárkát a látogatás előtt pár nappal. Azonban a küldöttséggel való beszélgetés során a fogvatartott rendkívül levertnek tűnt, gyorsan és összefüggéstelenül beszélt. A küldöttség kérésére az intézet igazgatója elintézte átszállítását az Igazságügyi és Megfigyelő Elmegyógyító Intézetbe (IMEI) vizsgálat céljából.

Egy másik esetben a küldöttség találkozott egy fogvatartottal, akit biztonsági okokból különítettek el (mert elutasította a munkát).²¹ Ő azt mondta a küldöttségnek, hogy a bal térdéje újra és újra kimegy, ami miatt nagyon nehezen tud járni. Pár hónappal korábban a reumatológus megvizsgálta, aki megállapította, hogy visszatérő ficama van a bal térdében és így a térdízület krónikusan instabil. Amikor a küldöttség látta, nem tudta behajlítani a térdét, az kinyújtott helyzetben volt. Nem tudott súlyt emelni és – a vizsgálat során – a térdéje vörös és forró volt. Tekintve, hogy a matracát napközben elvitték, a zárka falához kellett támaszkodnia, hogy pihenni tudjon. Miután a küldöttség aggályát fejezte ki a fogvatartott fizikai egészségét illetően az intézet igazgatójának, a fogvatartottat azonnal átszállították a gyengélkedőbe.

A büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 16/2017. (II. 6.) OP szakutasítás szerint: „a fegyelmi zárkában elkülönített, biztonsági elkülönítésben lévő, vagy magánzárkát töltő fogvatartott egészségi állapotát a szakápoló naponta, a bv. orvos és a pszichológus önállóan (egymástól függetlenül) legalább heti egy-egy alkalommal ellenőrzi és észleléseit dokumentálja”.

Az elkülönített vagy magánzárkába helyezett fogvatartottak egészségügyi ellátását – a jelentésben megállapítottaknak megfelelően – az ápolók napi, az orvosok heti rendszerességgel, dokumentáltan elvégzik. Az elzárás vagy elkülönítés ideje alatt esetlegesen kialakuló testi vagy mentális egészségügyi problémák feltárására a jelenleg alkalmazott módszerek – melyek figyelembe veszik a korábbi ajánlást, mely szerint az ápoló a zárkába belépve kerül személyes kapcsolatba a fogvatartottal – megfelelőek. Az egészségügyi szakma szabályai alapján a zárkába belépő ápoló a fogvatartottal úgynevezett „betegvizsgálati szituációba” kerül. A betegvizsgálati szituáció során az egészségügyi dolgozó az egészségügyi szakma szabályainak megfelelően méri fel a beteg pillanatnyi állapotát, irányított kérdések segítségével tájékozódik, szükség szerint kompetenciájának megfelelően fizikális vizsgálatot végez, és a tapasztaltak alapján intézkedik. Kiemelendő, hogy az elkülönített vagy magánzárkába helyezett fogvatartottak számára az intézkedés ideje alatt a büntetés-végrehajtási intézet által nyújtott egészségügyi ellátás saját kérelem alapján is igénybe vehető.

---

²¹ Ezzel kapcsolatban lásd a 116. bekezdést.

Fentieket összefoglalva a Bizottság általi problémafelvetéssel kapcsolatban elmondható, hogy a büntetés-végrehajtás részéről a betegvizsgálati szituáció kialakításán túl további intézkedés nem indokolt, a proaktivitás az ápoló zárkába történő belépésével és betegvizsgálati szituáció kialakításával az egészségügyi szakma szabályai szerint biztosított.

108. *A 2019. március 12-én kelt levelében a magyar hatóságok kifejtették, hogy az elkülönítőben és fenyítő részlegen napi látogatást végző egészségügyi szakemberek csak akkor léptek a zárkába, amikor az érintett fogvatartottnak egészségügyi jellegű panaszai voltak. A Bizottság pozitívnak véli, hogy az egészségügyi személyzet az egységet naponta meglátogatta. Azonban annak érdekében, hogy ez a fontos védelem hatásos legyen, az egészségügyi személyzetnek nagyon ügyelnie kell az elkülönített vagy magánzárkába helyezett fogvatartottak fizikai és mentális egészségére, beleértve a biztonsági okokból elkülönített vagy az úgynevezett a célra kijelölt normál zárkába elhelyezett fogvatartottakat is. Ez megköveteli, hogy rendszeresen érintkezzenek az érintett fogvatartottakkal, bizalmasan és megfelelő körülmények között, valamint azonnali orvosi segítséget és ellátást biztosítsanak, amikor szükséges. Az egészségügyi személyzet azonnal jelenti az intézet igazgatójának, amikor a fogvatartott egészsége veszélyben forog az elkülönítéssel vagy fenyítő magánzárkával.*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az egészségügyi személyzet legyen proaktívabb a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet B Blokkjában elkülönített vagy fenyítő magánzárkában lévő fogvatartottak egészségi állapotának napi ellenőrzésekor. Különösen, menjenek be a zárkájukba és beszéljenek a fogvatartottakkal a fenti észrevételek fényében.

A fegyelmi zárkában elkülönített, biztonsági elkülönítésben lévő, vagy magánelzárást töltő fogvatartott egészségi állapotát a szakápolónak naponta, a bv. orvosnak és a pszichológusnak önállóan (egymástól függetlenül) legalább heti egy-egy alkalommal ellenőriznie és észleléseit dokumentálnia kell.

A bv. szervezet egyetért az ajánlással, miszerint az egészségi és pszichés állapot ellenőrzése korrekt módon a zárkába való belépéssel, a leírt gyakorlathoz képest közelebbi kontaktus létesítésével valósítható meg. A bv. intézetek gyakorlata a CPT ajánlásoknak megfelel.

109. *A sérülések befogadáskor vagy egy erőszakos jelenetet követő orvosi vizsgálata hagy kivétlnivalót. Különösen, míg az összes fogvatartottat látja Budapesten az egészségügyi személyzet nem sokkal a befogadásuk után, az egészségügyi szakember nem vizsgálja meg őket szisztematikusan azt követően, hogy a börtönszemélyzet erőszakot alkalmazott rajtuk, vagy miután fogvatartottak között történt erőszakos érintkezés a személyzet tudtával. Szegeden az újonnan befogadott fogvatartottakat, akik korábban voltak az intézetben, szükségszerűen nem vizsgálja meg az egészségügyi személyzet befogadáskor.*

A küldöttség által megvizsgált orvosi nyilvántartásokban szerepelt minden megfigyelt sérülés és a fogvatartottak által tett kapcsolódó nyilatkozatok részletes leírása. Az intézeti orvosok előtt álló egyik kihívás annak eldöntése, hogy az észlelt sérülések enyhék vagy súlyosak²²,

²² A küldöttség megtudta, hogy enyhe sérülésnek minősül az, amelynek hét nap után nincs látható jele, míg a súlyos sérülések azok, amelynek vannak jelei, például bevérzés várható nyolc vagy több napig.

mivel ezek a sérülések másképp sorolhatók be, amikor a fogvatartottak az állítólagos támadás/összetűzés után közvetlenül vagy később kerülnek megvizsgálásra. A sérülések bejelentésének is lehetnek utóhatásai, mivel látszólag az orvosokat arra kötelezték, hogy csak a súlyos sérüléseket jelentsék.²³ A CPT meglátása szerint az intézet orvosainak csak azt kellene meghatározniuk, hogy a sérülések megegyeznek-e a fogvatartottak elmondásával.

A 63. bekezdésben tett ajánlások ugyanúgy vonatkoznak a Budapesten és Szegeden felkeresett büntetés-végrehajtási intézetekre. Továbbá a Bizottság úgy véli, hogy a felvételkor vagy a fogvatartás alatt észlelt sérülések egyedi nyilvántartásának intézménye nagyon előnyös lenne ezen és más magyar büntetés-végrehajtási intézetek egészségügyi szolgáltatásait tekintve.

A befogadáskor vagy a fogvatartás során észlelt sérülések ellátása az egészségügyi szakmai szabályok szerint történik, bántalmazás vagy annak gyanúja esetén látlelet felvételével és fénykép készítésével együtt. A látlelet nyomtatványon kötelezően kitöltendő adat a várható gyógytartam, amely 8 napon belüli vagy 8 napon túli lehet. Megítélésünk szerint a dokumentum korrekt kitöltése az alapellátó orvos feladata, viszont a sérült állítása és a fizikális vizsgálati lelet közötti egyezés vagy eltérés megállapítása magasabb szintű, igazságügyi orvosszakértői kompetencia (a 63. pontnál részletezve).

A sérüléseket, bántalmazásokat rendszerint elsősorban a fogvatartott elhelyezési körletén, illetve aktuális tartózkodási helyén a felügyeletét, ellenőrzését, őrzését végrehajtó személyi állomány észleli.

A sérülések egyedi nyilvántartása az érintett fogvatartottak egészségügyi anyagában szerepel, szükség esetén az informatikai rendszerből lekérdezhető.

110. *Az orvosi titoktartás tekintetében a CPT sajátos ajánlásokat tett a korábbi látogatási jelentéseiben, melyek célja, hogy az orvosi vizsgálatokat ne az egészségügyi feladatokat nem ellátó személyzet füle hallatára végezzék. A 2013. évi időszakos látogatásról szóló jelentésre válaszul a magyar hatóságok arról tájékoztatták a Bizottságot, hogy új előírásokat adtak ki, melyekben előírják a biztonsági feladatokkal megbízott alkalmazottakat, hogy csak akkor legyenek jelen a vizsgálati helyiségben, ha tényleg indokolt. A 2018-as látogatás során úgy tűnt, hogy az intézeti egészségügyi személyzet lépett be a zárkákba a HSR-fogvatartottak megvizsgálásához, míg az őrszemélyzet kívül maradt. A HSR- és a hosszú idejű szabadságvesztésben részesülő egyéb fogvatartottak orvosi vizsgálatait azonban gyakran az őrszemélyzet jelenlétében végezték, amikor ezek a vizsgálatok a vizsgálati helyiségben történtek és/vagy amikor a fogvatartottakat arra kérték, hogy vetkőzzenek le. A CPT-nek ki kell hangsúlyoznia, hogy a titoktartás tiszteletben tartása elengedhetetlen a bizalmi légkör létrehozásához, ami szükséges része az egészségügyi szakemberek és betegek kapcsolatának; az egészségügyi szakember feladata, hogy megőrizze ezt a kapcsolatot és eldöntse, miként lehet betartani a titoktartás szabályait egy konkrét esetben.*

A Bizottság arra kéri a magyar hatóságokat, hogy biztosítsák minden büntetés-végrehajtási intézetben, hogy a fogvatartottak (beleértve az elkülönített vagy fenyítő magánzárkába

---

²³ Lásd azonban a 44. bekezdést az „enyhe” sérüléssel talált fiatalok fogvatartottak vonatkozásában.

áthelyezett életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztést töltő fogvatartottak orvosi vizsgálata során az egészségügyi feladatokkal nem megbízott (például biztonsági feladatokkal megbízott vagy rendőrt kísérő tisztek) személyzet halló- és látótávolságon kívül legyen, kivéve, ha az egészségügyi szakember kifejezetten kéri a jelenlétüket. Szükség esetén módosítani kell a vonatkozó jogi rendelkezéseket vagy előírásokat.

Egészségügyi ellátás, orvosi vizsgálat során a kezelést végző orvoson és az egyéb betegellátó személyeken kívül kizárólag akkor van jelen a bv. szervezet szolgálati jogviszonyban álló tagja, amennyiben arra feltétlenül szükség van a gyógykezelést végző betegellátó biztonsága, illetve szökés megakadályozása céljából.

Annak érdekében, hogy a felügyelői jelenlét ellenére az orvos-beteg kapcsolat „intimitása” se szenvedjen csorbát, a bv. intézetekben a felügyelők látótávolságon belül, de hallótávolságon kívül helyezkednek el, amennyiben a jelenlétük biztonsági okból nem mellőzhető. Amennyiben a jelenlétüket biztonsági okok nem indokolják, a vizsgálat „intimitása” nem csorbul. „Civil” egészségügyi intézményben történő orvosi vizsgálat során az egészségügyi ellátó személyzet biztonsága és a szökésveszély fokozottabb biztonsági intézkedéseket igényel.

Kiemelendő, hogy minden személyi állomány tagra vonatkozik a szolgálati és orvosi titoktartás kötelezettsége, amennyiben tevékenysége közben személyes, egészségügyi adat birtokába jutna.

111. *Ami a pszichológiai támogatást illeti, a budapesti és szegedi HSR-fogvatartottakkal, illetve a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet jobb csillag épületében elhelyezett más fogvatartottakkal heti egyszer konzultált pszichológus. Hivatkozunk a 93. és 113. bekezdésekre a beszélgetések körülményeire tekintettel, amely kérdéseket vet fel a megfelelő támogatásra és az esetleges öngyilkossági kockázatok észlelésére irányuló képességeket illetően.*

Az is pozitív, hogy a B Blokk elkülönítő és fenyítő részlegét rendszeresen látogatta pszichológus Budapesten. Azonban hasonlóan az egészségügyi személyzethez nem volt megfelelő foglalkozás a fogvatartottakkal. A 107. bekezdésben a proaktív megközelítés szükségességére vonatkozó ajánlás a pszichológusokra is vonatkozik.

Az egyszemélyesen elhelyezett vagy elkülönített fogvatartottak számára a pszichológiai ellátás mindenben azonos módon elérhető.

Az egyszemélyes (fegyelmi, biztonsági, magánelzárásos) elhelyezés megkezdésének minden esetben feltétele a fogvatartott orvosi és pszichológiai állapotfelmérése, az e helyzetre vonatkozó pszichés tűrőképesség és öngyilkossági veszélyeztetettség felmérése érdekében, rendelői körülmények között.

Ahogy a jelentésben is szerepel, a pszichológus hetente legalább egy alkalommal felkeresi a fegyelmi részleget. Egyetértve a CPT álláspontjával – amennyiben biztonsági szempontból ennek egyéb vagy további akadálya nincs – a zárkán belül közvetlen kommunikáció keretében ellenőrzi az ott elhelyezett fogvatartottak mentális állapotát, tájékozódik esetleges panaszairól és szükségleteikről, valamint felajánlja a további szakmai konzultáció lehetőségét a fogvatartottak számára. További szakmai konzultáció igénye, kérelme esetén, vagy amennyiben a pszichológus

ezt szükségesnek ítéli, minden esetben – rendelői körülmények szerint – megtörténik a vizsgálat vagy pszichológiai foglalkozás, mozgáskorlátozó eszköz alkalmazása nélkül.

Az öngyilkosságok megelőzésében a szakterületek hagyományosan kiemelkedően jó hatásfokkal lépnek fel.

A fogvatartottakkal való „megfelelő foglalkozást” a jelentés közelebről nem adja meg. A pszichológiai foglalkozás megválasztása a fogvatartott (páciens) felmért motivációjától és saját aktuális szakmai céljától függő szakmai döntés, amely a pszichológus szakmai kompetenciájába és felelősségi körébe tartozik.

7. Egyéb problémák

a. Mozgáskorlátozó eszközök

112. *A CPT elismeri az elmúlt évek során tett a biztonsági megközelítéstől való eltávolodásra irányuló erőfeszítéseket, , amelynek fő alapja a mozgáskorlátozó eszközök (kézbilincs, bokabilincs, testövek, stb.) alkalmazása. Az egyes kezelési rendeletek megvizsgálása a 2018-as látogatás során bebizonyította, hogy – amikor a mozgáskorlátozó eszközök használata szükségesnek tűnt – alapos egyéni kockázatelemzésen alapult, melyet rendszeres időközönként felülvizsgáltak. Továbbá a legtöbb esetben az ilyen eszközök alkalmazása nem tűnt túlzottnak.*

113. *Azonban a küldöttség meghallgatott néhány elkülönített vagy fenyítő magánzárkába helyezett fogvatartottat, akin kézbilincs volt Budapesten a kültéri testmozgás idején. Továbbá egyes HSR- és más életfogytiglani börtönbüntetését töltő fogvatartott azt állította, hogy kézbilincsben voltak orvosi vizsgálatokon és a fogorvosi ellátás idején is. Néhány HSR-fogvatartott azt is mondta, hogy azért nem szeretne irodában beszélni a pszichológussal, mert kézbilincsben kellene maradnia. A CPT meglátása szerint ezek a gyakorlatok sértik az érintett fogvatartott méltóságát és kiszélesítik az egészségügyi szakemberek/pszichológusok és az érintett fogvatartottak közötti terápiás kapcsolat megsértését, valamint károsak lehetnek az objektív orvosi megállapítások intézményére, illetve a megfelelő pszichológiai támogatás biztosítására. A CPT arra kéri a magyar hatóságokat, hogy azonnal szüntessék be ezeket a gyakorlatokat.*

Bilincs mozgáskorlátozó eszköz a szabad levegőn, sportfoglalkozás során nincs a fogvatartotton, sem fogorvosi, orvosi vizsgálaton, pszichológusi vagy egyéb meghallgatáson. Bilincs mozgáskorlátozó eszköz ezekben a helyzetekben kizárólag egyéni kezelési utasítás alapján kerül alkalmazásra olyan elítéltek esetén, akiknek támadásától folyamatosan tartani kell.

114. *A küldöttség azt is megfigyelte, hogy a felkeresett HSR-körletekhez, a jobb csillag épülethez és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet B Blokkjának elkülönítőjébe és fenyítő egységébe kirendelt őrszemélyzet továbbra is rutinszerűen hordott magánál gumibotot és könnygázt. A 71. bekezdésben tett ajánlások ugyanúgy vonatkoznak a HSR- és egyéb felnőtt fogvatartottakra. Hivatkozás történt továbbá a 94. bekezdésben szereplő ajánlásokra, a dinamikus biztonságra való támaszkodásra irányuló igény tekintetében.*

A hivatásos szolgálati jogviszonyban állók kényszerítő eszközzel történő felszerelése minden esetben az adott szolgálatteljesítési helyre vonatkoztatva szolgálati vagy őrutasításban kerül meghatározásra. A személyi állomány kényszerítő eszközzel történő szolgálatellátásának célja a rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése, felszámolása, amely több esetben a fogvatartottak életének, testi épségének védelme érdekében szükséges. A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagjának nem csak jogosultsága, hanem kötelessége is a rendszeresített kényszerítő eszközök viselése és használata.

Mindezek mellett intézkedés történik arra, hogy az anya-gyermek részlegen, az első büntényes részlegen, továbbá más speciális részlegeken a kényszerítő eszközök viselése ne legyen „rutinszerű”.

b. Magánzárka és elkülönítés

115. *A korábbi látogatásokról szóló jelentésekben a CPT kritikus észrevételeket tett a maximum 20 és 30 napos magánzárkába való elhelyezés fenyítő szankciójáról. A 2013-as látogatás után a fenyítő magánzárka maximális hosszát 25 napra csökkentették a fegyházakban.²⁴ A küldöttségnek a 2018-as látogatás során tett megállapításaiból kiderült, hogy a magánzárka bőven két hétnél is tovább tarthat, akár a maximum 25 napig is. Tekintve a magánzárka esetlegesen nagyon káros hatásait, a Bizottság úgy véli, hogy a fenyítő célból való használatának maximális hossza nem lehet több 14 napnál függetlenül a biztonsági rezsimtől, amelyhez a fogvatartott tartozik. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a vonatkozó törvényeket ennek megfelelően módosítsák.*

Továbbá az eljárás kimenetele alatti fenyítő elzárás nem számított bele a fenyítő magánzárka idejébe, bár az érintett fogvatartottnak általában kevés vagy semmi értelmes emberi kapcsolata nem volt azon időszak alatt sem. A Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a fenyítő eljárás kimenetele alatti elzárás számítson bele a fenyítő magánzárka teljes, legfeljebb 14 napos idejébe vagy bármely későbbi fenyítő magánzárkába való elhelyezésre irányuló szankciót csak az általános fogvatartási körülményekben eltöltött néhány nap megszakítása után valósítsák meg.

A bv. szervezet álláspontja szerint a magyar hatóságok együttműködését bizonyítja a CPT által leírt magánelzárás maximum időtartamának, a bv. törvény hatályba lépésével történő csökkentése.

Viszont a fokozatosság elve szempontjából elengedhetetlen, hogy a fegyelmi jogkör gyakorlója részére, továbbá a jogerős fenyítést megállapító bv. bíró részére a bv. törvény nagyobb döntési lehetőséget biztosítson, mint amit a CPT javasol.

A fentiekén túl a fegyelmi és a biztonsági elkülönítés nem büntetés. A fegyelmi elkülönítés célja, hogy az esemény kivizsgálásáig az elkövető elkülönítése történjen meg az áldozattól, továbbá a szemtanúktól. A fegyelmi elkülönítés során az elítélt jogai nem változnak, kizárólag az elhelyezése módosul.

---

²⁴ Lásd a büntetés-végrehajtásról szóló törvény 169. cikkét.

A biztonsági elkülönítés biztonsági intézkedés, amelynek célja a végrehajtás rendjének és a fogvatartás biztonságának fenntartása. Biztonsági elkülönítésre csak a bv. törvényben meghatározott esetekben kerülhet sor, amennyiben a bv. intézet rendjét, biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti, ha csoportos ellenszegülésben vesz részt, ha az utasítás végrehajtását vagy a munkavégzést megtagadja, ha ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsít. A biztonsági elkülönítés ideje alatt az elítélt állandó felügyelet alatt áll, az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani, levelet, csomagot küldhet és kaphat, látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet, önképzést folytathat.

A fogvatartottak magánelzárás fenyítése elkövetett, bizonyított súlyos fegyelmi vétség, bűncselekmény esetén szabható ki, a fokozatosság elve szerint. A magánelzárás fenyítés kiszabásakor lehetőséget ad a bv. törvény arra, hogy a fogvatartott felülvizsgálati kérelmet nyújtson be a döntéssel szemben, amelyben a bv. bíró dönt.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a fegyelmi és biztonsági elkülönítés nem a fegyelmi vétség miatt kirótt fenyítés, így ezek beszámítására nincs mód.

116. *A fogvatartottak biztonsági okokból is kerülhetnek magánzárkába legfeljebb 20 napra (10 napra, amely még 10 nappal meghosszabbítható). Az ilyen intézkedés kivetését igazoló biztonsági indokok a szökés kockázatát és a más fogvatartottaktól való védelmet foglalják magukban. A munka megtagadása (amely egy utasítás teljesítésének megtagadásának tekintett) szintén indokoltá teheti a biztonsági okokból történő magánzárkába helyezést. Egy ilyen esetben a küldöttséget arról tájékoztatták, hogy az intézkedést addig tartották fenn, amíg a fogvatartott nem volt hajlandó dolgozni, vagy mikor eltelt a maximum 20 nap. A CPT véleménye szerint egy fogvatartott munkamegtagadása aligha tekinthető fogvatartást igazoló biztonsági aggálynak a magánzárkához hasonló helyzetekben. **A Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy tegyenek lépéseket, hogy az ilyen intézkedés szigorúan biztonsági aggályokra korlátozódjon.***

Az elítélt köteles a számára kijelölt munkát elvégezni. A rendszeres, zárkán kívüli tevékenység végzése hozzájárul a társadalmilag elvárt megatartás kialakításához, végső soron a reintegrációhoz. A foglalkoztatással megvalósul a CPT ajánlásának azon része is, hogy az elítélt a lehető legkevesebb időt töltsön a zárkájában.

Fentiekre tekintettel a munka megtagadása mint az egyik bv. törvényben előírt kötelezettség a bv. intézetben súlyos fegyelemsértésnek számít, továbbá biztonsági kockázatot rejt magában, mert a fogvatartotti populációban a szembenállás mintájaként is megjelenhet. Mindezekre tekintettel, szemben a CPT véleményével, a bv. szervezet a munkamegtagadást az együttműködés egyoldalú felmondásának, a reintegrációs tevékenység alóli kibúvásnak, a fogvatartás biztonságát veszélyeztető fegyelemsértésnek tekinti.

117. *A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet B Blokkjában több fogvatartott volt elzárva védelmi okokból egy általános szálláshelyet biztosító elkülönített részen az elkülönítő és fenyítő egységben (a továbbiakban: „e célra kijelölt normál zárkák”). Az elhelyezés történhet az érintett fogvatartottak kérésére vagy a beleegyezésükkel. Azonban néhány esetben nem volt nyoma a nyilvántartásban ilyen megállapodásnak és a küldöttség nem tudott meggyőződni arról, hogy a szóban forgó fogvatartottak ilyen zárkákban akartak-e lenni vagy maradni. Az „e célra kijelölt*

normál zárkákba” való elhelyezés indokait tartalmazó szisztematikus nyilvántartás hiányával vissza lehet élni. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy intézkedésekkel biztosítsák, hogy az „e célra kijelölt normál zárkák”-ban való elhelyezés indokait megfelelően rögzítsék.**

A Budapesti Fegyház és Börtön „B” objektum alagsora jól láthatóan tagolt. Ott normál elhelyezésű zárkák és egy elválasztó rácsot követően magánzárkák találhatók. A bizottság által kifogásolt zárkák nem a fegyelmi részleghez tartoznak. A védelmet általában a fogvatartott kéri, így az a kérelmek ügyintézésében szerepel. Amennyiben a védelmet a bv. intézet kezdeményezi, arról feljegyzést készít.

118. A tárgyi feltételeket illetően az elzárt vagy magánzárkába áthelyezett HSR-fogvatartottakat általában saját zárkájukban tartották (vagy Szegeden áthelyezhették őket a két „krízis” zárka egyikébe).

Budapesten a jobb csillag épületben elhelyezett többi fogvatartott a saját zárkájában lehetett, vagy az elkülönített vagy fenyítő zárkákban a „Bal csillag” épületben²⁵.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet B Blokkjának elkülönített és fenyítő zárkái megfelelő méretűek voltak a tervezett kihasználtsághoz (pl. 12 m²-es egyfős zárkák a higiéniai részt nem számítva), rendelkeztek megfelelő felszereléssel és szellőzéssel. Azonban nem nagyon kaptak természetes fényt és általában siralmas műszaki állapotban voltak. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a hiányosságokat mielőbb orvosolják.**

A Budapesti Fegyház és Börtön „B” objektum alagsori zárkáinak felújítását részben elvégezte, a felújítási munkálatok folytatódnak.

119. A rendszer tekintetében az összes érintett fogvatartott napi egy órát tölthetett kültéri testmozgással. Azonban a fenyítő magánzárkában lévő fogvatartottak csak a vallásos könyvekhez férhettek hozzá a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet B Blokkjában. **A CPT ismét azt az ajánlást teszi, hogy az engedélyezett olvasmányokat terjesszék ki a magánzárkába áthelyezett fogvatartottakra. Hivatkozás történik a 113. bekezdésre is a kültéri testmozgás alatti kézbilincs használatának tekintetében is.**

A Budapesti Fegyház és Börtönben a magánelzárást töltő fogvatartottak mind az „A”, mind a „B” objektumban is imakönyvet tarthattak maguknál. A bv. szervezet a CPT ajánlást megfontolva kezdeményezi az Igazságügyi Minisztériumnál, hogy a magánál tartható könyv más jellegű is lehessen.

120. Ahogyan az már a múltban is történt, a fenyítő magánzárkában lévő fogvatartottak nem fogadhattak látogatót és nem telefonálhattak az intézkedés végrehajtása alatt. **A CPT ismét azt az ajánlást teszi, hogy a fenyítő elzárás intézkedése nem foglalhatja magában a családdal való kapcsolattartás tiltását az intézkedés végrehajtása alatt, illetve a családdal való kapcsolattartás csak akkor korlátozható, ha a vétség velük kapcsolatos.**

---

²⁵ Ezek a zárkák felújítás alatt voltak a látogatás idején.

A magánelzárást töltők telefon és látogatófogadásának tilalma a bv. törvényben alapul, melynek lényege az alapvető pedagógiai és reintegrációs célok érvényesítése. A normaszegőkkel szembeni szankció a társadalom működésének alapja, mely a büntetés töltése során az elítéltek sajátos élethelyzetében bekövetkező speciális hátrányokkal valósítható meg. Megjegyzendő, hogy az elmaradt látogatás a magánelzárás letöltését követően pótolható, továbbá a magánelzárás alatt a fogvatartott ügyvédjével telefonon is kapcsolatot tarthat, levelezést folytathat.

121. *A CPT továbbra is aggódik a Budapesti Fegyház és Börtön B Blokkjának elkülönítő és fenyítő részlegén dolgozó intézeti egészségügyi szakemberek szerepe miatt. Az egészségügyi alkalmazottaknak igazolniuk kell, hogy a fogvatartottak biztonsági vagy fenyítő elzárásba tehetők-e vagy magánzárkába áthelyezhetők-e. A Bizottság véleménye szerint a biztonsági és fegyelmi eljárásokban való részvétel nem hasznos az egészségügyi alkalmazottak és a betegek közötti pozitív kapcsolat kialakítása szempontjából. A CPT arra kéri a magyar hatóságokat, hogy biztosítsák, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó egészségügyi személyzetnek soha ne kelljen igazolnia, hogy egy fogvatartott elzárható vagy magánzárkába áthelyezhető. Ugyanakkor hivatkozás történik a 107. bekezdésben tett ajánlásokra az egészségügyi személyzetnek a B Blokk elkülönítő és fenyítő részlegében való részvételi szintjét illetően.*

A magánelzárás fenyítés végrehajtása előtt a fogvatartottat orvosnak kell megvizsgálnia, a biztonsági elkülönítés szakdolgozói vizsgálat alapján is végrehajtható. A vizsgálat célja éppen a fogvatartott érdekeit, egészségének védelmét szolgálja. A bv. szervezet érintett személyi állománya nem gyakorol kényszert a bv. intézet orvosaira, egészségügyi szakembereire, amely szakmai tudásukkal, hivatásukkal, azok elveivel, erkölcsi, etikai álláspontjukkal ellenkezik. A CPT aggodalma mindezek alapján nem indokolt.

A bv. szervezet egyetért az ajánlással, miszerint az egészségi és pszichés állapot ellenőrzése korrekt módon a zárkába való belépéssel, a leírt gyakorlathoz képest közelebbi kontaktus létesítésével valósítható meg. A bv. intézetek gyakorlata a CPT ajánlásoknak megfelel.

122. *A Budapesti és a Szegedi Fegyház és Börtönöknél intézkedtek arról, hogy jobb lehetőségeket nyújtsanak a HSR- és egyéb életfogytiglanra vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak részére a külvilággal való kapcsolattartáshoz. Az érintett fogvatartottak videó- és hanghívásokat intézhettek, és hetente látogathatók voltak. Azonban a látogatások a szabály szerint zárt körülmények között történtek. A kisgyermekes fogvatartottak részére csak havi egy nyílt látogatás volt engedélyezett. A CPT azt az ajánlást teszi, hogy további erőfeszítéseket tegyenek, hogy a videó- és hanghívások, valamint látogatások a lehető legnagyobb gyakorisággal és diszkrécióban történjenek. A plexiüvegen keresztül (illetve más korlátozásokkal jellemzett) látogatások kivetése legyen kivételes és mindig egyéni, bizonyítékalapú kockázatelemzésen alapuljon.*

A bv. szervezet vizsgálja a lehetőségét annak, hogy a Skype-alapú videóhívások kiterjesztése megvalósuljon, amely jelenleg 7 bv. intézetben elérhető.

Figyelemmel arra, hogy a HSR részlegén fogvatartottak kapcsolattartására speciális szabályok vonatkoznak, amelyek nem teszik lehetővé a biztonsági előírásokon való enyhítést, a látogatásokkal összefüggő eljárásrend módosítására nincs lehetőség.

123. *A 2018-as látogatás során a küldöttség azt tapasztalta, hogy a HSR- és egyéb életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak, valamint Magyarország egyéb felnőtt fogvatartottai intézeti mobiltelefonokat kaphattak. Ez egy lényeges innováció és egy jó gyakorlat. Azonban az új kaució rendszer (lásd még: 80. bekezdés), valamint a hívások ára komoly problémákat okoztak a külső pénzügyi támogatással nem rendelkező fogvatartottak számára. Például az egyik fogvatartott azt mondta a küldöttségnek, hogy vissza kellett adnia az intézménynek az intézeti mobiltelefonját, mert nem tudta a költségeket fizetni.²⁶*

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy az életfogytiglani vagy hosszú idejű szabadságvesztést töltő fogvatartottakra vonatkozzon különleges egyezés az intézeti mobiltelefon használatát illetően.

A bv. szervezet részére a fogvatartottak telefonálásával kapcsolatosan a jogszabályok – különösen a bv. törvény valamint az IM rendelet – több feltétel együttes meglétét és alkalmazását írják elő, elsősorban a telefonálás engedélyezése és ellenőrzése vonatkozásában. A szabályoknak való megfelelés komoly informatikai háttérrel kíván, amelynek kialakítása és folyamatos üzemeltetése – a szolgáltató számára – jelentős költséggel jár. Erre tekintettel a percdíjak csökkentésére nincs lehetőség.

Azon fogvatartottak részére, akik anyagi lehetőségeikre tekintettel nem rendelkeznek mobiltelefonnal, lehetőségük van az intézeti helyettesítő készülék használatára.

D. Pszichiátriai betegek

A jelentés alapján megállapítható, hogy a Bizottság megértéssel fogadja, hogy a „Pszichiátriai Betegek Otthona Szentgotthárd” a megörökölt intézményi keret egy példája és a kitagolás elengedhetetlen kelléke az ember központú, individualizált szociálpolitikai szemlélet felé vezető úton.

A kitagolás elsődleges célja, hogy megszüntessen minden nagy férőhelyű szociális ápoló és gondozó intézményt Magyarországon 2036-ig. A kitagolás ezekben az intézményekben fokozatosan, eltérő időpontokban történik meg, de kivétel nélkül minden egyes intézmény kitagolása megtörténik a kritériumok mentén.

A Magyar Kormány intézkedéseinek célja, hogy a fogyatékosokkal élőknek maradéktalanul biztosítsa az emberi jogokat és az életminőség növekedését. A Kormány 1295/2019. (V. 27.) Korm. határozata a fogyatékosokkal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2019–2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról

---

²⁶ A szóban forgó fogvatartottnak – aki havonta 8000 forintot keresett – 35.000 forint kauciót kellett fizetnie, valamint 93 forintot híváspercenként. A látogatás idején nyilvános telefonhoz volt hozzáférése. Azonban azt mondta, hogy gyakran több, mint 20 napot kell várnia, hogy használni tudja azt a telefont.

szabályozza a kiváltás mechanizmusának következő szakaszát és egyben felülvizsgálja a szociális intézményrendszer struktúráját és törvényi kereteit.

Rendkívül fontos, hogy a létesítményekben biztosított életkörülmények az önálló életvezetésre való felkészülést támogassák a fogyatékossgal élők számára. A „Pszichiátriai Betegek Otthona Szentgotthárd” azok közé a nagy férőhely számú intézmények közé tartozik, melyek átalakítása megtörténik a hosszú távú koncepció által biztosított jogszabályi keretben 2036-ig.

A jelentésben említett *Intézményi Férőhely Kiváltási Terv*, mely a Bizottság látogatása idején felülvizsgálat alatt volt, a benyújtás évében, 2018. decemberben jóváhagyásra került.

A fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2019–2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció szerint a kiváltás terveinek és folyamatainak vizsgálata jelenleg is folyik. A technikai részletek véglegesítését követően az *ütemezést* az Bizottság rendelkezésére bocsátjuk.

Számos felújítási projektre került sor, mely a létesítmény *lakhatási körülményeinek* javítását szolgálja. Ezek közé tartozik a padlócsempézés a közösségi terekben és a gyülekezési pontokon, valamint a háztartási vezetékek felújítása. Nagy teljesítményű háztartási gépek vásárlására került sor a kényelem növelése a szolgáltatások színvonalának emelése érdekében, mint például víz bojler, hűtőszekrények, nagy teljesítményű vasaló és konyhai felszerelések. Továbbá megkezdtek a belső festést, mely jelenleg is folyamatban van, és bútorok beszerzésével növekedett a gondozottak kényelme.

A *megüresedett álláshelyek* betöltése érdekében a toborzás és kiválasztás folyamatosan történik. Meggyőződésünk, hogy az alkalmazottak megfelelő képzettsége és száma elengedhetetlen feltétele a gondozottak kezelési terv szerinti ellátásának. A minimum foglalkoztatási szintet törvény szabályozza és a megfelelően képzett alkalmazottak aránya jelenleg 83% a „Pszichiátriai Betegek Otthona Szentgotthárd” esetében.

Az *önálló életvezetésre való felkészítés érdekében* a gondozottak foglalkoztatásának elősegítése, lehetőség szerint a munka világába történő re-integrálása érdekében jelenleg is zajlik az intézményben fejlesztő foglalkoztatás, valamint külső foglalkoztatóval történő foglalkoztatás. A lakók minél szélesebb körű bevonása, munkaképességük megőrzése, fejlesztése érdekében a jövőben bővítésre kerül a foglalkoztatás. A lakók önálló életvezetésre való felkészítése érdekében rendszeresen szerveznek Életviteli készségeket fejlesztő csoportot. Egy tréning 12 alkalomból áll. A teljes képzés 2–3 hónap alatt zajlik le. Tréningek szervezése 2012 óta történik, a legutóbbi kurzus 2019. november 5-én indult el.

A *megfelelő ruházat* vonatkozásában irányadó, hogy az intézmény támogatja a lakók önrendelkezését abban, hogy ruházatukat maguk választhatják meg. A ruházatnál elsőrendű szempont az ellátott egyéniségét megőrző saját ruházat viselésének, tisztán tartásának biztosítása. Azon ellátottak részére, akiknek nem megfelelő a saját ruházata, az intézmény igyekszik azt biztosítani. A lakó foglalkoztatása esetén munkaruha és védőruha biztosított. A jogszabályban előírt textíliával az intézmény rendelkezik.

A külső, udvari területek látogatása tekintetében általános gyakorlat, hogy az ellátottak az intézmény egész területén, szabadon mozoghatnak, az intézményt elhagyhatják: a szabad mozgáshoz való jog tiszteletben tartása mellett. A lakók látogatókat fogadhatnak az intézmény területén, a kapcsolattartáshoz való jog minden ellátott számára biztosított.

A gondozottak gondozási terveinek megfelelősége és figyelembe vétele tekintetében fontos szempont, hogy az ellátottak gondozási tervét az ellátott, a törvényes képviselő és szakemberek team munkában készítik el. A gondozási terv egyénre szabottan határozza meg a feladatokat, hogy tervszerű ellátást biztosítson, mely figyelembe veszi az ellátott egészségi, mentális, fizikai állapotát. A gondozási tervben éves értékeléssel látjuk az ellátott fejlődését.

A fertőzések megfékezésére tett intézkedések végrehajtása a higiénés szabályok maradéktalan betartása mellett történik. Fertőző beteg esetében a szakma szabályának megfelelő intézkedések megtétele kötelező a fertőzés továbbterjedésének megelőzése érdekében, melynek minden esetben eleget is tesznek az intézményben dolgozó szakemberek. Az intézmény rendelkezik megfelelő feltételekkel ezen feladat ellátására.

A mentális és szomatikus állapotuk miatt állandó felügyeletet igénylő gondozottakat ellátó szakdolgozók kötelező továbbképzési rendszerben különböző továbbképzéseken tudnak részt venni. Olyan képzés is megvalósult az intézményben, mely a pszichiátriai betegségekkel élők korszerűbb ellátását segítette elő. A képzés 2018. október és november hónapban valósult meg, „Krizishelyzetek megelőzése, ill. kezelése a pszichiátriai betegeket és fogyatékkal élő személyeket ellátó intézményekben” címmel. A dolgozók további szakmai tanácskozáson is részt vehettek „A biztonságos gyógyszerelés jogi és szakmai szabályai a bentlakásos szociális intézményekben”

A korlátozó intézkedések elrendelését kötelező dokumentálni, az ennek során készült adatlap másolatát a korlátozás feloldását követően át kell adni az ellátottnak, valamint törvényes képviselőjének. A korlátozó intézkedésekkel kapcsolatban az ellátottnak, illetve törvényes képviselőjének joga van panaszt tenni. A korlátozó intézkedésekkel kapcsolatos szabályokról az intézmény Házirendje részletes leírást tartalmaz. Az ellátott jogi képviselők rendelkeznek protokollal, mely alapján eljárhatnak korlátozó intézkedés esetén. Országos szinten azonban nincs egységes adatgyűjtés a korlátozó intézkedés tekintetében, az EMMI megvizsgálja a bevezetés lehetőségét.

A gondozási tervek megfelelősége tekintetében az ellátottak gondozási tervét az ellátott és a törvényes képviselő és szakemberek team munkában készítik el. A gondozási terv egyénre szabottan határozza meg a feladatokat, hogy tervszerű ellátást biztosítson, mely figyelembe veszi az ellátott egészségi, mentális, fizikai állapotát. A gondozási tervben éves értékeléssel látjuk az ellátott fejlődését.

Fertőzések megfékezése érdekében az intézményben alkalmazandó alapvető követelményeket törvény szabályozza, a higiénés szabályok maradéktalan betartása történik. Fertőző betegség esetében az megfelelő intézkedések megtétele kötelező a fertőzés továbbterjedésének megelőzése érdekében, melynek minden esetben eleget is tesznek az intézményben dolgozó szakemberek.

Az ellátott jogi képviselő jogvédelmi feladatot lát el, mivel az ellátáshoz fűződő, az állampolgári-és az emberi jogok területén fejt ki tevékenységét. Az ellátott jogi képviselő rendszeresen, havonta egy alkalommal személyesen jelen van az intézményben. Az elérhetősége több helyiségben jól látható helyen ki van függesztve, látogatja és beszélget a gondozottakkal. A személyzet az ellátottjogi képviselő elérhetőségét ismeri és a gondozottak rendelkezésére bocsátja kérés esetén.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a Bizottság megállapításait komolyan mérlegelte, megfelelő intézkedéseket megtette a gondozottak önálló életvezetése kialakítása felé vezető átmenet támogatása érdekében. Utasította a fenntartó Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot az Otthon működésének rendszeres ellenőrzésére, és további intézkedések megtételére.